

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ ИЗГУБЕНИЯТ СВЯТ

Превод: Александър Шурбанов

chitanka.info

Ако успее моят труд за час момчето-полумъж да увлече, да увлече мъжа-полумомче, целта си скромна съм постигнал аз.

I. НАВРЕД КРАЙ НАС ИМА ПОДВИЗИ

Господин Хънгъртън, нейният баща, беше наистина най-нетактичният човек на земята. Той приличаше на раздърпан папагал, крайно добродушен, но изцяло съсредоточен върху собствената си глупава особа. Ако нещо би могло да ме отблъсне от Глейдис, това би било перспективата за такъв тъст. Убеден съм, дълбоко в себе си той искрено вярваше, че навестявам Честнътс три пъти седмично заради удоволствието да бъда в неговата компания, и по-специално, да слушам възгледите му върху биметализма — предмет, по който той беше нещо като авторитет.

Тази вечер слушах повече от час монотонното му бръщолевене за обезценяването на парите, за символичната стойност на среброто, за спадането на рупията и за необходимостта от правилна парична система.

— Представете си — каза той с тих, но възбуден глас, — че всички дългове по земята бъдат предявени едновременно и се настоява за незабавното им погасяване. Какво ли би се случило при сегашното състояние?

Аз, разбира се, му отговорих, че бих се разорил, но той скочи от стола си, укори ме за обичайното ми лекомислие, поради което за него било невъзможно да обсъжда с мен какъвто и да е сериозен въпрос, и изхвъркна от стаята, за да се облече за някакво масонско събрание.

Най-сетне останах насаме с Глейдис и съдбоносният час настъпи. През цялата вечер се чувствавах като войник, който чака тръбата да го призове на смъртен бой, докато в сърцето му се борят надеждата за победа и страхът от поражение.

Тя седеше до прозореца и нейният горд, нежен профил се открояваше върху червената завеса. Колко красива беше Глейдис! Но и колко далечна! Ние винаги сме били доста добри приятели, но аз никога не съм успявал да мина отвъд оная дружба, която можех да завържа с някого от моите колеги — репортери от „Газет“, — дружба съвършено искрена, съвършено добросърдечна и съвършено

платонична. Не ми харесва, когато една жена е твърде откровена и непринудена с мен. Това не е похвално за никой мъж. Когато се появи истинското чувство между половете, негови спътници са плахостта и недоверието — наследство от древните сурови времена, когато любовта и насилието често са вървели ръка за ръка. Не спокойният поглед и откровеният отговор, а склонената глава, извърнатите очи, неувереният глас, тръпките по тялото са истинските признаци на страстта. Успял съм да науча тези неща през краткия си живот или съм ги наследил с онази памет на човешкия род, която наричаме инстинкт.

Глейдис притежаваше всички качества на женствеността. Някои я смятаха за хладна и сурова, но се заблуждаваха. Леко побронзовялата ѝ кожа, с почти ориенталски тен, гарвановочерната ѝ коса, големите ѝ влажни очи, пълните ѝ, но изящни устни говореха, че всички белези на страстта са налице. Обаче аз с мъка съзнавах, че досега не бях успял да открия тайната на нейното разбуждане. Но да става каквото ще, тази вечер трябваше да свърша с неизвестността и да доведе работата докрай. Тя можеше само да ми откаже, а по-добре е да си отблъснат любовник, отколкото желан брат.

Стигнал до това заключение, аз се готвех да прекъсна продължителното неловко мълчание, когато нейните изпитателни тъмни очи ме огледаха и гордата ѝ глава се поклати с укорителна усмивка.

— Чувствувам, че се каниш да правиш предложение, Нед. Много те моля, недей. Така е толкова по-добре.

Преместих стола си малко по-близо.

— Впрочем как разбра, че се каня да правя предложение? — попитах аз с искрено учудване.

— Нима жените не разбират това винаги? Мислиш ли, че има жена по света, която някога да е била заварвана неподготвена? Но, Нед, нашата дружба е толкова хубава и приятна! Защо да я разрушаваме? Не чувствуваш ли колко прекрасно е, че млад мъж и млада жена могат да разговарят насаме като нас?

— Не зная, Глейдис. Аз бих могъл да разговарям насаме с... с някой началник-гара. — Не разбрах как се вмъкна в разговора този чиновник, но той дойде и накара и двамата ни да се разсеем. — Това не ме задоволява ни най-малко. Искам ръцете ми да те обгърнат и главата ти да се притисне върху гърдите ми и, о, Глейдис, искам...

Тя беше вече скочила от стола, тъй като забеляза, че възнамерявам да изпълня някои от своите желания.

— Ти развали всичко, Нед — каза тя. — Всичко е така красиво и естествено, докато не се намесят тези неща? Колко жалко! Нима не можеш да се владееш?

— Но аз не съм съчинил всичко това — примолех се аз. — Такава е природата! Любовта!

— Е, ако и двамата обичат, може би е по-друго. Аз никога не съм изпитвала това чувство.

— Но ти трябва да го изпиташ — с твоята красота, с твоята душа! О, Глейдис, ти си създадена за любовта! Трябва да обичаш!

— Човек трябва да чака, докато тя го споходи.

— Но защо не можеш да ме обикнеш, Глейдис? Заради външността ми или какво?

Тя се поотпусна. Протегна ръка — колко грациозна бе приведената ѝ фигура! — и повдигна главата ми. След това ме погледна в очите с много тъжна усмивка.

— Не, не е заради това — каза тя най-после. — Ти не си суетен и затуй, спокойно мога да ти кажа, че не е заради това. Причината е по-дълбоко.

— Характерът ми?

Тя кимна сдържано.

— Какво трябва да сторя, за да го поправя? Моля те, седни и ми кажи всичко. Не, аз наистина няма, само седни!

Тя ме погледна с нерешителност и недоверие, които ми допаднаха много повече от пълната ѝ доверчивост. Колко примитивно и вулгарно изглежда всичко, когато го напишеш черно на бяло! И може би в края на краищата това е чувство, присъщо само на мен. Както и да е, тя седна.

— Кажи ми сега, какво не ми достига?

— Аз съм влюбена в друг.

Сега беше мой ред да скоча от стола.

— Това не е някой определен човек — обясни тя, смеейки се на моето изражение. — Просто един идеал. Никога не съм срещала човека, за когото говоря.

— Разправи ми за него. Как изглежда?

— О, той може би много прилича на теб.

— Колко мило от твоя страна! Но какво е това, което той прави, а аз не правя? Просто кажи с една дума какъв е той — въздържател, вегетарианец, въздухоплавател, философ, свръхчовек — и аз ще се постарая, Глейдис, само ми подскажи какво би те зарадвало.

Податливостта на характера ми я разсмя.

— Първо, не мисля, че моят идеал би говорил така — каза тя. — Той би бил по-твърд и по-суров и не би се съгласил толкова лесно да се пригажда към прищевките на едно глупаво момиче. Но преди всичко той би бил човек, който работи, действа, без страх гледа смъртта в очите, човек на великите дела и чудноватите приключения. Никога не бих обикнала самия мъж, а славата, която той е спечелил, защото нейният отблясък ще падне върху мен. Спомни си за Ричард Бъртън! Когато четох неговата биография, написана от жена му, така добре разбирах любовта ѝ. А леди Стенли! Чел ли си чудесната последна глава на нейната книга за съпруга ѝ? Това са мъже, които една жена може да боготвори с цялата си душа, и все пак любовта да не я смалява, а да я възвеличава, защото ще бъде уважавана от всички като вдъхновителка на благородни дела.

В своя възторг тя изглеждаше толкова прекрасна, че аз едва не наруших възвишения тон на разговора, но се сдържах и продължих спора:

— Не можем всички да бъдем стенлиевци и бъртъновци. Освен това не ни се удава случай. Поне аз никога не съм имал случай. Ако имах, щях да се помъча да го използвам.

— Но случаите са навсякъде около теб. Същността на мъжа, за когото говоря, е, че той сам си създава случаи. Не можеш да го спреш. Никога не съм го срещала и все пак ми се струва, че го познавам много добре. Навсякъде край нас има подвизи, които очакват да бъдат извършени. На мъжете е определено да ги извършват, а на жените — да запазят любовта си за награда на такива мъже. Вземи този млад французин, който се вдигна миналата седмица с балон. Духал силен вятър, но понеже било съобщено, че ще излети, той настоял да тръгне. За 24 часа вятърът го отнесъл на 1500 мили и той паднал в центъра на Русия. Ето такъв е мъжът, за когото говоря. Представяш ли си как се е чувствувала жената, която той обича! Как са ѝ завиждали другите жени! Това бих искала — да ми завиждат за моя мъж.

— Бих го направил, за да те зарадвам.

— Но ти не би трябвало да го правиш само за да ме зарадваш, а защото не можеш иначе, защото това е в природата ти — защото мъжът у теб зове за героична изява. Да кажем, когато миналия месец писа за експлозията в Уиганските мини, не можа ли да слезеш долу и да помогнеш на тези хора, въпреки минния газ?

— Аз слязох.

— Никога не си ми казвал за това.

— Нямаше за какво да се пъча.

— Не знаех. — Тя ме погледна с повишен интерес.

Постъпил си храбро.

— Налагаше се. Ако искаш да напишеш добър материал, трябва да бъдеш на местопроизшествието.

— Каква прозаична подбуда! Тя унищожава цялата романтика. Но все пак, каквато и да е била подбудата, радвам се, че си слязъл в мината. — Тя ми подаде ръка, но така мило и с толкова достойнство, че не можах да не се наведа и я целуна. — Струва ми се, че съм само една глупава жена с приумици на младо момиче. И все пак това е така естествено за мен, толкова ми е присъщо, че не мога да бъда друга. Ако се омъжа, искам да се омъжа за знаменит човек.

— Защо не? — извиках аз. — Такива жени като теб вдъхват смелост на мъжете. Дай ми възможност и ще видиш дали мога да се възползувам от нея. Освен това, както казваш, мъжете трябва сами да си създават случаи, а не да чакат да им ги предоставят. Вземи Клайв — обикновен чиновник, а завладял Индия. Бога ми, още не е късно да направя нещо на тази земя...

Тя се засмя на внезапната ми ирландска разпаленост.

— Защо не? Ти притежаваш всичко, което би могъл да притежава един мъж — младост, здраве, сила, образование, енергия. Аз съжалявах, че заговори за това. А сега се радвам — толкова се радвам, щом разговорът ни събужда такива мисли у теб.

— И ако аз наистина...

Ръката ѝ легна като топло кадифе върху устните ми.

— Ни дума повече, сър. Ти трябваше да бъдеш на вечерно дежурство в службата преди половин час, само че сърцето не ми даваше да ти напомня. Може би някой ден, когато извоюваш мястото си в живота, ние пак ще си поговорим за тези неща.

Така в онази ноемврийска вечер аз се озовах навън, тичайки след трамвая за Камбъруел с пламтящо сърце и със страстната решителност да не мине нито ден, преди да открия някакво дело, достойно за моята дама. Но би ли могъл тогава някой да си представи невероятния образ, който щеше да приеме това дело, или чудноватите пътища, по които стигнах до извършването му?

След всичко това на читателя ще се стори, че тази встъпителна глава няма нищо общо с моя разказ, но все пак без нея нямаше да има никакъв разказ, защото само когато човек тръгне по света с мисълта, че навсякъде край него има подвизи, и със сърце, туптящо от желание да използва първия случай, който му се представи, само тогава той като мен се откъсва от познатия живот и се осмелява да навлезе в чудесната тайнствена страна на здрача, където го очакват големите приключения и големите награди. Затова вижте ме в канцеларията на „Дейли Газет“, където бях най-незначително звено, изпълнен с непоклатимото решение да открия, ако е възможно още тази нощ, подвига, който би бил достоен за моята Глейдис! Дали тя постъпи жестоко или егоистично, като поиска от мен да рискувам живота си, за да я прославя? Такива мисли могат да споходят човек на средна възраст, но не и пламенните двадесет и три години в треската на първата любов.

II. ОПИТАЙТЕ СИ КЪСМЕТА ПРИ ПРОФЕСОР ЧЕЛИНДЖЪР

Винаги съм обичал стария Макардъл — този прегърбен червенокос мърморко, редактор в отдел „Новини“, и се надявах, че той също ме обича. Вярно е, че истинският шеф беше Бомънт, но той живееше в разредената атмосфера на някаква олимпийска височина, от която не можеше да различи нищо по-дребно от международна криза или разцепление в кабинета. Понякога го виждахме да минава към вътрешната си стая със самотна величавост, с вторачени в пространството очи и с мисли, кръжащи над Балканите или над Персийския залив. Той бе над нас и отвъд нас. Но Макардъл бе първият му заместник и ние познавахме него. Когато влязох в стаята, старецът кимна и вдигна очилата си високо на олиялото си чело.

— Е, господин Малоун, както чувам, вие се проявявате много добре — каза той с приятния си шотландски акцент.

Благодарих му.

— Очеркът ви за експлозията в мината бе отличен. За пожара в Саутуорк — също. Вие имате истински стил на разказвач. Какво ви води при мен?

— Искан да ви помоля за една услуга.

На лицето му се изписа безпокойство и очите му започнаха да отбягват моите.

— Е, и? Каква е работата?

— Смятате ли, сър, че бихте могли да ме командирова с някаква задача за вестника? Ще направя всичко, за да я изпълня и да ви осигуря добър материал.

— Каква задача имате предвид, господин Малоун?

— Всякаква, сър, ако е съпроводена с приключения и опасности. Аз наистина ще направя всичко, което мога. Колкото е по-трудна, толкова по-добре.

— Вие, изглежда, горите от нетърпение да се разделите с живота си.

— Не, да оправдая живота си, сър.

— Боже мой, господин Малоун, това е много... много благородно. Боя се, че времето за тези неща е вече минало. Разходите по „специалните кореспонденции“ вече не се оправдават и, разбира се, във всеки случай такава задача може да се възложи само на опитен човек с име, което може да разчита на общественото доверие. Всички големи бели петна на картата са попълнени и никъде няма място за романтика. Впрочем, чакайте! — добави той с внезапна усмивка. — Като стана дума за белите петна на картата, нещо ми идва наум. Какво ще кажете, ако разобличим един мошеник, един съвременен Мюнхаузен, ако го направим смешен? Вие бихте могли да го изложите като лъжец, какъвто е в действителност. А, драги, би било чудесно. Допада ли ви това?

— Каквото и да е. Където и да е. Няма значение.

Макардъл потъна в мислите си за няколко минути.

— Не зная дали ще можете да се сприятелите или поне да разговаряте с този човек — каза най-после той. — Вие, изглежда, имате някаква дарба да се сближавате с хората — навярно сте симпатичен или притежавате младежка жизненост или нещо подобно. Аз самият го чувствавам.

— Много сте мил, сър.

— Така че защо да не си опитате късмета при професор Челинджър от Енмор парк?

Осмелявам се да си призная, че бях малко изплашен.

— Челинджър! — извиках аз. — Професор Челинджър, знаменитият зоолог! Не е ли същият, който строши черепа на Блъндел от „Телеграф“?

Редакторът се усмихна мрачно.

— Не ви ли харесва това? Не казахте ли, че търсите приключения?

— Всичко това влиза в работата ни, сър — отговорих аз.

— Точно така. Не вярвам той да бъде винаги толкова яростен. Мисля, че Блъндел го е заварил в лош момент или може би се е държал не както трябва. Вие може би ще имате по-добър шанс или ще проявите по-голям такт в общуването си с него. Сигурен съм, че в тази работа има нещо подходящо за вас и „Газет“ трябва да използва това.

— Аз всъщност не зная нищо за него — казах. — Спомням си само името му във връзка със съдебното преследване за нанасяне побой на Блъндел.

— Имам някои бележки, които ще ви послужат, господин Малоун. Известно време съм наблюдавал професора. — Той извади някакъв лист от чекмеджето. — Това е резюме от неговото досие. Предавам ви го накратко: „Челинджър, Джордж Едуард. Роден Ларгс, Н. Б., 1863. Образование: Ларгската академия, Единбургския университет. Асистент в Британския музей, 1892. Помощник-пазител на сравнително-антропологичния отдел, 1893. Подал оставка след жлъчна кореспонденция — същата година. Кавалер на Крейстъновия медал за изследвания в областта на зоологията. Член-кореспондент на — е, на доста много неща, около два инча дребен шрифт“ — Сосиете Белж, Американската академия на науките, Ла Плата и т.н., и т.н. Бивш председател на Палеонтоложкото дружество, Британското сдружение, секция Н и пр., и пр. Публикации: „Някои наблюдения върху поредица от калмукски черепи“, „Очерци за еволюцията на гръбначните“ и множество статии, в това число и „Прикритата погрешност на вайсманизма“, която доведе до оживена дискусия на конгреса на зоолозите във Виена. Развлечения: разходки, алпинизъм. Адрес: Енмор парк, Кенсингтън, У“. Ето, вземете това. Тази вечер нямам нищо повече за вас.

Прибрах листчето в джоба си.

— Един момент, сър — казах аз, когато видях, че срещу мен вече не е червеното му лице, а розовият плешив тил. — Още не ми е много ясно защо трябва да интервюирам този джентълмен. Какво е направил той?

Лицето отново блесна.

— Преди две години той отиде в Южна Америка на самостоятелна експедиция. Върна се миналата година. Несъмнено е бил в Южна Америка, но отказа да съобщи къде точно. Започна да разказва приключенията си мъгляво, но някой взе да го иронизира и той просто се затвори като мида. Или се е случило чудо, или този човек е първокласен лъжец, което е по-вероятно. Имал някакви повредени фотографии, за които се говори, че са фалшиви. Станал е толкова чувствителен, че се нахвърля върху всекиго, който задава въпроси, и изхвърля репортерите от дома си. Според мен той е просто

един опасен мегаломаниак със склонност към науката. Такъв е вашият човек, господин Малоун. А сега бягайте и вижте какво можете да изстискате от него. Достатъчно възрастен сте, за да се браните. Във всеки случай рискът не е много голям за вас: нали има закон за отговорността на работодателите!

Засмяното червено лице отново се смени с розов овал, обграден от червеникав пух — разговорът беше приключен.

Аз тръгнах направо към Клуба на диваците, но вместо да хлътна в него, се облегнах на перилата на Аделфийската тераса и дълго време се вирах замислено в кафявата мазна река. На открито винаги мисля по-трезво и по-ясно. Извадих списъка с подвизите на професор Челинджър и ги препрочетох под електрическата лампа. След това ме осени нещо, което мога да нарека само вдъхновение. Съдейки по това, което ми бяха казали, бях сигурен, че в качеството си на журналист нямам надежда да се свържа с този свадлив професор. Но скандалите, споменати на два пъти в кратката му биография, можеха да означават само едно — че той е фанатик в науката. Дали тъкмо тук не се криеше слабостта му място? Щях да опитам.

Влязох в клуба. Беше малко след единадесет и голямата зала бе доста пълна, макар че още нямаше наплив. Забелязах един висок, слаб, ъгловат мъж, който седеше в креслото до огнището. Когато примъкнах стола си към него, той се обърна. Това бе човекът, който ми беше нужен — Тарп Хенри, от редакцията на „Нейчър“ — слабо, сухо същество, пълно с добродушна човечност към онези, които го познаваха. Аз незабавно подхванах моята тема:

— Какво знаеш за професор Челинджър?

— За Челинджър ли? — Той събра веждите си в знак на неодобрение. — Челинджър беше човекът, който пристигна от Южна Америка с някаква скроена история.

— Каква история?

— А, това бяха втели-некипели за странни животни, които той бил открил. Мисля, че после си взел думите назад. Всеки случай замълча. Даде едно интервю на Ройтер и се вдигна такъв вой, че той разбра, че няма да я бъде. Това беше позорно. Намериха се един-двама, които бяха склонни да му повярват, но той скоро ги отблъсна.

— Как?

— С непоносимото си грубиянство и с невъзможното си поведение. Между тях беше бедният Уодли от Института по зоология. Уодли му изпратил послание: „Председателят на Института по зоология предава своите поздравления на професор Челинджър и би бил лично поласкан, ако той окаже чест на института да дойде на следващото му заседание.“ Отговорът беше нецензурен.

— Не може да бъде.

— В смекчен вид би звучал така: „Професор Челинджър предава своите поздравления на председателя на Института по зоология и би бил лично поласкан, ако той отиде по дяволите.“

— Боже мой!

— Да, навярно същото е казал и старият Уодли. Аз си спомням неговия вопъл пред събранието, който започваше така: „В петдесетгодишната ми практика на научно общуване...“ Това съвсем съсипа стареца.

— Нещо друго за Челинджър?

— Виж какво, аз съм бактериолог. Живея в един свят, който се вижда с микроскоп, увеличаващ деветстотин пъти. Не смея да твърдя, че мога да видя добре каквото и да било, което се забелязва с просто око. Стоя на стража на самата граница на познаваемото и се чувствам не на мястото Си, когато напусна кабинета си и вляза в допир с такива големи, груби, непохватни същества като вас. Твърде съм безпристрастен, за да клюкарствувам, а все пак на някои научни вечери съм дочувал това-онова за Челинджър, защото той е един от онези, които никой не може да пренебрегне. Той е толкова умен, колкото те се стараят да изглеждат. Батерия, заредена със сила и жизненост, и в същото време — свадлив, зъл чудак, при това — безскрупулен. Стигнал дотам, че фалшифицирал някакви фотографии по южноамериканската афера.

— Казваш, че е чудак. В какво се изразява собствено неговото чудачество?

— В хиляди неща, но последното се отнася за Вайсман и „Еволюцията“. По този повод е изкарал ужасна кавга във Виена, ако не се лъжа.

— Не можеш ли да ми кажеш за какво точно?

— В момента не, но ние в службата имаме превода на протоколите. Искаш ли да дойдеш, за да ти ги покажа?

— Тъкмо това ми е нужно. Трябва да интервюирам този човек и ми е необходимо да го предразположа по някакъв начин. Наистина страшно мило е от твоя страна, че искаш да ми помогнеш. Ако не е много късно, да вървим още сега.

След половин час аз седях в редакцията на вестника зад един грамаден том, отворен на статията „Вайсман срещу Дарвин“ с подзаглавие „Бурни протести във Виена. Оживени прения.“ Тъй като научната ми подготовка не е твърде сериозна, нямах възможност да вникна в същината на спора, но беше очевидно, че английският професор се е държал много войнствено и е обидил дълбоко европейските си колеги. „Протести“, „Шум в залата“ и „Общо възмущение“ бяха първите три бележки в скоби, които привлякоха погледа ми. По-голямата част от материала щеше да бъде не по-малко разбираема за мен, ако беше написана на китайски.

— Не би ли могъл да ми го преведеш на английски? — примолех се жално на моя приятел.

— Та това е превод.

— Тогава по-добре да се опитам с оригинала.

— Безспорно, това е твърде сложно за непосветения.

— Да можех да намеря поне едно хубаво, съдържателно изречение, в което да личи някаква определена човешка мисъл. То би ми послужило. А, ето това ще влезе в работа. Струва ми се, че макар да не ми е съвсем ясно, почти го разбирам. Ще го препиша. Това ще бъде връзката ми със стария професор.

— Не бих ли могъл да ти помогна с нещо друго?

— О, да. Възнамерявам да му пиша. Ако ми разрешиш да съставя писмото тук и да използвам твоя адрес, това ще му придаде по-голяма тежест.

— Но този човек ще пристигне, ще вдигне скандал и ще изпотроши мебелите ни.

— Няма, няма. Ще видиш писмото. Уверявам те, че не ще има нищо предизвикателно.

— Е, добре. Сядай на бюрото ми. Там ще намериш хартия. Искам да цензурирам писмото, преди да го изпратиш.

Писмото ми костваше известен труд, но мисля, че излезе не много лошо. Прочетох го пред критичния бактериолог не без гордост от произведението си.

„Уважаеми професор Челинджър — се казваше в него, — като скромен естественик, аз винаги съм хранил най-дълбок интерес към размишленията Ви за различията между Дарвин и Вайсман. Неотдавна имах случай да освежа паметта си, препрочитайки Вашето...”

— Безсрамен лъжец! — измърмори Тарп Хенри.

„... Вашето майсторско изказване във Виена. Това ярко и възхитително изложение е, струва ми се, последната дума в тази област. В него обаче има едно изречение, а именно: „Аз протестирам остро срещу нетърпимото и догматично твърдение, че всеки отделен ген^[1] е микрокосмос с исторически оформена структура, изградена в течение на много поколения“. Не смятате ли във връзка с по-новите изследвания да измените това свое твърдение? Не мислите ли, че то е прекалено силно? Моля ви, бъдете така любезен да ме приемете на разговор, защото този въпрос силно ме вълнува и имам някои мисли, които мога да изложа само в лична беседа. С Ваше съгласие вярвам, че ще имам честта да Ви посетя в друг ден (сряда) в 11 часа сутринта.

Оставам, сър, с уверения за дълбокото си към Вас уважение. Искрено ваш Едуард Д. Малоун“

— Е, как е? — попитах аз тържествуващо.

— Ако съвестта ти позволява...

— Досега тя никога не ме е подвеждала.

— Но какво смяташ да правиш?

— Да се добера до него. Веднъж да вляза в стаята му, сигурно ще измисля как трябва да действам по-нататък. Може дори да се осмеля да си призная всичко. Ако той е спортсмен, с това само ще го погъделичкам.

— Да-да, ще го погъделичкаш! Много по-вероятно е той да те погъделичка с нещо тежичко. Ще ти потрябва ризница или екип за ръгби. Но довиждане. Отговорът ще бъде тук при мен в сряда сутринта — ако изобщо благоволи да ти отговори. Той е буден, опасен, сприхав тип, ненавиждан от всички, с които е имал работа, и посмешище на студентите, доколкото те си позволяват волности спрямо него. Може би за теб ще бъде най-добре, ако изобщо не получиш отговор от този човек.

---

[1] Носител на наследствеността според Вайсман. Б. р. ↑

III. ТОЙ Е СЪВЪРШЕНО НЕВЪЗМОЖЕН ЧОВЕК

На опасенията или надеждите на моя приятел не беше съдено да се сбъднат. Когато се отбих при него в сряда, там имаше писмо с пощенски щемпел на Уест Кенсингтън и името ми, надраскано върху целия плик с почерк, подобен на бодлив тел. Съдържанието беше следното:

„Енмор парк, У.
Господине!

Получих своевременно Вашата бележка, в която твърдите, че одобрявате възгледите ми, макар да не смятам, че те зависят от Вашето или чието и да било одобрение. Вие сте се осмелили да употребите думата „размишления“ по повод моето изложение върху предмета на дарвинизма и аз бих Ви обърнал внимание на факта, че такава дума в такъв контекст е до известна степен оскърбителна. Съдържанието на писмото обаче ме убеждава, че сте сгрешили по-скоро от невежество и нетактичност, отколкото от злоба, така че задоволявам се да отмина този въпрос. Вие цитирате едно изолирано изречение от доклада ми и, изглежда, срещате известни затруднения в разбирането му. Смятам, че само интелект, по-нисък от човешкия, не би успял да схване смисъла, но ако действително е необходимо допълнително разяснение, съгласен съм да се срещна с Вас в посочения час, макар че всякакъв вид посещения и посетители са ми извънредно противни. Що се отнася до Вашето внушение да изменя гледището си, трябва да знаете, че нямам навик да правя това, след като съзнателно съм изложил зрелите си възгледи. Бъдете така добър при идването си да покажете

плика на това писмо на прислужника ми Остин, понеже той е длъжен да вземе всички предпазни мерки, за да ме предварди от натрапчивите мошеници, които наричат себе си „журналисти“.

Искрено Ваш

Джордж Едуард Челинджър“

Така гласеше писмото, което прочетох на Тарп Хенри, подранил, за да узнае резултата от моята дързост. Единствената му забележка беше:

— Има някакво ново кръвоспиращо лекарство — кутикура или нещо подобно, което е по-ефикасно от арниката.

Някои имат такова странно чувство за хумор!

Когато получих посланието, часът беше почти десет и половина, но един кабриолет ме откара навреме до мястото на срещата. Къщата, пред която спряхме, беше с внушителна външност и с колонада, а тежките завеси на прозорците красноречиво говореха за богатството на този страшен професор. Отвори ми един чудноват, мургав, сух човек на неопределена възраст с тъмна моряшка куртка и кафяви кожени гети. По-късно разбрах, че това е шофьорът, който запълвал празнините в поредицата от дезертиращи лакеи. Той ме огледа от глава до пети с изпитателните си светлосини очи и попита:

— Очакват ли ви?

— Имам среща.

— Писмото?

Извадих плика.

— Ясно!

Той, изглежда, не беше много словоохотлив. Последвах го по коридора, когато внезапно от някаква стая — трапезарията, както се оказа впоследствие — излезе дребна женица. Беше пъргава, жизнена, тъмноока дама, по-скоро френски, отколкото английски тип.

— Един момент — спря ме тя. — Почакай, Остин. Заповядайте тук, сър. Мога ли да ви запитам срещали ли сте се преди със съпруга ми?

— Не, госпожо, още не съм имал честта.

— Тогава предварително ви се извинявам. Трябва да ви кажа, че той е съвършено невъзможен човек — абсолютно невъзможен. Като сте предупреден, ще бъдете по-снизходителен към него.

— Много тактично от ваша страна, госпожо.

— Ако видите, че е склонен към буйствуване, побързайте да се измъкнете от стаята. Не му противоречете. От това са пострадали няколко души. После става публичен скандал, а той се отразява зле върху мен и върху всички ни. Предполагам, че не го търсите във връзка с Южна Америка?

Не можех да лъжа дама.

— Боже мой! Това е най-опасната тема. Вие няма да повярвате нито дума от неговите приказки и това не ще ме учуди. Но не му го казвайте, защото ще се разбеснее. Правете се, че му вярвате, и може би всичко ще свърши благополучно. Помнете, че той сам си вярва. В това можете да не се съмнявате. По-честен човек от него не се е раждал. Не се бавете повече, за да не се усъмни. Ако ви се стори опасен — наистина опасен, — натиснете звънеца и го дръжте на разстояние, докато дойда. Даже в такива тежки случаи обикновено се справям с него.

С тези насърчителни думи дамата ме предаде на мълчаливия Остин, който през време на краткия ни разговор беше чакал като бронзова статуя на благоразумието. Той ме изпроводи до края на коридора. Почукване на вратата, рев на бик отвътре — и аз се намерих очи в очи с професора.

Той седеше на въртящ се стол зад широка маса, отрупана с книги, карти и диаграми. Когато влязох, седалката се завъртя и го обърна с лице към мен. Видът му ме накара да затая дъх. Бях подготвен за нещо необикновено, но не и за такава поразителна личност. Изумителното у него беше ръстът му — ръстът и внушителната осанка. Главата му беше огромна — най-голямата човешка глава, която съм виждал. Сигурен съм, че ако бих се осмелил да нахлупя цилиндъра му, той би се нахлузил цял върху мен и би стигнал до раменете ми. Лицето и брадата му ми напомняха асирийски бик. Лицето му беше румено, а брадата, лопатеста и спускаща се на вълни по гърдта му, бе толкова черна, че изглеждаше почти синя. Косата му правеше необикновено впечатление — дълъг, виещ се кичур, сякаш залепен върху масивното му чело. Очите под големите

черни валма на веждите бяха гълъбовосини, много ясни, изпитателни и властни. Освен това над масата се виждаха грамадни рамена, гръд като бъчва и две огромни ръце, покрити с дълги черни косми. Всичко това заедно с гласа му, приличен на рев или на гръмотевица, съставиха първото ми впечатление от прословутия професор Челинджър.

— Е? — каза той и ме изгледа предизвикателно. — Какво има?

Трябваше да продължа да лъжа поне още малко, иначе това очевидно щеше да бъде краят на разговора.

— Вие бяхте така добър да ми определите среща, сър — започнах аз смирено, като му подадох плика.

Той взе моето писмо от бюрото си и го разтвори пред себе си.

— А, вие сте младежът, който не разбира прост английски, нали? Общите ми заключения обаче благоволявате да одобрите, доколкото схващам?

— Изцяло, сър, изцяло! — Аз произнесох това много натъртено.

— Бога ми! Та това укрепва твърде много моите позиции. Вашата възраст и външността ви правят поддръжката двойно по-ценна. Е, вие поне сте по-добър от онова стадо свине във Виена, чието грухтене все пак не е по-оскърбително от това на британския шопар. — Той ме стрелна с яростния поглед на споменатата порода.

— Те, изглежда, са се държали възмутително — забелязах аз.

— Уверявам ви, че мога да се сражавам сам и нямам никаква нужда от вашето съчувствие. Оставете ме, сър, гърбом към стената. За Джордж Едуард Челинджър няма по-голяма радост от тая. Е, сър, да направим, което е по силите ни, за да съкратим това посещение. То едва ли е приятно за вас и е неизразимо отегчително за мен. Вие, както ме уверявате, сте имали да направите някои бележки по тезисите на доклада ми.

В неговото държане имаше такава безцеремонна прямота, че не беше леко да се хитрува. Все пак аз трябваше да продължа играта и да чакам по-добра възможност. Отдалече всичко изглеждаше съвсем просто. О, моя ирландска находчивост, защо ме напусна сега, когато си ми така необходима?

Той ме прониза с острите си стоманени очи и изръмжа:

— Хайде, хайде, не ме карайте да чакам!

— Аз наистина не съм нищо повече от един обикновен учен — подех аз с идиотска усмивка, — нищо повече, бих казал, от един

сериозен изследовател. Въпреки това ми се струва, че вие сте прекалили със суровото си отношение към Вайсман. Нима натрупаните оттогава доказателства не... не укрепват неговата позиция?

— Какви доказателства? — Той говореше със застрашително спокоен тон.

— Аз, разбира се, зная, че няма такива доказателства, които биха могли да бъдат считани за явни. Имах предвид само насоката на съвременната мисъл и общото научно гледище, ако мога да се изразя така.

Професорът се приведе напред с много сериозен израз.

— Предполагам, че ви е ясно — каза той, като сгъваше един по един пръстите си, — че черепният индекс е постоянен фактор?

— Естествено — отговорих аз.

— И че телегонията е още *sub judice*^[1]?

— Несъмнено.

— И че плазмата на ембриона се различава от партенигенетичното яйце?

— Та разбира се! — извиках аз, горд от собствената си дързост.

— А какво следва от това? — попита той с мек, подкупващ глас.

— Наистина, какво? — промълвих аз. — Какво следва от това?

— Да ви кажа ли? — изгука той.

— Да, моля ви.

— От това следва — изрева той с внезапен порив на ярост, — че вие сте най-мръсният мошеник в Лондон, долен, пълзящ журналист, който е толкова свързан с науката, колкото и с благоприличието!

Той скочи на крака с очи, пламнали от бесен гняв. Дори в този напрегнат момент аз успях да се учудя на откритието си, че той беше съвсем нисък — едва стигаше до рамото ми. Закърнял Херкулес, чиято огромна жизненост се е насочила изцяло в дълбочина, ширина и сила на ума.

— Глупости! — извика той, приведен напред, опрял пръсти върху масата и протегнал врат. — Това ви приказвах аз, Сър — научни глупости! Помислихте си, че ще можете да ме надхитрите — вие, с вашето мозъче колкото орех? Вие, проклети драскачи, се смятате за всесилни, така ли е? Смятате, че похвалата ви може да възвеличи човека, а порицанието ви — да го провали. Ние всички трябва да ви се

кланяме и да се мъчим да спечелим доброжелателната ви дума, нали? На един ще подадете ръка, а за друг — тояга! Пълзящи гадина, познавам ви. Много високо полетяхте. Беше време, когато мирувахте, а сега загубихте чувство за мярка. Надути газени тенекета! Аз ще ви поставя на мястото ви. Да, сър, вие не сте победили Джордж Едуард Челинджър. Все още има един човек, над когото нямате власт. Той ви предупреди да стоите настрана, но щом продължавате да идвате, бога ми, правите го на свой риск. Фант, любезни господине Малоун, искам фант! Вие играхте много опасна игра и, струва ми се, я загубихте.

— Слушайте, сър — казах аз, като отстъпих заднишком към вратата и я отворих. — Вие можете да оскърбявате, колкото искате, но всичко си има граници. Аз няма да позволя да ме нападнете с юмруци.

— Няма ли? — Той започна да се приближава бавно и заплашително, но изведнъж спря и пхна големите си ръце в джобовете на късото си момчешко яке. — Вече съм изхвърлил оттук неколцина. Вие ще бъдете четвъртият или петият. По три лири и петнадесет шилинга за всеки — средно по толкова ми струваше. Скъпичко, но се налага. А сега, сър, защо да не последвате своите събратя? Дори мисля, че трябва да го направите. — Той продължи неприятното си и безшумно настъпление, като стъпваше с изпънати пръсти, подобно на балетмайстор.

Можех да хукна към хола, но би било много позорно. Освен това в мене се разгаряше справедлив гняв. Досега моето поведение беше крайно осъдително, но заплахите на този човек ми върнаха чувството за собствената ми правота.

— Долу ръцете, сър! Аз няма да търпя това.

— Боже мой! — Черните му мустаци се повдигнаха и един бял кучешки зъб проблесна подигравателно. — Няма да търпите, а?

— Не бъдете такъв глупак, професоре! — извиках аз. — На какво можете да разчитате вие? Аз тежа 95 килограма, здрав съм като желязо и всяка събота играя ръгби в сборния ирландски отбор. Аз не съм човекът...

В този миг той врхлетя върху мен. За щастие бях отворил вратата, иначе щяхме да я отнесем. Направихме по коридора циганско колело. Някъде по пътя завлякохме един стол и продължихме да се търкаляме. Брадата му се беше натъпкала в устата ми, ръцете ни бяха заключени, телата ни — сплетени и този проклет стол ни обграждаше с

краката си от всички страни. Бдителният Остин беше разтворил широко вратата на хола. Ние минахме със задно салто надолу по парадното стълбище. Бях виждал как братя Мак се опитват да правят нещо подобно в Мюзик хол, но, изглежда, за да го направиш, без да се удариш, е нужна известна подготовка. На последното стъпало столът се разлетя на трески и ние разделени се търкулнахме във водосточната канавка. Той скочи на крака, махаше юмруци и хъркаше като астматик.

— Стига ли ти толкова? — задъха се той.

— Проклет побойник! — извиках аз, като се съвзех. Едва не се счепкахме отново, защото в него пламтеше желанието за бой, но за щастие бях избавен от тази неприятна история. До нас се появи полицай с бележник в ръка.

— Какво значи всичко това? Не ви ли е срам — каза полицаят. Това беше най-разумната забележка, която съм чувал на Енмор парк. — Е? — настояваше той, обръщайки се към мен. — Какво значи това?

— Този човек ме нападна — казах аз.

— Вярно ли е, че сте го нападнали? — попита полицаят. Професорът дишаше тежко и не отвърна нищо.

— И това не ви е за пръв път — заяви сурово полицаят, като клатеше глава. — И миналия месец имахте неприятности по същия повод. Вие сте посинили окото на този младеж. Ще го подведете ли под отговорност, сър?

Аз се смилих.

— Не, няма.

— Как така? — учуди се полицаят.

— Вината бе моя. Аз му се натрапих. Той ме предупреди честно.

Полицаят затвори бележника си.

— Да не се повтарят тези безобразия — каза той. — Хайде, хей! Движете се там, движете се! — Това се отнасяше за едно момче от месарницата, една слугиня и двама-трима зяпачи, които се бяха събрали. Той закри тежко надолу по улицата, като подкара пред себе си това малко стадо. Професорът ме погледна и в очите му блесна искра смях.

— Влезте — каза той. — Още не съм свършил с вас.

Думите му звучаха зловещо, но аз все пак го последвах в къщата. Лакеят Остин, подобен на дървена статуя, затвори вратата зад нас.

---

[1] Под съмнение (лат.). Б. р. ↑

IV. ТОВА Е НАЙ-ВЕЛИКОТО ОТКРИТИЕ НА СВЕТА

Вратата още не беше се затръшнала, когато госпожа Челинджър изскочи от трапезарията. Дребната женица беше извън себе си от гняв. Тя прегради пътя на съпруга си и застана пред него като разярена ярка пред булдог. Очевидно бе видяла излизането ми, но не бе забелязала, че се върнах.

— Ти си звяр, Джордж! — изпищя тя. — Осакати този симпатичен младеж.

Той посочи с палец зад гърба си.

— Ето го зад мен, жив и здрав.

Тя се смути, но бързо се овладя.

— Простете, че не ви видях.

— Моля, госпожо, няма защо.

— Бедният! Той ви е посинил лицето. О, Джордж, какъв звяр си ти! Само скандали от началото до края на седмицата. Всички те мразят и ти се надсмиват. Търпението ми се изчерпа. Това препълни чашата!

— Не вади кирливите ни ризи пред хората — изръмжа той.

— Това не е тайна! — извика тя. — Мислиш ли, че цялата улица, Цял Лондон, ако щеш ... Излез, Остин. Не си ни нужен тук. Мислиш ли, че те всички не говорят за теб? Къде е достойнството ти? Ти, който би трябвало да бъдеш уважаван професор в голям университет с хиляди студенти, които да благоговоят пред теб! Къде е достойнството ти, Джордж?

— А твоето, мила моя?

— Ти ме измъчи докрай. Хулиган! Обикновен свадлив хулиган — ето на какво си се превърнал.

— Мирувай, Джеси!

— Див, бесен побойник!

— Това е вече много. На позорния стълб! — каза професорът.

И за мое учудване той се наведе, вдигна я и я постави върху висок постамент от черен мрамор в ъгъла на хола. Постаментът беше

висок най-малко седем фута и беше толкова тесен, че тя с мъка се държеше върху него. Не бих могъл да си представя по-нелепа картина от тази, която представляваше тя, покачена там, с лице, изкривено от гняв, с люлеещи се крака, вцепенена от страх да не падне.

— Снеми ме! — проплака госпожа Челинджър.

— Кажи „моля ти се“.

— Ти си звяр, Джордж. Снеми ме веднага!

— Елате в кабинета, господин Малоун.

— Но, сър!... — казах аз, гледайки към дамата.

— Ето, господин Малоун се застъпи за теб, Джеси. Кажи „моля ти се“ и ще те смъкна.

— О, звяр такъв! Моля ти се! Моля ти се!

Той я свали долу, сякаш беше канарче.

— Дръж се прилично, мила. Господин Малоун е журналист. Утре той ще изнесе всичко това в своя парцал и ще продаде десет броя повече на съседите ни. „Чудновата история във висшето общество“. Пиедесталът ти се видя доста висок, нали? След това ще сложи подзаглавие: „Из живота на едно странно семейство“. Той се храни с мърша. Господин Малоун е лешояд, като всички други от неговия бранш — *porcus ex grege diaboli* — свиня от стадото на дявола. Така ли е, Малоун?

— Вие сте наистина непоносим — казах аз разгорещено. Професорът се разсмя гръмко.

— Скоро ще имаме коалиция — избумтя той, като поглеждаше ту жена си, ту мен и пъчеше грамадната си гръд. После изведнъж измени тона си: — Извинявайте за тази невинна семейна шега, господин Малоун. Аз ви повиках да се върнете не за да ви замесвам в нашите дребни домашни развлечения. Бягай оттук, женичке, и не се ядосвай — Той сложи огромните си ръце върху рамената ѝ. — Всичко, което казваш, е свършено вярно. Аз бих бил по-добър, ако правех това, което ти ме съветваш, но нямаше да бъда докрай Джордж Едуард Челинджър. Добри хора, колкото щеш, мила моя, но Джордж Едуард Челинджър е един. Така че постарай се да свикнеш с мен такъв, какъвто съм. — Внезапно той я целуна звънко и това ме смути повече дори от буйствуването му. — И тъй, господин Малоун — продължи той с голямо достойнство, — насам, ако обичате.

Отново влязохме в стаята, която преди десет минути бяхме напуснали толкова шумно. Професорът внимателно затвори вратата, предложи ми кресло и бутна под носа ми кутия с пури.

— Истински „Сан Хуан Колорадо“ — заяви той. — Наркотиците са най-подходящи за избухливи хора като вас. Господи! Не я прехапвайте! Срежете, срежете я с уважение! Сега се облегнете и слушайте внимателно всичко, което ще благоволя да ви кажа. Ако ви хрумне някаква забележка, можете да я запазите за по-подходящо време.

Първо, за вашето завръщане в дома ми след съвсем справедливото ви изхвърляне — той издаде брадата си напред и ме загледа предизвикателно, сякаш ме подканяше да споря с него, — след, както казах, заслуженото ви изхвърляне. Причината се крие в отговора, който дадохте на този нахален полицаи и в който ми се стори, че открих у вас проблясък на благородство — нещо, което не е присъщо на професията ви. Като признахте, че вината за произшествието е ваша, вие проявихте известна безпристрастност на мисълта и широта на погледа, които привлякоха благосклонното ми внимание. Подвигът на човешкия род, към който за съжаление принадлежите и вие, винаги е бил под умствения ми хоризонт. Вашите думи неочаквано ви издигнаха над него. Вие се издигнахте до сериозното ми внимание. Поканих ви да се върнете с мен, тъй като си наумих да се запозная по-отблизо с вас. Бъдете така добър да изтърсвате пепелта си в малкия японски пепелник на бамбуковата маса, която се намира вляво от вас.

Всичко това професорът изстреля така, сякаш четеше лекция пред класа си. Той беше обърнал въртящия се стол по такъв начин, че да бъде с лице към мен, и седеше надут като огромен жабок с отпусната назад глава и очи, полупритворени от високомерни клепачи. После изведнъж се обърна встрани и всичко, което виждах от него, беше сплъстена коса и едно червено щръкнало ухо. Той се порови в купищата хартия върху бюрото си и след малко измъкна оттам нещо, което наподобяваше доста одрипавял скицник.

— Смятам да ви разправа за Южна Америка — започна той. — Само без забележки, моля. Преди всичко искам да разберете, че нищо от това, което ще ви кажа сега, не бива да разгласявате по какъвто и да е начин, докато не получите специалното ми разрешение. Това

разрешение по всяка вероятност няма да бъде дадено никога. Ясно ли е?

— Но това е много тежко — казах аз. — Според мен едно благоразумно изложение...

Той остави бележника върху масата.

— Това приключва въпроса — каза той. — Желая ви всичко най-добро.

— Не, не! — извиках аз. — Съгласен съм с всички условия. Доколкото разбирам, нямам избор.

— Никакъв — потвърди той.

— Добре тогава, обещавам.

— Честна дума?

— Честна дума.

Той ме изгледа със съмнение в наглите си очи.

— В края на краищата какво зная аз за вашата чест?

— Бога ми, сър! — извиках аз гневно. — Позволявате си твърде много! Никога през живота си не съм бил обиждан така.

Той беше по-скоро заинтересуван, отколкото засегнат от избухването ми.

— Кръглоглав — промърмори той. — Брахицефал, сивоок, чернокос, с някои черти на негроид. Келт, предполагам?

— Аз съм ирландец, сър.

— Чистокръвен?

— Да, сър.

— Разбира се, това обяснява всичко. И така, вие ми дадохте обещание, че няма да злоупотребите с доверието ми — нали? Това доверие, трябва да ви кажа, ще бъде далеч непълно. Но аз съм готов да ви дам някои сведения, които представляват интерес. На първо място, навярно ви е известно, че преди две години извърших пътешествие до Южна Америка, пътешествие, което ще влезе в съкровищницата на световната история на науката. Целта ми беше да проверя някои заключения на Уолес и Бейтс, което можеше да стане само чрез наблюдение на изложените факти при същите условия, при които са ги срещнали самите те. Дори ако моята експедиция не бе постигнала други резултати, тя все пак щеше да бъде достойна за внимание, но там ми се случи нещо любопитно, което даде свършено нова насока на изследването.

Вие знаете — или може би не знаете: в този век на половинчато образование е възможно и това, че земите край някои части на Амазонка все още не са изучени добре и че в нея се вливат множество притоци, някои от които изобщо не са отбелязани на картата. Моята задача беше да посетя тази почти непозната покрайнина и да изследвам нейната фауна. Това ми осигури материал за няколко глави от големия и монументален труд по зоология, който ще бъде оправданието на живота ми. Завърших работата си и бях на път за в къщи, когато се случи да пренощувам в малко индианско село, близо до мястото, където един приток — името и местонахождението премълчавам — се влива в Амазонка. Туземците бяха индианци кюкама — симпатична, но изродена раса с умствени възможности, не по-високи от тези на средния лондончанин. Още на отиване бях излекувал няколко от тях и личността ми бе направила силно впечатление, затова не се изненадах, че те очакваха завръщането ми с нетърпение. Обясниха ми със знаци, че някой се нуждае от спешната ми медицинска помощ и аз тръгнах след вожда към една от колибите му. Когато влязох, открих, че страдащият, на когото трябваше да помогна, бе току-що издъхнал. За моя изненада той не беше индианец, а бял, дори може да се каже, много бял, защото имаше сламеноруса коса и черти на албинос. Той беше облечен в дрипи, изглеждаше много изтощен и целият му вид свидетелствуваше, че е прекарал продължителни лишения. Доколкото можах да схвана обяснението на туземците, те никога не го бяха виждали преди. Попаднал в селото им, когато минавал сам през гората и едва се държал на краката си от слабост.

Раницата му беше до одъра и аз разучих съдържанието ѝ. Отвътре бе пришита ивица с името му — Мейпъл Хуайт, Лейк авеню, Детройт, Мичиган, име, пред което винаги съм готов да сваля шапка. Няма да бъде пресилено, ако се каже, че то ще се нареди до моето, когато дойде време да се поделя славата за това дело.

От съдържанието на раницата се виждаше, че този човек е бил художник и поет, тръгнал да търси нови впечатления. Имаше отделни стихчета. Не твърдя, че разбирам от тези неща, но по отношение на тях мисля, че имаше да се желае още много. Намерих също няколко най-обикновени речни пейзажа, кутия с бои, кутия с постели, няколко четки, тази извита кост, която е върху мастилницата ми, томче от

Бакстеровите „Нощни и дневни пеперуди“, един евтин револвер и няколко патрона. Личен багаж той или нямаше, или го бе изгубил при пътуването си. Това бе цялото имущество на този американски бохем. Вече се канех да го оставя, когато забелязах, че нещо се подава от джоба на съдраната му жилетка. Това беше ей този скицник, толкова окъсан, колкото е и сега. Можете да не се съмнявате, че откакто притежавам тази реликва, тя е на такава почит, на каквато би могло да се радва първото фолио на Шекспир! Сега ви я давам с молба да я разгледате страница по страница и да вникнете в съдържанието.

Той запали пура и се облегна назад, като следеше с остри, изпитателни очи въздействието, което трябваше да произведе върху мене този документ.

Отворих книжката, подготвен за някакво откровение, макар да не можех да си представя какво точно. Първата страница обаче ме разочарова, защото на нея нямаше нищо друго освен един много дебел мъж с кител и обяснението „Джими Колвър в пощенския параход“, написано под него. Следваха няколко страници, запълнени с малки скици на индианци и техните обичаи. След това имаше картина, която изобразяваше весел, едър духовник с широкопола шапка, седнал срещу един много слаб европейец, и текст: „Обед у фра Кристоферио в Росарио“. Още няколко страници бяха заети от етюди на жени и деца, а след това имаше една непрекъснатата поредица от рисунки на животни с обяснения като тия: „Ламантин на пясъчна плитчина“, „Костенурки и яйцата им“, „Черни ахути под палма“. Последната показваше някакво животно, наподобяващо прасе. И накрая следваше една двойна страница с етюди на много неприятни гущери с дълги муцуни. Не можах да разбера нищо и казах на професора:

— Но това са навярно крокодили?

— Алигатори! Алигатори! В Южна Америка няма истински крокодили. Разликата между едните и другите...

— Искам да кажа, че не виждам нещо особено, нещо, което да потвърди думите ви.

Той се усмихна спокойно и рече:

— Вижте следващата страница.

Но и тя не ме интересува. Това беше грубо оцветен пейзаж от онзи тип картини, които впоследствие художникът използва като ръководство при по-внимателна разработка на темата. Предният план

бе зает от бледозелена переста растителност. Тя се изкачваше нагоре и преминаваше във верига от тъмночервени ребрести скали, които ми напомняха някои базалтови формации. Те се простираха като стена по целия заден план. До нея се виждаше уединена пирамидална канара, увенчана с голямо дърво. Между канарата и голямата скала, изглежда, зееше пукнатина. Зад всичко това — синьо, тропическо небе. Тънка, зелена линия от растителност минаваше по върховете на червените скали. На следващата страница имаше друг лек акварел на същия пейзаж, но доста по-отблизо, така че подробностите се виждаха ясно.

— Е? — попита професорът.

— Безспорно формацията е интересна — отвърнах аз, — но не разбирам чак дотолкова от геология, за да кажа, че е чудесна.

— Чудесна? — повтори той. — Тя е уникална. Изглежда невероятно. Никой не е мечтал за такова нещо. А сега следващата.

Обърнах листа и възкликнах от изненада. На цяла страница беше нарисувано най-странното същество, което съм виждал. Това беше безумното видение на пушач на опиум, видение, което се е явило някому в състояние на делириум. Главата беше птича, тялото приличаше на надут гушер, влачещата се опашка беше покрита с щръкнали шипове, а заобленият гръб завършваше с висок назъбен ръб, който сякаш бе съставен от гребените на десетина петли, наредени един след друг. Пред това същество имаше едно нелепо джудже или гном с вид на човек, което стоеше и го гледаше.

— Е, какво ще кажете за това? — възкликна професорът, търкайки победоносно ръце.

— Чудовищно, гротескно.

— Но какво го е накарало да рисува такъв звяр?

— Сигурно прекалената употреба на джин.

— Това ли е най-приемливото обяснение, което можете да измислите?

— Добре, сър, а какво е вашето обяснение?

— Много просто. Животното съществува. То е действително скицирано от натура.

Бих се изсмял, но си представих как ще направим ново циганско колело по коридора.

— Несъмнено, несъмнено — съгласих се аз, както правят, за да угодят на луд. — Признавам обаче, че тази миниатюрна човешка

фигура ме смущава. Ако беше индианец, бихме могли да я вземем като доказателство за съществуването на някакво племе пигмеи, в Америка. Но това, изглежда, е европейец с корков шлем.

Професорът изсумтя като разярен бизон.

— Вие наистина минавате границата — каза той. — Разширявате представата ми за възможното. Церебрална пареза. Умствена инертност. Удивително!

Той беше толкова смешен, че дори не ме разгневи. А и струваше ли си да се хаят нерви? Ако вземеш да се ядосваш с този човек, трябва да си винаги сърдит. Задоволих се да се усмихна отегчено.

— Порази ме малкият ръст на човека — обясних аз.

— Гледайте тук! — извика той, като се наведе и постави върху картината косматия си, тлъст като кренвирш пръст. — Виждате ли това растение зад животното? Сигурно сте го взели за глухарче или карфиол? Това е южноамериканска палма, наричана „слонова кост“, а тези дървета достигат 50–60 фута височина. Не виждате ли, че човекът е поставен с цел? Художникът не би могъл в действителност да стои пред този звяр и да го рисува. Изобразил е себе си, за да покаже разликата във височините. Той е бил, да речем, над пет фута висок. Дървото, както би трябвало да се очаква, е десет пъти по-високо.

— Господи! — извиках аз. — Значи вие мислите, че зверът е бил ... Та и гарата Черинг Крос едва ли би била достатъчно голяма за колиба на такъв звяр!

— Без преувеличение, това е наистина доста едър екземпляр — заяви професорът със задоволство.

— Но — възкликнах аз — не можем да пренебрегнем целия опит на човечеството заради една-единствена скица. — Бях прелистил скицника, за да се уверя, че няма нищо друго. — Една-единствена скица на някакъв скитащ американски художник, който може би я е направил под влиянието на хашиша или в делириума на треската, или просто за да угоди на болното си въображение. Вие като човек на науката не можете да защитавате такава позиция.

В отговор професорът свали една книга от полицата.

— Това е една отлична монография на талантливия ми приятел Рей Ланкастър^[1] — каза той. — Тук има една илюстрация, която ще ви заинтересува. А, ето я! Текстът под нея е следният: „Предполаган

външен вид на юрски динозавър — стегозавър. Само задният му крак е два пъти по-висок от добре развит мъж.“ Е, какво ви говори това?

Той ми подаде разтворената книга. Втренчих се в картината. Между това животно, възстановено от един мъртъв свят, и скицата на непознатия художник безспорно имаше много голямо сходство.

— Забележително наистина! — казах аз.

— Но въпреки това продължавате да упорствувате?

— Твърде вероятно е това да е съвпадение или може би вашият американец е видял подобна картина и я е запааметил. Възможно е тя да му се яви отново в състояние на делириум.

— Много добре — каза професорът снизходително, — така да бъде. Сега ще ви помоля да видите това. — Той ми подаде костта, която бе споменал като част от имуществото на мъртвия. Костта беше около шест инча дълга и по-дебела от палец, а в единия ѝ край имаше остатъци от изсъхнал хрущял.

— На кое от познатите ни същества принадлежи тази кост? — попита той.

Огледах я внимателно и се помъчих да си спомня някои полузабравени знания.

— Може би е много голяма човешка ключица — предположих аз.

В знак на неодобрение моят събеседник махна презрително с ръка.

— Човешката ключица е извита, а тази е права и на повърхността ѝ има вдлъбнатина, която показва, че върху нея е минавало голямо сухожилие. При ключицата няма нищо подобно.

— Тогава трябва да призная, че не мога да ви отговоря.

— Не се страхувайте, че показвате невежеството си. Струва ми се, че целият колектив на Южен Кесингтън^[2] не би могъл да определи името ѝ. — Той извади от една кутийка костичка, колкото бобено зърно. — Доколкото мога да съдя, тази кост у човека е аналогична на костта, която държите в ръката си. Сега имате известна представа за размера на животното. По хрущяла ще разберете, че не се касае за изкопаем, а за съвременен екземпляр. Какво ще кажете на това?

— Може би у слона...

Той трепна като опарен.

— Недейте! Не говорете за слонове в Южна Америка. Даже в нашата епоха на интернати...

— Е — прекъснах го аз, — тогава на някакво друго голямо южноамериканско животно — например тапир.

— Можете да ми повярвате, млади човече, че съм вещ в своята област. Тази кост не е нито на тапир, нито на кое да е друго животно, познато на зоологията. Тя принадлежи на много голямо, много силно и по аналогия много свирепо животно, което съществува на земята, но още не е познато на науката. Още ли се съмнявате?

— Всеки случай това ме заинтригува дълбоко.

— Значи не сте безнадежден. Чувствувам, че някъде във вас се таи разум, затова ние ще ровим търпеливо, докато го намерим. Сега да оставим покойния американец и да се върнем към моя разказ. Досещате се, че трудно бих напуснал Амазонка, преди да проуча тази работа по-внимателно. Разполагах с някои сведения за посоката, от която беше дошъл американският пътешественик. Впрочем, знаейки индианските легенди, можех да намеря пътя и без това, понеже открих, че в преданията на крайречните племена често се говори за някаква чудна страна. Вие, разбира се, сте чували за Курупури?

— Никога.

— Курупури е горският дух, нещо ужасно, нещо злобно, нещо, от което трябва да се пазим. Никой не може да го опише, но тази дума внушава ужас по бреговете на Амазонка. Всички племена са единодушни за посоката, в която се намира Курупури. Това е същата посока, от която беше дошъл американецът. Там се крие нещо ужасно. Моята задача беше да открия какво е то.

— И какво направихте? — Цялото ми лекомислие се беше изпарило. Този набит човек те заставяше да го слушаш с внимание и уважение.

— Преодолях силната съпротива на туземците — съпротива, която стигаше дотам, че те дори избягваха да говорят на тази тема — и като използвах увещания и подаръци, трябва да призная, придружени със заплаха, получих двама от тях като водачи. След много приключения, които няма защо да описвам, и след дълго пътуване, чиято дължина не ще спомена, в направление, което премълчавам, ние стигнахме накрая до една обширна земя, която до днес не е била нито описвана, нито дори посещавана от някого освен от злополучния ми предшественик. Бихте ли погледнали това?

Той ми подаде малка фотография.

— Незадоволителният ѝ вид се дължи на това, че при спускането ми по реката лодката се обърна и кутията с непроявените филми се счупи. Последствията се оказаха бедствени. Почти всички негативи бяха напълно унищожени — непоправима загуба. Тази снимка е една от малкото, които бяха частично спасени. Бъдете любезен да приемете това обяснение за нейните недостатъци и аномалии. Говореше се за някаква фалшификация, но сега не съм в настроение да споря на тази тема.

Фотографията беше наистина много избледняла. Един недоброжелателен критик лесно би могъл да изтълкува превратно тази неяснота. Снимката представляваше сучен, сив пейзаж. Когато постепенно разгадах подробностите му, видях в далечината дълга и страшна висока скална верига, подобна на огромен водопад, а на преден план — полегата гориста равнина.

— Мисля, че това е същото място, което е на картината — казах аз.

— Същото е — отговори професорът. — Там открих следи от неговия бивак. Сега погледнете тук.

Беше същият ландшафт, само че в по-едър план, но снимката бе съвсем повредена. Успях да отлича самотната, увенчана с дърво, островърха канара, встрани от скалната верига.

— Вече не се съмнявам ни най-малко — признах аз.

— Е, значи постигнахме нещо — каза професорът. — Напредваме, а? Сега бихте ли погледнали към върха на тази канара? Забелязвате ли там нещо?

— Огромно дърво.

— А на дървото?

— Голяма птица.

Той ми подаде лупа.

— Да — казах аз, като погледнах през нея. — На дървото е кацнала голяма птица. Струва ми се, че клюнът ѝ е доста здрав. Бих казал, че е пеликан.

— Не сте за завиждане с това зрение — забеляза професорът. — Нито е пеликан, нито е каквато и да било птица. Може би ще ви бъде интересно да научите, че аз успях да застрелям точно този екземпляр. Това беше единственото неоспоримо доказателство, което можах да взема със себе си.

— Значи то е при вас? — Най-сетне щях да видя реално потвърждение на неговия разказ.

— Беше при мен. За нещастие изгубих го заедно с всичко останало при същата катастрофа в реката, която съсипа снимките ми. Вкопчах се в него, преди да изчезне във водовъртежа, и в ръката ми остана част от крилото му. Когато водата ме изхвърлила на брега, аз съм бил в безсъзнание, но този жалък остатък от превъзходния ми образец беше цял и невредим. Ето го пред вас.

Той извади от едно чекмедже нещо, което ми напомняше горна част от крилото на голям прилеп. Тази извита кост с ципа под нея беше дълга най-малко два фута.

— Чудовищен прилеп — предположих аз.

— Нищо подобно! — сурово ме прекъсна професорът. — Живеейки в образованата среда на учени, не съм подозирал, че е възможно да не се познават елементарните принципи на зоологията. Нима наистина не знаете простото положение от сравнителната анатомия, че птичето крило е всъщност долната част на ръка, докато крилото на прилепа се състои от три издължени пръста с ципи между тях? В случая е съвсем ясно че костта не е ръка и както сам виждате, има само една ципа, закрепена за една кост, така че тя не може да принадлежи на прилеп. Но щом не е нито птица, нито прилеп, тогава какво е?

Скромният ми запас от знания бе изчерпан до дъно.

— Наистина не зная — признах аз.

Професорът отвори авторитетната книга, на която вече се беше позовавал.

— Ето — продължи той, като посочи изображението на едно необикновено летящо чудовище. — Отлична репродукция на диморфодон или птеродактил — летящо влечуго от Юрския период. На другата страница е показана скица на механизма на крилото му. Сравнете го, ако обичате, с образца, който държите.

Когато погледнах, изтръпнах от изумление. Не оставаше място за съмнение. Съвкупността от доказателства беше категорична. Скицата, снимките, разказът, а сега и действителният образец — какво повече? Казах му това — казах го с искрено чувство, защото почувствувах, че с този човек се отнасят несправедливо. Той се облегна на стола си със

снизходителна усмивка под спуснатите клепачи, като се грееше на тази внезапна слънчева топлинка на признанието.

— Това е най-великото откритие, за което съм чувал! — възкликнах аз, макар че възторгът ми беше по-скоро журналистически, отколкото научен. — Това е колосално! Вие сте Колумб в науката! Вие сте открили един изгубен свят! Искрено съжалявам, че в началото проявих съмнение. Всичко беше така невероятно. Но не мога да не се съобразявам с очевидните факти, а те би трябвало да са убедителни за всекиго.

Професорът измърка от задоволство.

— И после, сър? Какво направихте по-нататък?

— Беше през влажния сезон, господин Малоун, и запасите ми бяха изчерпани. Аз изследвах част от огромната скална верига, но не намерих място, удобно за изкачване. Пирамидалната канара, върху която видях и застрелях птеродактила, бе по-достъпна. Бидейки малко катерач, успях да се добера до средата ѝ. От тази височина получих по-добра представа за платото върху скалите. То се оказа много голямо. Нито на изток, нито на запад се виждаше край на тези увенчани със зеленина скали. Под тях се намира мочурлива местност, обрасла с непроходими гъсталаци, пълна със змии и насекоми. Същински разсадник на треска, тя е естествената броня на тази чудновата страна.

— Не видяхте ли други признаци на живот?

— Не, сър, не видях. Но през седмицата, която прекарахме в лагера си в подножието на скалите, ние чувахме отгоре странни шумове.

— А съществото, което е нарисувал американецът? Какво мислите за него?

— Може само да се предположи, че той е стигнал до върха и го е видял там. Следователно съществува път, който води нагоре. Той обаче трябва да е много труден, иначе тези същества биха се спуснали долу и биха плъзнали по околните земи. Ясно, нали?

— Но как са се озовали те там?

— Не смятам, че въпросът е толкова труден — каза професорът. — Обяснението може да бъде само едно. Южна Америка е, както може би сте чували, гранитен континент. В древни времена на това място внезапно станало разместване на пластове. Не

забравяйте, че тези скали са базалтови и следователно — вулканични. Една площ, може би равна по големина на Съсекс, е била издигната en bloc^[3] с цялото ѝ жизнено съдържание и отделена от останалата част на континента с отвесни скали, срещу чиято твърдост ерозията е безсилна. Какво се е получило? Спряно е действието на обикновените природни закони. Различните препятствия, които определят борбата за съществуване в целия свят, са ликвидирани или изменени. Същества, които иначе биха изчезнали, продължават да живеят. Забележете, че и птеродактилът, и стегозавърът спадат към Юрския период и следователно са доста-възрастни в мащабите на историята. Те са били изкуствено запазени в тези необикновени, случайно възникнали условия.

— Но вашите сведения са наистина категорични. Необходимо е само да ги изложите пред съответните власти.

— Така мислех и аз в душевната си простота — с горчивина отвърна професорът. — Трябва обаче да ви кажа, че не стана така. На всяка стъпка ме посрещаха с недоверие, къде породено от тъпота, къде от завист. Не е в характера ми, сър, да превивам врат пред всекиго или да се мъча да доказвам нещо, когато се съмняват в думите ми. След първото съмнение аз не благоволих да показвам потвърждаващите доказателства, които притежавам. Самата тема ми стана неприятна. Изгубих желание да говоря за нея. Когато нарушавах покая ми хора като вас, които представляват празното любопитство на публиката, не бях в състояние да ги посрещам сдържано. Признавам, че съм малко избухлив и ако ме предизвикат, съм склонен към буйстване. Страхувам се, че сам сте го забелязал.

Аз докоснах окото си, но не казах нищо.

— Жена ми често ме упреква за това и все пак мисля, че всеки порядъчен човек би постъпил по същия начин. Тази вечер обаче възнамерявам да дам пример за контрол на волята над чувствата. Каня ви да присъствувате на представлението. — Той взе една картичка от бюрото си и ми я подаде. — Както виждате, тук е обявено, че в 8,30 часа в залата на Зоологическия институт твърде популярният естественик господин Пърсивал Уолдърн ще изнесе лекция на тема: „Скрижали на вековете“. Поканен съм специално да участвувам в президиума и да благодаря на лектора от името на присъстващите. Ще направя това, като си поставя за задача най-тактично и деликатно

да подхвърля някои забележки, които биха заинтересували аудиторията и биха събудили у някои от присъстващите желание да вникнат по-дълбоко в този въпрос. Нали разбирате, няма да има нищо предизвикателно, а само намек, че зад всичко това се крие нещо по-дълбоко. Ще държа здраво юздите си и ще видя дали съдържаността ми ще ме доведе до по-добри резултати.

— Мога ли да дойда и аз? — попитах с нетърпение.

— Та разбира се — отговори сърдечно професорът. Дружелюбността му беше така завладяваща, както и буйствуването му. Доброжелателната му усмивка беше чудесна. Бузите му изведнъж се издуха като две червени ябълки между притворените му очи и голямата му черна брада. — Елате на всяка цена. Ще ми бъде приятно да зная, че имам един съюзник в залата, макар и толкова безпомощен и непосветен в тази област. Сигурно ще се събере доста народ, защото Уолдърн, въпреки че е чист шарлатанин, се ползува с популярност. Е, господин Малоун, вече ви отделих от времето си доста повече, отколкото възнамерявах. Индивидът не бива да монополизира онова, което принадлежи на човечеството. Ще се радвам да ви видя на лекцията тази вечер. Междувременно трябва да помните, че нищо от материала, с който ви запознах, не бива да се разгласява.

— Но господин Макардъл, нашият редактор, знаете ли ... ще иска да му обясня какво съм направил.

— Кажете му каквото ви хрумне. Между другото може да му съобщите, че ако изпрати още някого да ми досажда, аз ще го навестя с бича си. Но оставям на вас: в печата да не излезе нито дума. Прекрасно. Значи в 8,30 тази вечер — в залата на Зоологическия институт.

Докато той ми махаше на прощаване, аз видях за последен път синкавата вълниста брада и дръзките му очи.

---

[1] Голям английски биолог. Б. р. ↑

[2] Район на Лондон, където се намира естественоисторическият отдел на Британския музей. Б. р. ↑

[3] Заедно (фр.). — Б. р. ↑

V. ВЪПРОС!

Дали това се дължеше на физическия шок, който получих при първата си беседа с професор Челинджър, или на духовния, който ме сполетия при втората, но когато се озовах отново в Енмор парк, аз бях до известна степен деморализиран журналист. Главата ми се пръскаше от болки и в нея пулсираше само една мисъл: че в разказа на този човек се крие истина от огромно значение и че от тази история може да излезе чудесен материал за „Газет“, когато получа разрешение да я използвам. На ъгъла видях кабриолет, скочих в него и се отправих към редакцията. Макардъл, както винаги, беше на поста си.

— Е? — нетърпеливо извика той. — Колко реда са ви нужни? Имате вид на човек, който се връща от война. И без да ми кажете, виждам, че ви е нападнал.

— Отначало имахме малко недоразумение.

— Какъв човек! А после?

— После той се вразуми и си поприказвахме. Но не можах да получа нищо от него — нищо за публикуване.

— Едва ли е точно така. Получили сте синина под окото и това е за публикуване. Не можем да търпим неговия терор, господин Малоун. Ще научим този човек да се държи както трябва. Още утре ще пусна една статийка, от която ще се изпоти. Само ми дайте материала и оставете на мен да жигосам завинаги този приятел. „Професор Мюнхаузен“ какво ще кажете за такава шапка? „Възкръсналият Калиостро“. Ще припомним всички шарлатани и разбойници от историята. Аз ще му дам да разбере за всичките му мошеничества.

— Не ви съветвам, сър.

— Защо?

— Защото той не е никакъв мошеник.

— Какво? — изрева Макардъл. — Нима сте повярвали на измислиците му за мамонти, мастодонти и морски дракони?

— Вижте какво, за това не зная. Едва ли е говорил такива неща. Но наистина вярвам, че е открил нещо ново.

— Тогава, за бога, човече, сядайте и пишете.

— Жадувам да го напиша, но той ми разказа всичко под секрет, при условие да не го разгласявам. — И аз с няколко думи предадох историята на професора. — Ето как стои работата.

Лицето на Макардъл изразяваше дълбоко недоверие.

— Е, господин Малоун — каза той най-сетне, — да се заемем с научното събрание тази вечер. Поне то не може да бъде секретно. Едва ли някой друг вестник ще се интересува от него. За Уолдърн е съобщавано вече десетки пъти, а никой не знае, че Челинджър ще говори. Ако ни провърви, можем да се сдобием със сензационен материал. Както и да е, вие ще присъствувате, така че просто ще ми дадете една по-подробна информация. Ще пазя място до полунощ.

Предстоеше ми напрегнат ден и обядвах рано в Клуба на диваците. На моята маса седна Тарп Хенри и аз му разказах за приключенията си. Той ме изслуша със скептична усмивка на смуглото си лице, а когато чу, че професорът ме е убедил, гръмко се разсмя.

— Мили приятелю, в живота не стават такива неща. Къде се е чуло и видяло някой да налети на велико откритие, а после да загуби доказателствата си? Остави тези измислици на романистите. Със своите трикове твойт професор ще сложи в джоба си всички маймуни от Зоологическата градина. Цялата работа е чиста лъжа.

— А американският поет?

— Такъв изобщо не е съществувал.

— Но аз видях скицника му.

— Скицника на Челинджър.

— Смяташ, че той е нарисувал това животно?

— Разбира се, че той. Кой друг?

— Добре, а снимките?

— На снимките няма нищо. Ти сам призна, че си видял само една птица.

— Птеродактил.

— Да, според него. Той ти е пуснал в главата този птеродактил.

— Добре, а костите?

— Първата е взел от някоя яхния, втората е сглобил специално за случая. Ако ти сече умът и си познаваш работата, можеш да фалшифицираш както снимка, така и кост.

Започнах да чувствавам неудобство. Може би в края на краищата са ме подвели. След това изведнъж ме осени щастлива мисъл.

— Ще дойдеш ли на събранието? — попитах аз. Тарп Хенри се замисли.

— Вашият гениален Челинджър не е много популярна личност — промълви той. — Доста хора имат да уреждат сметки с него. Бих казал, че това е най-ненавижданият човек в Лондон. Ако пристигнат студентите по медицина, камък върху камък няма да остане. Не искам да се пъхам между шамарите.

— Можеш поне да му окажеш честта да го изслушаш.

— Да, може би е редно. Добре. Тази вечер съм твой.

Когато пристигнахме в залата, заварихме много повече народ, отколкото очаквах. Върволица от електрически карети стоварваха пред входа белобради професори, а тъмният поток на по-скромните пешеходци показваше, че аудиторията ще се състои не само от учени, но и от по-широките кръгове на обществото. Наистина, още щом заехме местата си, почувствувахме, че в галерията и задната част на залата витае младежки, дори момчешки дух. Като се обърнах, видях цели редици типични лица на студенти по медицина. Очевидно всички големи болници бяха изпратили свои контингенти. Засега публиката се държеше добродушно, но зад това добродушие се криеше дяволитост. Откъси от популярни песни се пееха хорово и с въодушевление — странна прелюдия за една научна лекция. Вече започнаха да се подхвърлят и лични закачки. Тези съмнителни комплименти обещаваха жизнерадостна вечер за всички освен за ония, към които бяха насочени. Така, когато върху подиума се появи старият доктор Мелдрън със своя знаменит оперен цилиндър с накъдрена периферия, отвед се понесе такъв възглас: „Къде намери тази кофа?“, че той побърза да го свали и незабелязано го скри под стола си. Когато болният от подагра професор Уодли закуца към мястото си, от всички краища на залата започнаха загрижено да се интересуват за състоянието на нещастния пръст на крака му и това очевидно го смути. Най-значителната демонстрация обаче се състоя, когато новият ми познат, професор Челинджър, влезе и се отправи към мястото си в другия край на първия ред от президиума. Щом се появи черната му брада, в залата се надигна такъв тържествен вой, че аз започнах да подозирам, че догадката на Тарп Хенри ще излезе вярна и че това

множество се бе събрало тук не само за лекцията, а и поради слуховете, че знаменитият професор ще участвува в събранието.

Посрещането му бе придружено с одобрителен смях сред добре облечените зрители от първите редове, сякаш демонстрацията на студентите не им беше неприятна. Приветствените възгласи бяха страхотен взрив от гласове като рев в клетката на хищници, дочули отдалече стъпките на пазача, който им носи кофата с храната. Може би в този рев имаше нещо оскърбително и все пак шумното му посрещане изразяваше по-скоро интерес към него, отколкото омраза или презрение. Челинджър се усмихна отегчено и снизходително, като добродушен човек пред една сюррия джафкащи кутрета. Той бавно седна, изду гърди, прокара нежно длан по брадата си и под отпуснатите клепачи надменно погледна препълнената зала пред себе си. Още не беше затихнал ревят от неговото появяване, когато на подиума се качиха председателят професор Роналд Мъри и лекторът господин Уолдрън. Заседанието започна.

Надявам се, че професор Мъри ще ме извини, ако го упрекна, че страда от общия недостатък на повечето англичани да говори неразбрано. Защо, за бога, хора, които имат какво да кажат, не се помъчат да се научат да говорят членоразделно — ето една от странните загадки на нашето време. Да говориш като тях е толкова безсмислено, колкото да се опитваш да преливаш скъпоценна течност през запушена тръба, която би могла да се отвори с най-малко усилие. Професор Мъри направи няколко дълбокомислени забележки на бялата си връзка и на гарафата с вода върху масата и шеговито намигна на сребърния свещник вдясно. После седна и посрещнат с аплодисменти, се надигна знаменитият лектор господин Уолдрън. Той беше суров, сух човек, с груб глас и агресивно поведение, но притежаваше едно качество: умееше да усвоява чужди мисли и да ги предава по разбираем и дори интересен за широката публика начин. Той успяваше да направи смехотворни най-неподходящите за това теми, така че равенството или еволюцията на гръбначните ставаха при него съвсем хумористични процеси.

С извънредно прост, а понякога и образен език лекторът ни обрисова от птичи поглед създаването на света с научното му тълкуване. Той ни разказа за земното кълбо — грамадна маса от горящ газ, пламтяща в небесата. После описа как при втвърдяването,

охлаждането и сбръчкването са се образували планините, как парата се е превърнала във вода, как постепенно се е подреждала сцената, на която щяла да се играе необяснимата драма на живота. Относно произхода на самия живот той говори сдържано и неясно. Съвършено сигурно било, заяви той, че неговите зародиши не биха могли да издържат първоначалната висока температура. Следователно те са се появили по-късно. Дали са се изградили от охлаждащите се неорганични елементи на земното кълбо? Твърде възможно. Дали са пристигнали от другаде с някой метеор? Едва ли. Общо взето, най-мъдрите били най-сдържани по този въпрос. Ние не сме били в състояние или до днес поне не сме били успели да създадем в лабораториите си органичен живот от неорганични материали. Пропастта между мъртвото и живото била такова нещо, което нашата химия все още не можела да преодолее. Но било твърде вероятно повисшата и по-изкусна химия на природата, която действувала с големи сили в продължение на дълги епохи, да постигне непостижими за нас резултати. Повече от това нямало какво да се каже.

Така лекторът стигна до дългата стълба на животинския свят и като тръгна от мекотелите и безгръбначните морски твари, стъпало след стъпало се заизкачва нагоре през влечуги и риби, докато накрая опря на кенгуруто, създание, раждащо малките си живи, което било предшественик на всички млекопитаещи и следователно на всички от аудиторията. („О, не, не“ — глас на скептичен студент от задните редове.) Ако младият господин с червената връзка, който извика „не, не“ и който навярно има претенцията да е излюпен от яйце, би го почакал след лекцията, той ще бъде щастлив да види такова любопитно нещо. (Смях.) Странна била самата мисъл, че всичките процеси в природата са достигнали своята кулминация в създаването на господина с червената връзка. Но спрял ли е процесът! Трябва ли този господин да се приеме като краен резултат — венец на развитието? Той се надява, че няма да засегне господина с червената връзка, като заяви, че каквито и качества да притежава този господин в личния си живот, все пак огромните процеси на вселената не са съвсем оправдани, ако е трябвало да завършат изцяло с неговото създаване. Силата на еволюцията не била пресъхнала, тя продължавала да действува и се подготвяла за още по-големи постижения.

След като по този начин добре си поигра с апострофирания го и разсмя всички, лекторът се върна към своята картина на миналото и разказа за пресъхването на моретата, за появата на пясъчни плитчини, за мудните лепкави същества, които лежали по бреговете им, за пренаселените лагуни, за стремежа на морските същества да намерят убежище в тинестите плитчини, за изобилната храна, която ги очаквала и която спомогнала за бурното им развитие.

— Оттук, дами и господа — добави той, — и онази страхотна пасмина от гигантски гущери, които още ужасяват погледа ни, когато ги видим в Уилдънските и Солenhoфенски шисти, но те за щастие са изчезнали дълго преди появата на първия човек на тази планета.

— Въпрос! — избоботи някой върху подиума.

Господин Уолдърн беше привърженик на строгата дисциплина и умееше да бъде жлъчен, което се прояви спрямо господина с червената връзка. Така че беше опасно да го прекъсваш. Но последното възклицание му се стори толкова нелепо, че той не знаеше как да постъпи. Така изглежда шекспирианецът, сблъскал се с някой яростен бейкънианец, или астрономът, нападнат от фанатик, който е убеден, че земята е плоска. Той замълча за миг и след това, извишавайки глас, бавно повтори думите:

— Те са изчезнали преди идването на човека.

— Въпрос! — избумтя отново гласът.

Уолдърн с учудване огледа професорския ред на подиума и накрая спря погледа си на Челинджър, който се беше отпуснал върху стола си и се усмихваше със затворени очи, като насън.

— Аха! — каза Уолдърн, свивайки рамене. — Това е моят приятел професор Челинджър. — И сред смеха на цялата зала възобнови лекцията си, като че ли всякакви по-нататъшни обяснения бяха излишни.

Но инцидентът далеч не беше завършил. Който и път да поемеше лекторът из дебрите на миналото, той го довеждаше неизменно до напомнянето за изчезнали доисторически форми на живот, а това моментално изтръгваше от професора същото биволско измучаване. Аудиторията започна да го предугажда и да го среща с възторжен рев. Гъстите редове на студентите не останаха назад и всеки път, когато брадата на Челинджър се раздвижваше, преди още да се чуе какъвто и да било звук, в залата се надигаше дружен вой на стотици гърла:

„Въпрос!“ И ответният вик на още толкова: „Тишина!“, „Позор!“. Макар да беше опитен лектор и волеви човек, Уолдърн изгуби "самообладание. Той се колебаеше, спъваше се, повтаряше мислите си, заплете се в някакво дълго изречение и накрая разярен се обърна към причината за всички неприятности.

— Това действително е непоносимо! — извика той, като погледна свирепо към подиума. — Трябва да ви помоля, професор Челинджър, да прекратите тези невежи и непристойни апострофи.

В залата настъпи тишина, тъй като студентите замряха от възторг — високите олимпийски богове се караха пред очите им. Челинджър бавно повдигна едрото си тяло от стола.

— На свой ред трябва да ви помоля, господин Уолдърн — каза той, — да престанете да твърдите неща, които не са в строго съответствие с научните факти.

Тези думи отприщица буря. „Позор! Позор!“, „Нека говори!“, „Изхвърлете го!“, „Изритайте го от подиума!“, „Не е честно!“ — се чуваше всред общия рев от весели и негодуващи гласове. Председателят се беше изправил, пляскаше с ръце и блееше развълнувано. От мъглата на неразбраното му каканижене изплуваха отделни думи: „Челинджър... лични... възгледи... по-късно...“ Нарушителят се поклони, усмихна се, поглади брадата си и потъна в стола. Силно зачервен и войнствен, Уолдърн продължи лекцията си. От време на време, когато изказваше някакво твърдение, той стрелваше жлъчен поглед към противника си, който изглеждаше дълбоко задрямал със същата широка усмивка на лицето.

Най-сетне лекцията свърши — струва ми се, че това стана преждевременно, тъй като заключението беше прибързано и без връзка с предишното. Нишката на мислите беше грубо прекъсната и аудиторията неспокойно очакваше какво ще последва. Уолдърн седна, председателят изчурулика нещо, професор Челинджър се надигна и пристъпи към края на подиума. В интерес на своя вестник аз записах речта му дословно. — Дами и господа — започна той сред непрекъснати обаждания от задните редове. — Пардон — дами, господа и деца, — трябва да ме извините, че по невнимание изпуснах значителна част от слушателите в тази аудитория. (Оживление, по време на което професорът стои с вдигната ръка и съчувствено кима с огромната си глава, като че ли осенява тълпата с папска благословия.)

На мен се падна честта да изкажа благодарност на господин Уолдрън за твърде образната и картинна реч, която току-що чухме. С някои нейни положения аз не съм съгласен и мой дълг беше да ги посочвам незабавно, но все пак господин Уолдрън изпълни добре задачата си, която се състоеше в това, да изложи просто и интересно представата си за историята на нашата планета. Популярните лекции се възприемат най-лесно (тук той се усмихна блажено и смигна към лектора), но господин Уолдрън ще ме извини, ако кажа, че те са винаги повърхностни и подвеждащи, защото трябва да бъдат съобразявани с възприемчивостта на една невежа аудитория. (Иронични възгласи.) По самата си същност популярните лектори са паразити. (Гневен протестен жест от страна на господин Уолдрън.) Те използват за слава или за пари труда на нуждаещите се неизвестни събратя. Един най-незначителен успех, постигнат в лабораторията, една тухла, вградена в храма на науката, далеч надвишава кое и да е изложение от втора ръка, което може да те поразвлече за час-два, но не ще остави никакви полезни резултати. Посочвам ви тези истини не от някакво желание да унизя лично господин Уолдрън, а за да не изгубите чувство за мярка и да вземете клисаря за първосвещеник. (На това място господин Уолдрън прошепна нещо на председателя, който се понадигна и каза няколко сурови думи на гарафата.) Но за това стига! (Гръмки и продължителни овации.) Нека да минем към един предмет, представляващ по-широк интерес. Какъв е по-специално въпросът, по който аз, като истински изследовател, трябваше да оспоря осведомеността на лектора? Касае се за постоянството на някои типове от животинския свят на земята. Аз не говоря като любител, нито, бих добавил, като популяризатор, а говоря като човек, чиято научна съвест го заставя да се придържа към фактите, затова твърдя, че господин Уолдрън дълбоко греши, считайки, че щом като никога не е виждал сам тъй наречените праисторически животни, тези създания вече не съществуват. Те са наистина, както той каза, наши прадеди, но ако мога да се изразя така, те са наши съвременни прадеди, които могат да се срещнат и днес с всичките им ужасни и страхотни черти, стига човек да има енергия и смелост да потърси леговищата им. Съществата, които считахме за юрски чудовища, които биха могли да повалят и разкъсат днешните най-едри и най-кръвожадни бозайници, още съществуват. (Викове: „Глупости!“, „Докажи го!“, „Откъде знаете?“,

„Въпрос!“) Откъде зная, ме питате. Зная, защото съм посетил тайните им леговища. Зная, защото съм виждал някои от тях. (Аплодисменти, рев и нечий глас: „Лъжец!“) Лъжец ли? (Единодушно, охотно и шумно потвърждение.) Добре ли чух? Лъжец ли ме нарекоха? Ще бъде ли така добър човекът, който ме нарече лъжец, да се изправи, за да го видя? (Глас: „Ето го, сър!“ — и група студенти вдигат едно безобидно очилато човече, което лудо се мята в ръцете им.) Вие ли се осмелихте да ме наречете лъжец? („Не, сър, не!“ — извиква обвиненият и изчезва като марионетка.) Ако някой в тази зала се съмнява в истинността на думите ми, ще се радвам да си поговоря с него след лекцията. („Лъжец!“) Кой каза това? (Отново вдигат високо безобидната отчаяно мятаща се жертва.) Само да ви дойда долу... (Дружни викове: „Ела, любими, ела!“ — прекъсват заседанието за няколко мига. Председателят, станал прав, маха ръце като диригент. Професорът е обхванат от истински бяс — той стои с пламнало лице, с разширени ноздри, с настръхнала брада.) Всички велики откриватели са били посрещани със същото недоверие — сигурния белег на едно поколение от глупаци. Когато ви се поднасят велики факти, вие нямате интуиция, нямате въображение, за да ги разберете. Можете само да хвърляте кал върху хората, които са рискували живота си, за да открият нови простори пред науката. Вие преследвате пророците! Галилей, Дарвин и аз... (Продължителни овации и пълно безредие в залата.) Всичко това извличам от набързо направените тогава записки. Те дават бледа представа за абсолютния хаос, до който беше стигнало събранието в този момент. Врявата беше толкова ужасна, че няколко дами вече бяха побързали да се измъкнат. Изглежда, общият дух бе обхванал не само студентите, но и много сериозни и уважавани хора. Пред очите ми белобради мъже ставаха и размахваха юмруци към упорития професор. Цялата многолюдна аудитория кипеше и клокочеше като врящо гърне. Професорът пристъпи напред и вдигна двете си ръце. В този човек имаше нещо толкова силно, внушително и мъжествено, че под повелителния му жест и блестящия му поглед шумът и виковете постепенно замряха. Той, изглежда, имаше да съобщи нещо. Замълчаха, за да го чуят.

— Няма да ви задържам — подхвана професорът. — Не си струва. Истината си е истина и не ще я измени нито шумът на група младоци, нито, боя се, че трябва да добавя, шумът на някои не по-умни

от тях възрастни. Аз заявявам, че съм открил нова област в науката. Вие го оспорвате. (Овации.) Тогава ще ви подложат на изпитание. Ще упълномощите ли един или няколко ваши представители да проверят правдивостта на изявлението ми?

Изправи се старият професор по сравнителна анатомия господин Съмърли — висок, тънък, мрачен човек, с помръкнал вид на богослов. Той каза, че искал да запита професор Челинджър дали резултатите, за които бе споменато в бележките му, са постигнати по време на неговото пътешествие до изворите на Амазонка, извършено преди две години.

Професор Челинджър отвърна утвърдително.

Господин Съмърли пожела да научи как е успял професор Челинджър да направи открития в тези райони, които са проучени от Уолес, Бейтс и други изследователи с утвърдено научно име.

Професор Челинджър отговори, че, изглежда, господин Съмърли смесва Амазонка с Темза; че в действителност Амазонка е малко по-голяма река; че за господин Съмърли може би ще е интересно да научи, че заедно със свързаната с нея Ориноко тя покрива около 50 хиляди мили площ и че не е невъзможно в такова грамадно пространство някой да намери онова, което друг е пропуснал.

Господин Съмърли заяви с жлъчна усмивка, че той добре разбира разликата между Темза и Амазонка, която се състои в това, че всяко твърдение за първата може да се провери, което не може да се каже за втората. Той би бил много задължен на професор Челинджър, ако последният посочи географската ширина и дължина на местността, в която трябва да се намират праисторическите животни.

Професор Челинджър отвърна, че по основателни причини той се въздържа от такава информация, но е готов с нужната предпазливост да я даде на комитет, излъчен от аудиторията. Би ли участвувал господин Съмърли в такъв комитет и би ли проверил лично истинността на разказа му?

Господин Съмърли: Да. Ще участвувам. (Бурни овации.)

Професор Челинджър: Тогава аз ще се заема да ви предоставя сведенията, които ще ви помогнат да стигнете до целта. Но след като господин Съмърли отива да провери моите изявления, справедливо е с него да има един или двама, които да проверят неговите. Не ще крия от

вас, че пътуването е свързано с трудности и опасности. Господин Съмърли ще се нуждае от по-млад колега. Има ли доброволци?

Ето как настъпва големият прелом в живота на човека. Можех ли, когато влизах в тази зала, да си представя, че съм бил на прага на едно приключение, по-невероятно от което не съм и сънувал? А Глейдис! Не бе ли това случаят, за който говореше тя! Глейдис би ми казала да вървя. Вече бях скочил на крака. Думите се лееха сами от устата ми. Тарп Хенри, моят съсед, ме дърпаше за пеша и шепнеше: „Седни, Малоун! Не се прави на магаре пред всички!“ В същия миг видях, че няколко реда пред мен един висок, слаб мъж, с тъмночервеникава коса, беше също на крака. Той се обърна и ме стрелна със суров, гневен поглед, но аз продължавах да повтарям:

— Аз ще отида, господин председателю.

— Името ви! Името ви! — викаше аудиторията.

— Името ми е Едуард Дан Малоун. Аз съм репортер на „Дейли Газет“. Заявявам, че съм абсолютно безпристрастен свидетел.

— А вашето име, сър? — попита председателят моя висок съперник.

— Лорд Джон Рокстън. Пътувал съм по Амазонка, познавам цялата местност и имам нужния опит за това разследване.

— Името на лорд Джон Рокстън като ловец и пътешественик е, разбира се, световноизвестно — забеляза председателят. — Но безспорно участието на представител на пресата в тази експедиция е не по-малко желателно.

— Тогава аз предлагам — заяви професор Челинджър — събранието да упълномощи и двамата господа да придружат професор Съмърли в неговото пътуване, което има за цел да провери истинността на моите твърдения.

И така, всред викове и овации, нашата съдба бе решена. Зашеметен от невероятните перспективи, открили се внезапно пред мен, аз се озовах в човешкия поток, който се стичаше към вратата. Когато изскочих от залата, зърнах море от студенти, които с кикот се носеха по улицата, и една ръка, въоръжена с тежък чадър, който се издигаше и падаше всред тях. Сетне, всред смесица от стонове и възгласи, електрическата карета на професор Челинджър се отдели от бордюра и аз тръгнах под сребърните светлини на Риджънт стрийт, пълен с мисли за Глейдис и с неувереност в бъдещето си.

Изведнъж някой докосна лакътя ми. Обърнах се и видях пред себе си закачливите властни очи на високия слаб човек, който беше пожелал да тръгне с мен в това чудновато издирване.

— Господин Малоун, ако се не лъжа? — каза той. — Ще бъдем спътници, а? Моят апартамент е точно отсреща в Олбъни. Навярно ще имате добрината да ми отделите половин час? Много искам да поговоря с вас по някои неща.

VI. АЗ БЯХ БИЧ БОЖИ

Заедно с лорд Джон Рокстън свихме по Вайго стрийт и минахме през мрачните портали на знаменития аристократичен мравуняк Олбъни. В края на някакъв дълъг, тъмен коридор новият ми познат бутна една врата и завъртя електрическия ключ. Пред нас се откри голяма стая, която многото лампи с цветни абажури обливаха с червено сияние. Аз я огледах от прага и почувствувах, че в нея царят изискан комфорт, елегантност и мъжественост. Във всичко се преплитаха вкусът на богатия стопанин и небрежното ергенско безредие. На пода бяха проснати скъпи кожи и чудновати дъгоцветни рогозки от някой ориенталски пазар. По стените висяха нагъсто картини и гравюри, които даже моето неопитно око можеше да прецени като много скъпи и редки. Скици на боксьори, балерини и състезателни коне се редуваха с чувствения Фрагонар, войнствения Жирарде и мечтателния Търнър. Но всред тези разнообразни украшения бяха пръснати трофеи, които живо ми напомняха, че лорд Джон Рокстън е бил един от големите всестранни спортисти и атлети на своето време. Едно тъмносино и едно розово весло, кръстосани върху камината му, говореха за старата му любов към гребането в Оксфорд, а рапирите и боксовите ръкавици наоколо свидетелстваха за победите, които бе спечелил с тях. Всички стени на стаята бяха опасани с един ред прелестни тежки глави на животни от всички краища на света. Това бяха най-добрите представители на своите видове. Над всички тях бе отпуснал високомерната си устна редкият бял носорог от Ладо Енсклаве.

В центъра, върху скъпия червен килим, имаше черна маса Луи XV със златни инкрустации — прекрасна реликва, кощунствено осквернена със следи от чаши и белези от угарки на пури. На нея бяха поставени сребърен поднос с цигари и бутилки върху полирана подложка. Мълчаливият стопанин наля две високи чаши и добави сода от сифона, който беше наблизко. Той ми посочи едно кресло, постави питието до мен и ми подаде дълга, гладка хаванска пура. После седна

насреща ми и ме изглежда продължително и внимателно със странните си бляскащи, дръзки очи — очи със студен светлосин цвят, цвета на ледниково езеро.

През леката мъгла от дима на пурата си аз разглеждах подробностите на това лице, което вече познавах от много снимки — силно закривения нос, хлътнолите и изпити страни, тъмната червеникава коса, оредяла на темето, завитите мъжествени мустаци, малката му войнствено издадена брадичка. В него имаше нещо от Наполеон III, от Дон Кихот, но и нещо характерно за английския провинциален джентълмен, живия, чевръст любител на кучета и коне. От слънцето и вятъра кожата му бе добила наситения червен цвят на изпечена пръст. Веждите му бяха рунтави и надвиснали, което придаваше почти свиреп изглед на тези и без друго студени очи, а високото му набраздено чело подсилваше това впечатление. В тяло беше слаб, но много здрав — той нееднократно бе доказвал, че в Англия има малко хора, способни да се мерят с него по физическа издръжливост. Въпреки че беше над 6 фута висок, изглеждаше понисък поради особената закръгленост на раменете му. Такъв беше знаменитият лорд Джон Рокстън. Сега той седеше срещу мен, захапал пурата си, и ме наблюдаваше непрекъснато, без да нарушава дългото и неловко мълчание.

— Е — каза той най-сетне, — вече се хванахме, млади момко, приятелю мой. (Тази интересна фраза той произнесе като една дума — „младимомкоприятелюмой“.) Да, и двамата скочихме в неизвестното. Предполагам, че когато влязохте в онази зала, в главата ви нямаше подобна мисъл, нали?

— Ни най-малко.

— Също и в моята. А ето ни до шия в тази каша. Та аз се завърнах от Уганда само преди три седмици. Купих си място в Шотландия, подписах контракта и всичко останало. Приятна история, а? Вашите сметки също ли се объркаха?

— Не, такъв ми е занаятът. Аз съм журналист в „Газет“.

— Да, разбира се. Вие казахте това още там. Знаете ли, имам малка задача за вас. Ще ми помогнете ли?

— С удоволствие.

— Нямате нищо против да рискувате, нали?

— В какво се състои рискът?

— Болинджър — това е рискът. Чували ли сте за него?

— Не.

— Но, млади приятелю, къде сте живели досега? Сър Джон Болинджър е най-добрият жокей в северната част на страната. На равно бих могъл да се справя с него, ако съм във форма, но при надбягването с препятствия ще ми стъпи на шията. Всички знаят, че когато не тренира, пие много. Той нарича това поддържане на линията. Във вторник изпадна в делириум и оттогава непрекъснато беснее. Стаята му е над моята. Докторите казват, че с милия старец е свършено, ако в стомаха му не се натъпче някаква храна. Но тъй като той лежи в леглото с револвер върху завивката ѝ се кълне, че ще забие и шестте куршума в първия, който го доближи, прислугата стачкува. Истина е, че той ни се води, ни се кара, този Джек, истина е и това, че стреля без грешка, но не може един национален шампион да бъде оставен да умре така, нали?

— Какво мислите да правите тогава? — попитах аз.

— Смятам, че ние двамата бихме могли да се справим с него. Той сигурно дреме и в най-лошия случай може само да контузи единия от нас. Другият ще трябва да го хване. Ако успеем да му вържем ръцете с калъфката от възглавницата и да телефонираме за промивка на стомаха, ще дадем на милия старец най-хубавата вечеря през живота му.

Човек няма особено основание да се радва, когато му дойде на главата такова нещо. Пък и не се мисля за много храбър. Моето ирландско въображение прави непознатото и неизпитаното да изглежда по-страшно, отколкото е в действителност. От друга страна, аз съм възпитан в ужас от страхливостта и в боязън от позора, който носи тя. Струва ми се, че ако смелостта ми се постави под съмнение, бих могъл да се хвърля в пропаст, като онзи хун от историята, но към това биха ме подтикнали по-скоро гордостта и страхът, отколкото храбростта. Затова, макар че мисълта за обезумелия от уиски човек в горната стая ме караше да изтръпна, аз все пак отговорих с колкото може по-безгрижен глас, че съм готов да вървя. По-нататъшните напомняния на лорд Рокстън за опасността само ме раздразниха.

— С приказки няма да оправим нищо — казах аз. — Хайде.

Изправих се, той също стана. После с дружелюбен смях ме удари два-три пъти по гърдите и накрая ме бутна обратно в креслото.

— Добре, синко, момко мой, бива те — каза лорд Рокстън.
Погледнах го с изненада.

— Тази сутрин аз сам се погрижих за Джек Болинджър. Той простреля полите на кимоното ми с дъртата си трепереща ръка, но ние му навлякохме усмирителна риза и след седмица старецът ще бъде в ред. Не ми се сърди, млади приятелю. Знаеш ли, между нас казано, аз гледам на тази южноамериканска работа като на нещо много сериозно и ако имам другар със себе си, той трябва да бъде човек, на когото мога да се опра. Затова аз те поизпитах и трябва да кажа, че издържа изпита добре. Имай предвид, че всичко ще легне на нас двамата, защото на онова старче Съмърли ще му потрябва бавачка още от самото начало. Между другото, да не би случайно ти да си същият Малоун, който ще влезе в отбора на Ирландия по ръгби?

— Като резерва навярно.

— Струва ми се, че помня лицето ти. Та аз бях там, когато спечелихте срещу „Ричмънд“. По-хубав страничен спринт не бях виждал през целия сезон. Никога не пропускам възможността да присъствувам на ръгби-мач, защото това е най-мъжествената игра, която сме създали. Но аз не съм те поканил тук само за да си говорим за спорт. Трябва да уточним нашата работа. Ето разписанието на корабните рейсове — на първата страница на „Таймс“: другата сряда има пътнически кораб за Пара и ако вие с професора успеете да се приготвите, мисля да го вземем, а? Прекрасно, аз ще говоря с него. А как сме с екипировката?

— Вестникът ще се погрижи за това.

— Стреляш ли?

— Горедолу като обикновен стрелец от териториалната армия.

— Боже мой! Толкова зле! Това е последното нещо, което вие, младите, се сещате да учите. Вие всички сте пчели без жила, когато се наложи да се грижите за кошера. Някога, когато някой мине и задигне меда, ще изглеждате много глупаво. Но в Южна Америка ще трябва да държиш здраво пушката, защото, ако нашият приятел, професорът, не е луд или лъжец, преди да се върнем, ще видим там чудновати неща. Каква пушка имаш?

Той отвори един дъбов шкаф и аз зърнах блестящи редици от успоредни дула, като тръби на орган.

— Да видим какво мога да отделя за теб от собствената си батарея — каза лорд Рокстън.

Една по една той изваждаше великолепни пушки, отваряше ги, щракаше затворите им и после, като ги поставяше отново в стойките, ги галеше с майчинска нежност.

— Това е Бленд „577 axite express“. С нея ударих този бабанко — лорд Рокстън посочи с очи белия носорог. — Още десет ярда и не аз, а той щеше да ме прибави към своята колекция.

Във този куршум е надеждата скрита, защитата вярна в неравния бой. Надявам се, че познаваш Гордън, защото той е певец на коня, пушката и човека, който има власт над тях. А, ето един полезен инструмент — „470“, телескопичен прицел, двоен ежектор, хоризонтален мерник до 3,50. Това е пушката, с която стрелях срещу перуанските роботърговци преди три години. Аз бях бич божи по тези места, макар че няма да намерите името ми в никоя Синя книга. Има времена, млади приятелю, когато всеки трябва да се опълчи за човешките права и справедливостта, ако иска да остане чист пред себе си. Затова аз сам устройх една малка война. Обявих я сам, водих я сам, приключих я сам. Всяка от тези резки е за един роботърговец — доста са, нали? Тази, голямата, е за техния крал Педро Лопес, когото убих в залива на река Путумайо. Ето нещо, което ще ти подхожда.

Той извади една красива карабина, украсена със сребро.

— Добре гумиран приклад, точен прицел, пет патрона в пачка. Можеш да й довериш живота си.

Лорд Рокстън ми я подаде и затвори вратата на дъбовия си долап.

— Между впрочем — продължи той, като седна отново, — какво знаеш за този професор Челинджър?

— Днес го видях за пръв път.

— И аз също. Смешно е, че трябва да отплуваме, доверявайки се на думите на един непознат. Изглежда дързък дядка. А и неговите събратя в науката май не го обичат твърде много. Кое те накара да се заинтересуваш от работата?

Разказах му накратко какво ми се случи сутринта. Той ме изслуша съсредоточено, после измъкна една карта на Южна Америка и я простря на масата.

— Вярвам, че всяка думичка, която ти е казал, е истина — заяви той сериозно, — и, забележи, не говоря това наизуст. Аз обичам Южна Америка и мисля, че по цялото си протежение от Дарайънския залив до Огнена земя тя е най-величественият, най-богатият, най-чудесният

къс земя на тази планета. Хората още не я познават и не разбират какво може да стане от нея. Аз съм я обходил от край до край и съм прекарал два сухи сезона в същите тия места, за които ти разказах, когато ти говорех за войната си с роботърговците. Когато бях там, чух подобни легенди. Това са много предания на индианците, но зад тях несъмнено се крие нещо. Колкото по-добре опознаеш тази страна, млади приятелю, толкова по-ясно ще разбереш, че там всичко е възможно, всичко. Има само няколко речни долини, по които пътуват хората, и отвъд тях всичко е мрак. Ето, тук долу в Мато Гросо — той прекара пурата си над част от картата — или пък горе в този ъгъл, където се срещат границите на три страни, нищо не би ме изненадало. Както каза нашият приятел тази вечер, водният път на Амазонка е дълъг 50 хиляди мили и минава през гора, която по площ е почти колкото Европа. Там ние с тебе бихме могли да бъдем така далече един от друг, колкото от Шотландия до Цариград, и все пак и двамата ще се намираме в същата голяма бразилска гора. Човекът едва е успял да направи тук-там пътека в тази джунгла. Нивото на водата в Амазонка се повдига и спада с около 40 фута и всичко наоколо се превръща в непроходимо тресавище. Защо в такава страна да няма нещо ново и чудно? И защо да не бъдем ние неговите откриватели? Освен това — странното сурово лице на лорда засия от радост — на всяка крачка ще рискуваме живота си. Аз съм като стара топка за голф — от мен отдавна е очукана цялата ми бяла боя. Сега животът може да ме удрия колкото си ще, но следа не ще остане. А рискът, млади приятелю — това е солта на живота. Само ако рискуваш, си струва да живееш. Всички ние твърде много се изменихме и заживяхме еднообразно и спокойно. Дайте ми безкрайните пустини и широките простори, дайте ми пушка в ръка и аз ще тръгна след онова, което си струва да откриеш. Аз съм преживял всичко — войната, конните надбягвания, самолетните полети, но ловът на зверове, които приличат на чудовищен сън, е нещо съвсем ново за мен! — Той се засмя от радост при мисълта за това, което ни очакваше.

Може би се занимавам доста дълго с новия си познат, но на нас ни предстои да бъдем заедно много дни и нощи и затова се помъчих да го опиша такъв, какъвто го видях за пръв път — с чудатия му характер, със странните обрати на речта и мисълта му. Само необходимостта да занеса в редакцията отчета си за събранието ме накара най-сетне да

напусна неговата компания. Когато си тръгнах, той седеше в розовото сияние на лампите, смазваше затвора на любимата си карабина и още се усмихваше в себе си на мисълта за приключенията, които ни готвеше съдбата. За мен беше съвсем ясно, че ако ни очакват опасности, в цяла Англия не бих могъл да намеря по-хладнокръвен мозък и по-храбро сърце, с които да ги поделя. Макар да бях уморен от необичайните събития през деня, тази нощ аз седнах с Макардъл, редактора на отдел „Новини“, и му обясних цялото положение, което той счете за нужно още на другата сутрин да доведе до знанието на нашия шеф сър Джордж Бомънд. Уговорено беше да изпращам подробен отчет за приключенията си под формата на поредица от писма до Макардъл, които да се отпечатват в „Газет“ при пристигането им или да се оставят, за да бъдат публикувани по-късно в зависимост от желанието на професор Челинджър, тъй като още не знаехме какви условия щеше да приложи той към указанията, които трябваше да ни заведат до непознатата земя. В отговор на телефонното си запитване ние не получихме нищо освен яростни нападки срещу пресата, които завършиха със заявлението, че ако му посочим с кой кораб ще пътуваме, в момента на потеглянето той ще ни даде лично всички указания, които сметне за нужно. Второто ни запитване изобщо не бе удостоено с отговор, ако не се смята жалкото изхленчване на жена му, която ни умоляваше да оставим професора на мира, тъй като бил вече страшно разгневен. Третият опит, който извършихме по-късно през деня, предизвика оглушителен трясък. Последва съобщение от централата, че слушалката на професор Челинджър е разбита. Тогава ние изоставихме всякакви по-нататъшни опити да се свържем с него.

А сега, мои търпеливи читатели, аз вече не ще мога да беседвам направо с вас. Оттук нататък (ако някакво продължение на това повествование достигне до вас) то може да става само чрез вестника, който представям. Аз оставям в ръцете на редактора този отчет за събитията, които предшествуваха една от най-забележителните експедиции в историята, така че, ако ми е писано вече да не се върна в Англия, моите записки ще ви разкажат как започна всичко. Дописвам тези редове в салона на пътническия кораб „Франциска“. Лоцманът ще ги върне обратно и ще ги предаде на съхранение при господин Макардъл. Нека преди да затворя бележника, да ви нахвърля още една картина — последния спомен, който отнасям със себе си от родната

земя. Късна пролет, влажна, мъглива утрин, ръми студен дъжд. По кея се движат три фигури, облечени с лъскави мушамы. Те се насочват към мостика на големия параход, върху който се вее синият флаг. Пред тях един носач бута количка, натоварена с голям куп куфари, пакети и оръжейни сандъци. Дългият, меланхоличен професор Съмърли върви с провлечени стъпки и отпусната глава, като човек, който вече дълбоко съжалява за стореното. Лорд Джон Рокстън стъпва бодро и тясното му живо лице между ловджийската шапка и шала сияе. Що се отнася до мен, аз не се съмнявам, че видът ми е радостен — та нали суетенето по подготовката и мъката от раздялата са вече зад мен? Вече сме съвсем близо до кораба, когато изведнъж зад нас се чува вик. Това е професор Челинджър, който бе обещал да ни изпрати. Той тича след нас и пухти — целият червен и сърдит.

— Не, благодаря — заявява той. — Нямам никакво желание да се качвам на кораба. Трябва да ви кажа само няколко думи и мога спокойно да сторя това тук. Моля ви да не си внушавате, че с нещо съм ви задължен за това ваше пътешествие. Бих искал да разберете, че за мен е свършено безразлично дали ще заминете и аз не храня към вас ни най-малка признателност. Истината си е истина и каквото и да съобщите вие, нищо не може да я промени. Вашите думи могат само да развълнуват и задоволят някои невежи. Необходимите ви сведения и инструкции са в този запечатан плик. Ще го отворите, когато пристигнете в един град на Амазонка, който се нарича Манаос. Но не преди деня и часа, посочени на външната му страна. Разбрано, нали? Осланям се на честността ви и предполагам, че условията ми ще бъдат стриктно съблюдавани. Господин Малоун, аз не ще поставя никакви ограничения на вашата кореспонденция, защото целта на вашето пътуване е изясняването на фактите. Но от вас искам едно — да не давате никакви подробности за мястото, към което пътувате, и до завръщането си да не публикувате нищо. Довиждане, сър! Вие успяхте да смекчите отношението ми към тази презряна професия, на която за жалост принадлежите. Довиждане, лорд Джон! Доколкото зная, науката за вас е запечатана книга, но можете да се радвате, че отивате в тези ловни полета. Несъмнено ще имате възможността да опишете във „Филд“ как сте свалили летящ диморфодон. Довиждане и на вас, професор Съмърли. Ако вие все още сте способен да се поправите, в

което искрено се съмнявам, вие сигурно ще се върнете в Лондон поумнял...

Той се завъртя на петите си и след минута видях от палубата ниската му тантуреста фигура, която се полюшваше в далечината към влака. Излязохме вече в Ламанш. Разнася се последният звънец за предаване на писмата и за раздяла с лоцмана. А сега — „отвъд хоризонта е нашият път“. Боже, пази всички ония, които оставяме на брега, и ни върни при тях здрави и читави.

VII. УТРЕ ПОТЪВАМЕ В НЕИЗВЕСТНОТО

Не ще отегчавам онези, до които достигне този разказ, с описание на нашето пътуване в комфортния пътнически кораб, няма да разказвам и за едномесечния ни престой в Пара. (Бих искал само да благодаря за голямата любезност на компанията „Перейра да Пинта“, която ни помогна да си набавим нужната екипировка.) Съвсем накратко ще спомена и за нашето пътуване срещу течението на една широка, бавна, размътена река с параход, малко по-малък от онзи, който ни прекара през Атлантика. Накрая ние минахме през Обидоските теснини и стигнахме до град Манаос. Тук господин Шортман, представител на Британско-бразилската търговска компания, ни избави от съмнителните прелести на местния хан. В неговата гостоприемна хациенда ние живяхме до деня, в който ни бе разрешено да отворим писмото с нарежданията на професор Челинджър. Преди да стигна до неочакваните събития през този ден, бих искал да обрисувам по-подробно моите другари в това начинание и хората, които вече бяхме събрали в Южна Америка за обслужване на експедицията. Пиша това съвсем откровенно и се осланям на вашия такт, господин Макардъл, защото този репортаж ще мине през вашите ръце, преди да излезе на бял свят.

Научните знания на професор Съмърли са твърде добре известни и не е необходимо да разказвам за тях. Той е по-годен за такава тежка експедиция, отколкото изглежда на пръв поглед. Високото му, сухо, жилаво тяло не познава умората, а суровото му полусаркастично, а често и съвсем недружелюбно държане не се повлиява от никакви промени в обстановката. Въпреки неговите шестдесет и шест години нито веднъж не го чух да изрази някакво недоволство от трудностите, с които трябваше да се сблъскваме от време на време. Мислех, че неговото присъствие ще бъде бремене за експедицията, но се убедих, че издръжливостта му е не по-малка от моята. По нрав той е жлъчен и скептичен. От самото начало не скриваше увереността си, че професор Челинджър е стопроцентов мошеник, че сме тръгнали за зелен хайвер

и че по всяка вероятност в Южна Америка ще пожънем само разочарования и опасности, и насмешки — в Англия. Такива са възгледите, с които той проглуши ушите ни по целия път от Саутхемптън до Манаос, като кривеше усърдно тънкото си лице и тресеше рядката си козя брадичка.

При слизането ни от кораба великолепието и разнообразието на света на насекомите и птиците край нас му донесе известна утеха, защото той е предан на науката с цялото си сърце. Сега професор Съмърли по цели дни тича през горите с ловджийска пушка и сак за пеперуди, а вечер подрежда многочислените екземпляри, с които се е сдобил. Между по-дребните му странности ще отбележа следните: той е небрежен в облеклото си, нечистоплътен, извънредно разсеян и има пристрастие към една къса лула от морска пяна, която рядко излиза от устата му. Като млад е участвувал в няколко научни експедиции (бил е с Робертсън в Австралия) и скитническият живот не е нещо ново за него.

Лорд Джон Рокстън има някои общи черти с професор Съмърли, а по останалите двамата са антиподи. Той е двадесет години по-млад, но фигурата му е също така мършава. Що се отнася до външния му вид, ако не се лъжа, аз го описах в онази част на повествованието си, която оставих в Лондон. Той е извънредно елегантен и внимателен към външността си, обикновено носи бели спортни костюми, високи кафяви ботуши с връзки и се бръсне, поне веднъж дневно. Като повечето хора на действието, лорд Рокстън е лаконичен и обича да се отдава на мислите си, но отвързва бързо на всички въпроси и охотно се включва в разговор. Той приказва някак странно — полусериозно-полушеговито. Познанията му за различните страни и най-вече за Южна Америка са изненадващи и той вярва с цялото си сърце в целесъобразността на нашето пътешествие, без да се смущава от насмешките на професор Съмърли. Гласът му е благ, а държането — спокойно, но в искрящите му сини очи се таи способност за яростен гняв и непримирима решителност, толкова по-опасни, понеже са под юзда. За собствените си подвизи в Бразилия и Перу той говореше малко и възнението, с което го посрещнаха крайречните туземци, беше откровение за мен. Те гледаха на него като на свой защитник и закрилник. Подвизите на Червения вожд, както го наричаха, бяха се

превърнали в легенди, но и самите факти, които можах да науча, бяха достатъчно поразителни.

Така например се разбра, че преди няколко години лорд Джон се озовал в тази ниция земя, съществуването на която се обяснява с неточността на границите между Перу, Бразилия и Колумбия. В този голям район вирее каучуковото дърво. Както в Конго, така и тук то се е превърнало в проклетие за туземците, което може да се сравни само с робския им труд под подтисничеството на испанците в старите сребърни мини на Дарайън. Шепа долни метиси завладели страната, въоръжили онези индианци, които ги поддържали, и като превърнали останалите в роби, ги заставили с най-зверски мъчения да събират каучука, който впоследствие бил свличан по реката до Пара. Лорд Джон Рокстън се застъпил за бедните жертви, но не постигнал нищо освен заплахи и обиди. Тогава той официално обявил война на Педро Лопес, главатаря на роботърговците, събрал армия от избягали роби, въоръжил ги и завързал сражения, в които убил саморъчно прословутия метис и унищожил възглавяваната от него система.

Не е чудно, че този червенокос мъж с кадифен глас, със свободни и непринудени обноски бе завоювал вниманието на всички по бреговете на голямата южноамериканска река. Чувствата, които той събуждаше, бяха, естествено, различни, защото признателността на туземците се равняваше на омразата на техните бивши поробители. Прекараните по тези места месеци не бяха минали напразно: той можеше да говори свободно лингва герал — особеното наречие, което се говори из цяла Бразилия и се състои от една трета португалски и две трети индиански думи.

Вече казах, че лорд Джон Рокстън беше луд по Южна Америка. Той не можеше да не говори за тази голяма страна без жар и увлечението му беше така заразително, че събуждаше интерес дори у такъв невежа като мен. Да можех да пресъздам обаянието на неговите беседи, специфичната смесица от точни знания и живо въображение, придаващи им онова очарование, което караше дори скептичната усмивка на професора постепенно да изчезне от тясното му лице. Лорд Джон обичаше да разказва историята на величествената река — така бързо изучена (защото някои от първите завоеватели на Перу бяха пресекли целия континент по нейните води) и все пак криеща толкова тайни отвъд своите вечно изменящи се брегове.

— Какво има там ли? — възкликваше той, сочейки на север. — Тресащица и непроходими джунгли. Кой знае какво биха могли да укриват те? А там, на юг? Блатисти гори, където не е стъпвал бял човек. Отвред ни обгражда неизвестното. Кой може да каже какво ни очаква зад тясната ивица на реката? Кой може да каже кое в такава страна е възможно и кое не е? Защо старецът Челинджър да не е прав? — При това пряко предизвикателство на лицето на професор Съмърли се появяваше отново упоритата насмешка и той заклащаше иронично глава, пускайки облаци дим от лулата си, без да наруши враждебното мълчание.

Засега толкова за двамата ми бели спътници. Техните качества и слабости, както и моите ще проличат по-нататък в самия разказ. Но ние вече бяхме взели със себе си някои помощници, които може би ще играят не по-малка роля в бъдещите събития. Първият е един негър-гигант на име Самбо. Той прилича на черен Херкулес, верен като кон и почти толкова интелигентен. Взехме го в Пара по препоръка на параходната компания, на чиито съдове той се бе научил криво-ляво да говори английски.

Пак в Пара наехме Гомес и Мануел, метиси от горната част на реката, които току-що бяха докарали по течението товар от червено дърво. Мургави, брадати и свирепи, те бяха подвижни и жилави като пантери. И двамата бяха прекарвали живота си в горните части на Амазонка, които се готвехме да изследваме, и това накара лорд Джон да ги наеме. Единият от тях, Гомес, имаше и това достойнство, че отлично говореше английски. Тези хора се съгласиха да ни прислужват, да готвят, да гребат, да вършат каквото и да било, за петнадесет долара месечно. Освен тях бяхме наели трима боливийски индианци от племето мохо, които са най-изкусни от всички речни племена в риболова и гребането. Водача им нарекохме Мохо, на името на неговото племе, а другите двама — Хосе и Фернандо. И така, трима бели, двама метиси, един негър и трима индианци — това беше съставът на малката експедиция, която очакваше в Манаос по-нататъшните инструкции, за да тръгне да изпълнява необикновената си задача.

Най-сетне отегчителната седмица мина и настана дългоочакваният ден и час. Опитайте се да си представите сенчестата гостна на хациендата Санта Игнасио, разположена на две мили от град

Манаос. Отвън слънцето гореше с меден блясък, а сенките на палмите бяха тъй черни и тъй плътни като самите дървета. Въздухът беше спокоен, изпълнен с вечното бръмчене на насекомите и в многото октави на този тропически хор звучаха и ниското жужене на пчелите, и високото пронизително свистене на комарите. Зад верандата имаше малка чиста градина, оградена с кактусов плет, с групички цъфтящи храсти, край които в искрящата светлина пърхаха и се стрелкаха големи сини пеперуди и дребни колибри. Ние седяхме вътре край тръстикова маса, върху която лежеше запечатаният плик. На него беше написано със заострения почерк на професор Челинджър:

„Указания за лорд Джон Рокстън и групата. Да се отвори в Манаос на 15 юли точно в 12 часа.“

Лорд Джон беше поставил часовника си на масата до себе си.

— Имаме още седем минути — каза той. — Старчето е много точно.

Професор Съмърли се усмихна жлъчно и взе плика в сухата си ръка.

— Какво значение може да има дали ще го отворим сега, или след седем минути? — заяви той. — Всичко това е неразделна част от същото шарлатанство и измислици, с които за съжаление се слави авторът на писмото.

— Не, играта трябва да се играе по правилата — възрази лорд Джон. — Парада командува дядо Челинджър и ние сме тук по негова воля. Ще бъде много недостойно от наша страна, ако не следваме указанията му точно.

— Добре се наредихме! — извика горчиво професорът. — Тази работа ми се видя съмнителна още в Лондон, но трябва да кажа, че тя изглежда още по-зле, когато човек се запознае по-отблизо с нея. Не зная какво има в този плик, но ако не е нещо съвсем определено, ще бъда силно изкушен да взема следващия кораб до реката до Пара и там да хвана „Боливия“. В края на краищата аз имам малко по-важна работа от тази, да разобличавам твърденията на един луд. Е, Рокстън, май вече е време.

— Да, време е — каза лорд Джон. — Можете да дадете сигнала. — Той срязва плика с ножчето, извади отвътре един сгънат лист, внимателно го разтвори и го опъна върху масата. Листът беше празен. Обърна го. Пак празен. Ние се спогледахме мълчаливи и

объркани. Мълчанието беше нарушено от дрезгавия подигравателен смях на професор Съмърли.

— Това е чистосърдечно признание! — възкликна той. — Какво искате още? Самопризнал се мошеник. Остава само да се върнем у дома и да разкажем какъв безсрамен самозванец е той.

— Сигурно е симпатично мастило — предположих аз.

— Едва ли! — отвърна лорд Рокстън, като вдигна листа срещу светлината. — Не, млади момко, приятелю мой, безполезно е да се залъгваш. Обзалагам се, че върху тази хартия не е било писано нищо.

— Може ли да вляза? — избоботи един глас от верандата.

В слънчевия квадрат на вратата се появи сянката на набит мъж. Този глас! Тези чудовищно широки рамена! Ние скочихме на крака, притаили дъх от изненада, когато пред нас с кръгла, хлапашка сламена шапка с цветна лента, с ръце в джобовете на якето си и с платнени обувки, които на всяка крачка се изпъваха елегантно, се появи Челинджър. Той отхвърли глава назад и застана в златното сияние с цялото асирийско великолепие на брадата си, с вродената наглост на отпуснатите си клепахи и дръзките си очи.

— Боя се — каза той, като извади часовника си, — че закъснях с няколко минути. Когато ви дадох този плик, да си призная, никак не съм възнамерявал да ви оставя да го отворите, защото бях решил твърдо да пристигна тук преди определения час. Виновници за това досадно закъснение са един некадърен лоцман и една проклета плитчина. Навярно за моя колега професор Съмърли това е било добър случай да злослови.

— Трябва да отбележа, сър — каза строго лорд Джон, — че вашето появяване ни успокои много, защото вече ни се струваше, че мисията ни е завършила преждевременно. Даже сега не мога да разбера защо трябваше да действувате по толкова необикновен начин.

Вместо отговор професор Челинджър влезе, ръкува се с мен и с лорд Джон, високомерно се поклони на професор Съмърли и се отпусна в един плетен стол, който изскърца и се залюля под тежестта му.

— Пригответе ли всичко за път? — попита той.

— Можем да тръгнем още утре.

— Така и ще направим. Сега вие няма да се нуждаете от карта или от указания. Ще имате неоценимото щастие да ви бъда водач

лично аз. Още от началото бях решил да възглавя вашата експедиция. Както ще се съгласите сами, и най-подробната карта не може да замени сведенията и съветите, които ще ви дам аз. Колкото до дребната хитрина с плика, ако ви бях открил предварително всичките си планове, щеше да се наложи да отбивам натиска ви да пътувам заедно с вас.

— Аз нямаше да настоявам, сър — възкликна с жар професор Съмърли, — освен ако през Атлантика нямаше никакъв друг кораб!

Челинджър махна с голямата си космата ръка, сякаш да го отпъди.

— Сигурен съм, че здравият ви разум ще одобри моите съображения. По-добре беше да запазя свободата на действията си и да се появя едва в момента, когато моето присъствие стане необходимо. Този момент настъпи; Съдбата ви е в сигурни ръце. Вие ще успеете да стигнете до предназначението си. Отсега ръководството на експедицията поемам аз. Ще ви помоля да привършите приготовленията си тази нощ, за да можем да тръгнем рано сутринта. Моето време е ценно, а същото може да се каже, несъмнено в по-малка степен, за вашето. Затова предлагам да действуваме колкото може по-бързо, докато ви покажа това, което сте дошли да видите.

Лорд Джон Рокстън беше наел голям парен катер — „Есмералда“, с който трябваше да пътуваме нагоре по реката. Годишното време нямаше никакво значение за успеха на експедицията, тъй като тук температурата и лете, и зиме се движи от двадесет и пет до тридесет градуса. С влагата обаче е иначе. От декември до май е дъждовният период. Реката бавно се издига, додето достигне около четиридесет фута над обичайното ниво. Тя излиза от бреговете си, разлива се в обширни лагуни и образува голям район, наричан тук Гапо, който в по-голямата си част е твърде блатист за пешеходци и твърде плитък за плаване. Около юли водите започват да спадат и през октомври или ноември са най-ниски. Така че нашата експедиция съвпадна с времето на сухия сезон, когато голямата река и притоците ѝ бяха повече или по-малко в нормално състояние.

Течението на Амазонка е бавно, тъй като наклонът е не по-голям от осем инча на миля. Не мога да си представя друга река, по-удобна за плаване. Тук преобладават югоизточните ветрове и платноходите се изкачват чак до перуанската граница, а на връщане се спускат по

течението. Що се отнася до нашата „Есмералда“, нейните отлични машини се справяха леко с ленивото течение и ние напредвахме с такава бързина, сякаш плавахме по неподвижно езеро. Три дни се движехме на северозапад към горните части на реката, която дори тук, на хиляди мили от устието си, беше все още толкова широка, че от средата ѝ двата бряга, приличаха на бледи сенки върху далечния хоризонт. На четвъртия ден свърнахме в един приток, който в устието си почти не отстъпваше по Ширина на Амазонка, но скоро започна бързо да се стеснява. След още два дни доплувахме до едно индианско село, където професорът настоя да слезем и да изпратим „Есмералда“ обратно в Манаос. Скоро щели да започнат прагове, обясни той, и по-нататъшната ѝ употреба щяла да бъде невъзможна. После добави под секрет, че сме се приближили до дверите на неизвестната страна и че колкото по-малко хора са посветени в нашата тайна, толкова по-добре. Затова той поиска всеки от нас да даде честна дума, че няма да публикува или да разгласява каквито и да било точни сведения за географското положение на местата, през които пътуваме, и накара всички слуги да се закълнат тържествено, че ще съблюдават тайната. Всичко това ме принуждава да бъда сдържан в повествованието си и трябва да предупредя читателите, че ако дам някакви карти и диаграми, съотношението на местата в тях може да бъде вярно, но координатите им ще бъдат внимателно разместени, така че в никакъв случай не ще могат да се използват за пътеводители към тази страна. Може би причините за дискретността на професор Челинджър бяха основателни, а може би не, но ние нямахме друг избор, освен да ги приемем, защото той беше готов по-скоро да изостави цялата експедиция, отколкото да промени поставените условия.

На втори август ние се разделихме с „Есмералда“ и с това прекъснахме последната си връзка с външния свят. Оттогава минаха четири дни, през които наехме от индианците две големи канута, направени от толкова лек материал (кожи върху бамбуков скелет), че можеха да се пренасят през всякакви препятствия. Натоварихме в тях цялото си имущество и спазарихме още двама индианци-гребци — Атака и Упету. Те бяха същите, които са придружавали професор Челинджър в предишното му пътешествие. И двамата изглеждаха ужасени от перспективата да повторят същото пътуване, но в тези

краища вождът има патриархална власт и ако по негово мнение сделката е добра, членовете на племето нямат думата.

И така, утре ние потъваме в неизвестното. Тези бележки изпращам с кану по реката и може би те ще бъдат последната ми дума за онези, които се интересуват от участието ни.

Както се условихме, аз ги изпращам на вас, скъпи господин Макардъл. По свое усмотрение можете да ги съкращавате, да ги поправяте и въобще да правите с тях, каквото пожелаете. Независимо от упорития скептицизъм на професор Съмърли увереното държане на професор Челинджър ми дава основание да мисля, че нашият водач ще потвърди своите изявления и че ние сме наистина в навечерието на най-забележителни събития.

VIII. ПРЕДДВЕРИЕТО НА НОВИЯ СВЯТ

Нашите приятели в родината могат да се присъединят към радостта ни — ние стигнахме до целта на пътуването си и с това показахме поне, че изявленията на професор Челинджър могат да бъдат проверени. Истина е, че още не сме се изкачили на платото, но то е пред нас и даже професор Съмърли е в по-добро настроение. Не, той не допуска дори за момент мисълта, че неговият съперник може да е бил прав, но започна да спори по-рядко и обикновено се намира в мълчаливо съзерцание.

Но аз трябва да се върна и да продължа повествованието си от мястото, на което го прекъснах. Един от нашите индианци се нарани и ние го изпращаме обратно. Поверявам това писмо на него, но дълбоко се съмнявам дали някога ще го получите. За последен път ви писах, преди да напуснем индианското село, в което ни стовари „Есмералда“. Сега трябва да започна с неприятна новина, защото тази вечер се случи първият сериозен конфликт (отминавам непрекъснатите дразги между професорите), който можеше да свърши трагично. Бях споменал за нашия метис Гомес, който говори английски. Той е прекрасен работник, но, изглежда, страда от болезнено любопитство, което се среща често сред тези хора. Последната вечер той навярно се е бил скрил близо до колибата, в която обсъждахме планове си, но огромният негър Самбо, който ни е верен като куче и ненавижда метисите, като всички от неговата раса, го забелязал, измъкнал го и го довлече при нас. Гомес обаче извади ножа си и щеше да го промуши, ако не беше неимоверната сила на неговия страж, който го разоръжи с една ръка. Работата завърши с укори, противниците бяха принудени да си подадат ръка и можем да се надяваме, че всичко ще върви добре. Колкото за враждата между двамата учени мъже, тя е непрекъсната и ожесточена. Трябва да се признае, че Челинджър е предизвикателен до крайна степен, а Съмърли има остър език, поради което всичко става още по-лошо. Снощи Челинджър каза, че не обичал да се разхожда по кея на Темза, защото не било приятно да виждаш последния си

пристан. Той, разбира се, не се съмнявал, че прахът му ще бъде прибран в Уестминстърското абатство. Съмърли обаче отвърна с кисела усмивка, че доколкото знаел, Милбанкският затвор бил сринат. Самомнението на Челинджър е твърде колосално, за да се обижда от подобни неща. Той само се усмихна в брадата си и повтори: „Хайде! Хайде!“ — със снизходителния тон, с който се обръщат към децата. Всъщност те и двамата приличат на деца: единият — съсухрен и свадлив, другият — огромен и властен. И все пак по ум и знания и двамата стоят в предните редици на своята научна епоха. Ум, характер, душа — едва когато човек опознае по-добре живота, разбира колко различни са едно от друго тези неща.

Още на следния ден ние наистина поехме на път и нашата забележителна експедиция започна. Открихме, че в двете канута се събират всичките ни вещи, и се разделихме на две групи по шест души във всяко, като проявихме достатъчно предпазливост и поставихме професорите в различни лодки. Аз се случих заедно с Челинджър, който беше изпаднал в блаженство, в някакъв безмълвен възторг и целият сияеше от добродушие. Но тъй като го познавам добре, няма да се изненадам много, ако гръмотевиците се посипят от ясно небе. В негово присъствие наистина не можеш да бъдеш спокоен, но не можеш и да скучаеш, защото винаги тръпнеш в очакване на някакъв внезапен обрат на бурния му темперамент...

Два дни се изкачвахме срещу течението на една голяма река, широка няколкостотин ярда, с тъмна, но прозрачна вода, през която се виждаше ясно дъното. Половината от притоците на Амазонка са като този, докато другата половина са мътнобели. Цветът им зависи от местностите, през които протичат. Тъмните свидетелствуват за гниеща растителност, а останалите — за глинеста почва. Два пъти се натъкнахме на прагове и в двата случая ги заобикаляхме, като пренасяхме всичко на ръце на половин миля разстояние. И на двата бряга имаше вековни гори, които са лесно проходими от храсталака и при пренасянето на канутата през тях не срещнахме големи трудности. Ще мога ли някога да забравя тази тържествена тайнственост? Височината на дърветата и дебелината на стволите надминаваха всичко, което може да си представи един жител на градовете. Те се издигаха като великолепно колони и на височина, почти недостъпна за погледа, сплитаха готическите стрели на клоните си в голям плътен

свод от зеленина, през който само от време на време се стрелваше някой слънчев лъч и пронизваше величествения мрак с ослепителната си златна черта. Ние вървахме безшумно по дебелия, мек килим на ланшните листа. Душите ни бяха изпълнени с благоговението, което ни обзема в полумрака на Уестминстърското абатство, и дори гръмките гръдни тонове на професор Челинджър се превърнаха в шепот. Ако бях сам, никога нямаше да науча имената на тези гигантски растения, но нашите учени непрекъснато ни посочваха кедри, огромни тополи, секвой и безброй други дървета, чието изобилие е направило от този континент главен световен доставчик на онези дарове на природата, които спадат към растителния свят, докато по отношение на животинските продукти той е съвсем беден.

Върху тъмните дънери пламтяха ярки орхидеи и лишей с чудни багри, а когато някой случаен лъч паднеше върху златистата аламанда, алените звезди на жаксонията или върху наситеното синьо на ипомеята, всичко заприличваше на приказен сън. Всичко живо в тези просторни гори се изскубва от мрака и се стреми нагоре, към светлината. Всяко растение, колкото и да е малко то, се провира и пълзи към зелената повърхност, като се увива около по-здравите си и по-високи събратя. Пълзящите растения са разкошни и чудовищни по размер, а ония, които никъде другаде не се увиват, тук научават това изкуство, за да се избавят от тъмнината. Видях например как обикновената коприва, жасминът и даже палмата хаситара се вият около стъблата на кедрите и пълзят към короните им.

От животинския свят тук, по величествените, сводести коридори край нас, не личаха никакви следи, но някакво непрекъснато движение високо над главите ни свидетелствуваше, че там, в лъчите на слънцето, живее многочислен свят от змии и маймуни, птици и ленивци. Те сигурно гледаха в почуда надолу към нашите дребни, тъмни фигурки, които се влачеха в мрачните неизмерими дълбочини под тях. В зори и при залез слънце кресливите маймуни пищяха в хор, а дългоопашатите папагали започваха оглушителния си брътвеж, но през горещите дневни часове гората беше изпълнена само с неспирното бръмчене на насекомите като с ритмичен шум на далечен прибой. Нищо не помръдваше сред тържествената колонада от изумителни стъбла, които в далечината се сливаха с обкръжаващия ни мрак. Веднъж между сенките тромаво притича някакво кривокрако, клатушкащо се

същество — мравояд или мечка. Това беше единственият признак на земен живот, който видях в големия амазонски лес.

И все пак някои други белези говореха, че дори човекът не е далеч от нас в тези тайнствени дебри. На третия ден от нашето пътуване доловихме във въздуха някакво особено глухо бумтене, ритмично и тържествено, което ту заглъхваше, ту гръмваше отново. Когато го чухме за първи път, двете лодки се движеха на няколко ярда една от друга. Нашите индианци замряха, сякаш се превърнаха в бронзови статуи, а по напрегнатите им лица се четеше ужас.

— Но какво е това? — попитах аз.

— Барабани — отвърна безгрижно лорд Джон, — бойни барабани. Чувал съм ги преди.

— Да, сър, бойни барабани — потвърди метисът Гомес. — Дивите индианци са лоши хора. Те ни следят на всяка стъпка. Стига да могат, ще ни убият.

— Как могат да ни наблюдават? — попитах аз, взирайки се в тъмната, неподвижна пустота.

Метисът сви широките си рамене.

— Индианците знаят. Те имат свой начин. Наблюдават ни. Разговарят помежду си с барабаните. Стига да могат, ще ни убият.

До следобед на този ден — бележникът ми показва, че е било вторник, 18 август — чухме думкането на не по-малко от шест-седем барабана от различни места. Те ту зачестяваха, ту забавяха ритъма. Някъде далеч на изток се чува високо, отсечено громолене и след кратка пауза от север прозвучава непрекъснат, глух грохот — също като въпрос и отговор. В този неспирен тътнеж имаше нещо безкрайно подлудяващо и заплашително. Сякаш самият той образуваше отсечените думи, които повтаряше метисът: „Стига да можем, ще ви убием. Стига да можем, ще ви убием.“ В тихите гори не помръдваше нищо. Тази тъмна завеса от растителност бе събрала мира и покоя на цялата природа, но далече иззад нея нашият брат — човекът, ни изпращаше едно и също послание. „Стига да можем, ще ви убием“ — казваха хората от изток. „Стига да можем, ще ви убием“ — отговаряха другите от север.

Барабаните бумтяха и шептяха цял ден и тяхната заплаха се отразяваше върху лицата на цветнокожите ни спътници. Дори храбрият, наперен метис изглеждаше уплашен. Но този ден аз научих

веднъж завинаги, че и Съмърли, и Челинджър притежаваха най-високата смелост — смелостта на учения. Те обладаваха духа, който е давал сили на Дарвин сред аржентинските гаучо и на Уолес сред малайските главорези. Милостивата природа е наредила човешкият мозък да не може да мисли едновременно за две неща, така че ако той е пропит с научна любознателност, в него няма място за тясно лични интереси. През целия ден под тази непрестанна и тайнствена заплаха нашите двама професори наблюдаваха всяка прелитаща птица, всеки храст на брега и често се впускаха в ожесточени словесни спорове. Съмърли се зъбеше на Челинджър, а той глухо ръмжеше, но те нито веднъж не споменаха нещо за опасността и за барабанещите индианци, сякаш не бяха в джунглите, а в пушилнята на Клуба на Кралското общество на улица Сент Джеймз. Само веднъж индианците бяха удостоени с вниманието им.

— Канибали от племето миранха или амахуака — каза Челинджър, като посочи с палец към екнещата гора.

— Несъмнено, сър — отговори Съмърли. — Подобно на всички тукашни племена те са монголски тип, а речта им е полисинтетична.

— Полисинтетична, разбира се — съгласи се Челинджър снизходително. — Доколкото зная, на този континент не съществува друг вид езици. Досега съм записал повече от сто. Но в монголската ви теория дълбоко се съмнявам.

— Струва ми се, че дори най-повърхностното познаване на сравнителната анатомия е достатъчно, за да я приеме човек — жлъчно забеляза Съмърли.

Челинджър издаде напред войнствената си брадичка, така че от него не се виждаше нищо друго освен брадата и периферията на шапката му.

— Несъмнено, сър, повърхностното й познаване не може да има друг резултат. Но изчерпателните познания водят до други заключения.

Те се гледаха злобно, а през това време навред около нас се надигаше далечният шепот: „Ще ви убием ... Стига да можем, ще ви убием.“ Тази нощ ние оставихме своите канута посред реката, закотвихме ги с тежки камъни и се подготвихме грижливо за възможното нападение. Но не се случи нищо и в зори продължихме пътя си, докато зад гърба ни заглъхваше барабанният бой. Към три часа следобед стигнахме до много стръмен праг, дълъг над една

миля — същото място, където при първото си пътуване е катастрофирал професор Челинджър. Признавам, че като го видях, се успокоих, защото това беше първото пряко, макар и незначително потвърждаване на достоверността на неговата история. Индианците пренесоха през гъстия шубрак най-напред канутата, а после и припасите, докато ние, четиримата бели, с пушки на рамо, ги охранявахме от всевъзможните опасности, които крие гората. Преди да се стъмни, бяхме заобиколили благополучно праговете и след като се придвижихме на около десет мили над тях, хвърлихме котва и спряхме да пренощуваме. Пресметнах, че откак влязохме в притока, бяхме изминали не по-малко от сто мили.

Рано сутринта на другия ден станаха големи събития. От зори професор Челинджър беше много неспокоен, непрекъснато оглеждаше двата бряга на реката. Внезапно той възкликна радостно и посочи едно самотно дърво, което стърчеше, надвесено ниско над потока.

— Какво е това според вас? — попита той.

— Палма асаи, разбира се — отвърна Съмърли.

— Точно така. Това е палма асаи, която ми послужи за пътен знак. Тайният вход е на другия бряг на половин миля оттук. Най-странното и тайнственото е, че дърветата образуват плътна стена. Виждате ли как тъмнозеленият храсталак отстъпва място на светлозелената тръстика? Там сред големите топови гори е моята потайна врата към неизвестното. Проврете се през нея и сами ще се убедите.

Наистина всичко беше поразително. След като доплавахме до мястото, където растеше светлозелената тръстика, и се врязахме сред нея, ние изминахме няколкостотин ярда, отблъсквайки с пръсти канутата от брега, и накрая излязохме в един спокоен и плитък поток, през чиито ясни и прозрачни води се виждаше пясъчното дъно. На ширина той може би имаше двадесет ярда и беше ограден от двете страни с разкошна растителност. Ако човек не забележеше, че вместо храсти на това място расте тръстика, той никога не би се досетил за съществуването на такъв поток и на приказната земя отвъд. Да, тя наистина беше приказна земя — по-голямо великолепие човек не можеше да си представи. Над главите ни гъстата растителност се сплиташе в естествен свод и в златистия полумрак на този тунел от зеленина струеше прозрачно-зелената река. И без друго прекрасна, тя

ставаше вълшебна от чудноватите багри, които смекчената и пречистена от зеленината слънчева светлина хвърляше върху нея. Ясна като кристал, неподвижна като стъкло, зелена като ръба на айсберг, тя се стелеше пред нас под свода на листата и всеки замах на веслата надипляше блестящата ѝ повърхност. Това беше подходяща алея към земята на чудесата. Тук вече нищо не говореше за присъствието на индианци, но все по-често се срещаха животни и тяхната доверчивост показваше, че не знаят и досега нищо за ловеца. Пухкави маймунки, с кожи от черно кадифе, със снежнобели зъби и блестящи насмешливи очи, ни забърборваха, когато минавахме край тях. От време на време някой кайман се гмурваше в реката с глух, тежък плясък. Веднъж сред храстите се подаде тъмен, тромав тапир, погледна ни и затрополи през гората. Друг път жълтото и гъвкаво тяло на едра пума се шмугна в храсталака и над червеникавото ѝ рамо ни стрелнаха с омраза злите ѝ зелени очи. Имаше много птици, особено блатни. На всеки ствол, надвиснал над реката, се бяха събрали на ята щъркели, чапли и ибиси — сини, алени и бели, а кристалната вода кипеше от риби с най-различни форми и цветове.

Три дни пътувахме в бледозеленото осветление на този тунел. Трудно можеше да се определи къде в далечината свършва зелената вода и къде започва зеленият свод. Никаква следа от човек не нарушаваше дълбокия покой на тази странна река.

— Тук няма индианци. Страхуват се от Курупури — каза Гомес.

— Курупури е горският дух — обясни лорд Джон. — Така се наричат всички дяволи. Тези клетници се боят дори да надникнат насам — смятат, че тук има нещо страшно.

На третия ден стана ясно, че нашето пътуване с канутата е към края си, защото с всяка миля потокът ставаше все по-плитък. В продължение на два часа два пъти заседнахме на дъното. Най-сетне издърпахме лодките в храсталака и пренощувахме на брега. На сутринта лорд Джон и аз извървахме две мили успоредно с потока и като се убедихме, че той става все по-плитък, се върнахме и докладвахме това на професор Челинджър, като по този начин потвърдихме предположението му, че сме стигнали най-високата точка, до която могат да пътуват канутата. Затова ние ги издърпахме на брега и ги скрихме сред храстите, като белязахме едно дърво със секира, за да можем да ги намерим пак. След това разпределихме

помежду си багажа — пушките, амунициите, храната, палатката, одеялата и всичко останало — и нарамили денковете, поехме на път. Това щеше да бъде последният, най-труден етап. За нещастие тръгването бе ознаменувано със свада между нашите учени петли. Още откак се присъедини към нас, Челинджър започна да издава нареждания на цялата група, което очевидно пораждаше у Съмърли недоволство. Сега, когато той възложи някакво задължение на своя колега-професор (нищо повече от това, да носи един анероиден барометър), чашата изведнъж преля.

— Мога ли да зная, сър — запита Съмърли със заплашително спокойствие, — с какво право издавате заповеди?

Челинджър го погледна свиреп и настръхна.

— С правото си на водач на тази експедиция, професор Съмърли.

— Принуден съм да ви кажа, сър, че аз не ви признавам за такъв.

— Така ли? — Челинджър се поклони с неумел сарказъм. — Тогава може би вие ще посочите точното ми положение.

— Да, сър. Вие сте човек, чиито думи са подложени на съмнение, и този комитет е дошъл тук, за да провери истинността им. Вие пътувате със своите съдии, сър.

— Боже мой! — възкликна Челинджър, като седна върху борда на едно от канутата. — В такъв случай, моля, вървете си по пътя сами, а аз ще ви последвам, когато пожелае. Щом не съм ви водач, не очаквайте от мен да ви вода.

Слава богу, в групата се намериха двама разумни мъже — лорд Джон Рокстън и аз, — иначе раздражителността и лудостта на нашите учени професори щяха да ни върнат в Лондон с празни ръце. Колко пререкания, молби, обяснения, докато успеем да ги усмирим! Накрая Съмърли тръгна напред с вечната си лула и вечната си насмешка, а Челинджър се заклати подир него, като не преставаше да мърмори. По някаква щастлива случайност наскоро ние бяхме открили, че и двамата ни учени имат най-ниско мнение за доктор Илингуърт от Единбург.

Оттогава той стана нашето единствено спасение. Достатъчно беше да споменем името на шотландския зоолог и напрежението спаднаше. Нашите професори сключваха временен съюз и дружно със зловни ругатни се нахвърляха срещу общия си съперник.

Като се движехме един след друг по брега на реката, ние скоро открихме, че тя постепенно се превръща в тесен ручей и накрая се

изгубва в голямо, зелено тресавище, обрасло с гъбести мъхове, в които затънахме до колена. Тук се виеха гъсти облаци от комари и всевъзможни гадини, така че ние с радост стъпихме отново на твърда почва и като направихме голям обход през гората, избиколихме това отровно тресавище, в което шумният свят на насекомите бучеше като далечен орган.

На втория ден от нашето пътешествие, след като бяхме оставили канутата, характерът на местността се промени коренно. Пътят ни се изкачваше непрекъснато, а горите ставаха по-редки и изгубваха тропическата си пищност. Огромните дървета на алувиалната амазонска равнина отстъпиха мястото си на финиковите и кокосовите палми, които растяха, пръснати на групи, всред гъстия храсталак. Мавританските палми провесваха грандиозните си реси във влажните котловини. Ние пътувахме само по компас и веднъж или дважд между Челинджър и двамата индианци възникна спор, при което цялата група предпочете, както се изрази възмутеният професор, „да се довери на погрешния инстинкт на първобитните диваци, а не на най-висшия продукт на съвременната европейска култура“. На третия ден се оказа, че ние сме били прави, като сме постъпили така. Челинджър призна, че е познал няколко пътни знака, останали от предишното му пътешествие, а веднъж дори се натъкнахме на четири обгорени камъка, които свидетелствуваха, че тук е имало бивак.

Пътят продължаваше да се изкачва и ние два дни вървахме по един осеян със скали склон. Растителността отново се промени и от предишната тропическа пищност остана само палмата „Слонова кост“ и голямото изобилие от чудни орхидеи, сред които аз се научих да разпознавам рядката *Nuttonia Vexilaria* и великолепните розови и алени цветове на катлеята и одонтоглосума. Тук-таме в деретата на хълма ромоляха потоци с чакълести дъна и обрасли с папрат брегове. Всяка вечер те предлагаха хубави места за лагеруване сред скалите на брега на някой вир, пълен с ята от рибки със сини гърбове, които наподобяваха английската пъстърва и ни осигуряваха вкусна вечеря.

На деветия ден след раздялата с канутата, когато по моя сметка бяхме изминали около сто и двадесет мили, дърветата оредяха, смалиха се и полека-лека се превърнаха в обикновени храсти. После и те отстъпиха мястото си на безкрайна равнина, обрасла с толкова гъст бамбук, че трябваше да си разчистваме пътеката с индианските

томахавки. Преодоляването на това препятствие ни отне цял ден, от седем часа сутринта до осем вечерта, с две едночасови почивки. Едва ли има нещо по-еднообразно и по-уморително. Дори на най-откритите места погледът ми стигаше не по-далече от десет-дванадесет ярда, през останалото време виждах пред себе си само гърба на памучното яке на лорд Джон, а от двете ми страни на един фут от мен — жълтата стена на стъблата. Тънка като острие на нож ивица слънчева светлина струеше отгоре и на петнадесет фута над главите ни, на фона на дълбокото синьо небе, се полюшваха бамбуковите върхове. Не знаей какви същества населяваха този гъсталак, но чувахме съвсем близо до нас как преминават големи тежки животни. По звуците, които издаваха, лорд Джон ги определи като някакъв вид копитни. Едва вечерта разчистихме бамбуковия пояс и изтощени от безкрайния ден, веднага устройхме лагера си.

Рано на другата сутрин бяхме отново на път. Характерът на местността отново се измени. Бамбуковата стена зад нас се очертаваше толкова рязко, сякаш бе руслото на някаква река. А пред нас се разстиляше открита равнина, която бе осеяна с групи папратовидни дървета и постепенно се издигаше към едно дълго било, подобно на гръб на кит. Ние го превалихме по обед и открихме зад него плитка долина, а по-нататък друг полегат склон, който стигаше до ниския заоблен хоризонт. На това място, когато пресичахме първия хълм, се случи нещо, което може би беше от значение.

Професор Челинджър, който заедно с двамата местни индианци вървеше най-отпред, внезапно спря и с вълнение посочи надясно. Когато погледнахме, ние видяхме на около миля от нас нещо като огромна сива птица, която бавно се люшна във въздуха, плъзна се леко над самата земя и се изгуби сред папратовидните дървета.

— Видяхте ли го? — извика възторжено Челинджър. — Съмърли, видяхте ли го?

Неговият колега се взираше натам, където бе изчезнало странното същество.

— Какво е това според вас? — попита той.

— Птеродактил, нищо друго.

Съмърли избухна в подигравателен смях.

— Птероизмислица! — каза той. — Това беше щъркел, най-обикновен щъркел.

Челинджър не можа да проговори от гняв. Той метна денка на гърба си и продължи по пътя, но когато лорд Джон се изравни с мене, лицето му беше по-сериозно от обикновено. Той държеше в ръка своя цайсов бинокъл.

— Успях да го разгледам, преди да изчезне зад дърветата — промълви той. — Не се наемам да съдя какво беше това, но с риск за репутацията си като ловец ще кажа, че такава птица виждам за пръв път.

Та ето каква беше работата. Наистина ли сме стигнали до самата граница на неизвестното, до преддверието на този изгубен свят, за който говореше нашият водач? Аз ви предавам всичко, както е станало, и вие знаете толкова, колкото самият аз. Това вече не се повтори, с нас не се случи нищо забележително.

И така, читатели мои — ако все пак някога имам такива, — вие се изкачихте с мен по широката река, минахте през завесата от тръстики, през зеления тунел, по дългия склон с палмите, през бамбуковия гъсталак и се спуснахте в равнината с папратовидните дървета. Най-сетне нашата цел беше съвсем близо. Когато пресякохме второто било, пред нас се откри една хълмиста, осяна с палми равнина, а зад нея — редицата от високи червени скали, които бях видял на картината. Тя е пред мен и сега, когато пиша тези бележки, и не може да има съмнение, че е същата. Най-близката ѝ част е на около седем мили от сегашния ни лагер, но се вие в далечината, додето погледът ни стига. Челинджър ходи наоколо, наперен като войнствен петел, а Съмърли мълчи, но както и преди е настроен скептично. Утрешният ден трябва да сложи край на някои от съмненията ни. Междувременно, тъй като Хосе нарани ръката си на един счупен бамбук и настоява да се върне, аз изпращам това писмо по него. Надявам се, че то все пак ще стигне до предназначението си. При първа възможност ще пиша пак. Прилагам груба карта на нашето пътешествие, която може да ви помогне да разберете по-лесно изложението.

IX. КОЙ БИ МОГЪЛ ДА ГО ПРЕДВИДИ?

С нас се случи нещо ужасно. Кой би могъл да го предвиди? Едва ли някога ще настъпи край на нашите беди. Може би сме осъдени да прекараме целия си живот в това загадъчно, недостъпно място. Още съм толкова объркан, че не мога да мисля ясно нито за настоящето, нито за бъдещето. В смутения ми ум първото изглежда ужасно, а второто — мрачно като нощ. Никой досега не е изпадал в по-тежко положение. Безполезно е дори да съобщим координатите си и да молим нашите приятели да изпратят спасителна команда. И да направят това, частта ни навярно ще бъде решена дълго преди пристигането на тази команда в Южна Америка.

Да ни се помогне е наистина толкова невъзможно, колкото ако бяхме на луната. Ако излезем победители, то това ще се дължи на самите нас. Моите спътници са трима забележителни мъже, мъже с могъщи умове и с непоколебима смелост. В това е нашата единствена надежда. Само когато погледна спокойните лица на другарите си, виждам някакъв проблясък в мрака. Вярвам, че външно и аз изглеждам също така спокоен. Душата ми обаче е пълна с опасения.

Но нека да ви разкажа колкото може по-подробно хода на събитията, които ни доведоха до това положение.

В края на последното си писмо ви съобщих, че сме на седем мили от една огромна верига от червени канари, която несъмнено обгражда платото на професор Челинджър. Когато ги доближихме, стори ми се, че височината им в някои места е дори по-голяма, отколкото беше казал той — някъде тя превишаваше хиляда фута. Скалите са наслоени по любопитен начин, който, изглежда, е характерен за базалтовите формации. Нещо подобно може да се види в Салисбърийските скали край Единбург. Билото е покрито с изобилна растителност, с храсти по краищата и много високи дървета зад тях. Признаци на живот няма.

Тази нощ устроихме лагера си непосредствено под стръмнината в много диво и пусто място. Скалите над нас не са просто отвесни, а

горният им край е извит навън, така че да се катерим по тях беше невъзможно. Близко до нас стърчеше високата, тънка, островърха канара, която, струва ми се, споменах преди в своето повествование. Тя прилича на широка червена църковна кула и върхът ѝ, на който расте високо дърво, е на една височина с платото, но между тях зее голяма пропаст. И канарата, и съседните скали от веригата са сравнително ниски — около петстотин-шестстотин фута.

— Ето там — професор Челинджър посочи към дървото — беше кацнал птеродактилът. Аз се изкатерих до половината на скалата, за да го застрелям. Мисля, че един добър планинар като мен би могъл да се изкачи до върха ѝ, макар че и там, разбира се, няма да бъде по-близо до платото.

Докато Челинджър говореше за своя птеродактил, аз погледнах към професор Съмърли и ми се стори, че видях у него първите признаци на зараждащо се в душата му доверие и разкаяние. Насмешката бе изчезнала от тънките му устни и преbledнялото му издължено лице изразяваше вълнение и учудване. Челинджър също забеляза това и се наслаждаваше на първите плодове на победата си.

— Разбира се — каза той с тежкия си тронав сарказъм, — професор Съмърли смята, че когато говоря за птеродактил, имам предвид щъркел, само че това е такъв щъркел, който няма пера, има корава кожа, крила с ципи и челюсти със зъби.

Той се усмихна, намигна и се поклони, а неговият колега се обърна и се отдалечи.

На сутринта, след скромната закуска, състояща се от кафе и маниока — налагаше се да пестим припасите, — ние се събрахме на военен съвет, за да обсъдим най-добрия начин за изкачването на платото.

Челинджър председателствуваше съвета с такава тържественост, сякаш беше върховен съдия. Представете си го как седи върху един камък, килнал на тила си смешната хлапашка сламена шапка, и докато надменните му очи властвуват над нас изпод отпуснатите му клепачи, а голямата му черна брада се полюшва при всяка дума, той говори разпалено за сегашното ни положение и бъдещите ни планове.

Под него ще видите и нас тримата — мен, с лице, обгорено от слънцето, млад и укрепнал след похода ни под открито небе; Съмърли, захапал вечната си лула, сериозен, но все още със скептичен израз;

лорд Джон, тънък и остър като ръба на бръснач, облегнал на карабината гъвкавото си стройно тяло и вперил орловите си очи в оратора. Зад нас бяха застанали двамата мургави метиси и малката групичка на индианците, а пред нас и над нас се извисяваха огромните червени ребрести скали, които ни отделяха от целта ни.

" — Не е нужно да ви убеждавам — започна водачът ни, че по време на първото си посещение опитах всички начини за изкачване на платото, а аз съм добър алпинист и затова не мисля, че там, където не успях, някой друг би могъл да успее. Тогава не носех никакви катерачески приспособления, но този път се погрижих да ги взема. Сигурен съм, че с тяхна помощ ще мога да се добера до върха на онази самотна канара. Тъй като скалната верига е извита навън, безсмислено е да се мъчим да се катерим по нея. Миналия път приближаването на дъждовния сезон и изразходването на припасите ме принудиха да бързам. Затова през ограниченото време, с което разполагах, успях да огледам само около шест мили от скалата на изток оттук, но не намерих подходящо място за изкачване. Какво да предприемем сега?

— Струва ми се, че има само едно разумно решение — каза професор Съмърли. — Щом вие сте проучили източната част от основата на скалата, ние трябва да тръгнем в обратна посока и да потърсим място, подходящо за изкачване.

— Правилно — подкрепи го лорд Джон. — По всичко личи, че платото не е много голямо и ако го обиколим, ние ще намерим това, което търсим, или ще се върнем в изходната точка.

— Вече обясних на нашия млад приятел — каза Челинджър. (той винаги говори за мен като за десетгодишен ученик), — че е изключено да намерим лек път нагоре по простата причина, че ако съществуваше такъв, платото не би било изолирано и на него не биха се запазили условията, които нарушават общите закони на биологията. Все пак допускам, че е твърде възможно да има места, достъпни за опитния алпинист, но не и за тромаво, тежко животно. Уверен съм, че има поне едно такова място.

— Откъде знаете, сър? — попита остро Съмърли.

— Моят предшественик, американецът Мейпъл Хуайт, все пак е успял да се изкачи. Как иначе би могъл да види чудовището, което е скицирал в бележника си?

— Правите изводи от неща, които не са доказани — упорствуваше Съмърли. — Признавам, че вашето плато съществува, защото го видях, но още не съм убеден, че върху него има живот.

— Дали признавате, или не признавате нещо, това, сър, не е от голямо значение. Впрочем радостен съм, че платото Само се наложи на вашето съзнание. — Той вдигна глава и за всеобщо учудване скочи от камъка и като хвана Съмърли за врата, обърна лицето му нагоре.

— Е, сър! — извика той, прегракнал от възмущение. — Убедихте ли се сега, че на платото има живот?

Вече споменах за широката зелена дантела над ръба на скалата. От нея се беше показало някакво блестящо същество. То бавно се плъзгаше напред и надвисваше над пропастта. Беше много голяма змия с особена, плоска глава, подобна на лопата. За миг тя се залюля и потрепера над нас. Утринното слънце блестеше по гладките ѝ лъскави извивки. После бавно се плъзна назад и изчезна.

Съмърли беше толкова увлечен, че дори не се опита да се съпротивява, когато Челинджър обърна главата му нагоре. Сега той отблъсна своя колега и отново прие достоен вид.

— Ще ви бъда благодарен, професор Челинджър — каза той, — ако намерите начин да правите бележките, които ви хрумват, без да ме хващате за гушата. Струва ми се, че такава волност не е оправдана дори от появяването на един обикновен скален питон.

— Но все пак на платото има живот — отвърна победоносно неговият колега. — А сега, след като ви дадох толкова нагледно потвърждение за този важен извод, че едва ли някой би го оспорил, колкото и да е предубеден или тъп, най-доброто, което можем да направим, е да вдигнем лагера и да потеглим на запад, докато открием място за изкачване.

Теренът в подножието на скалата беше скалист и неравен, така че се придвижвахме бавно и трудно. Внезапно обаче попаднахме на нещо, което ни ободри. Това бяха следи от стар бивак: няколко празни кутии от чикагски месни консерви, бутилка с етикет „Бренди“ и куп други дребни отпадъци. Намерихме и един смачкан, нахъсан вестник, който се оказа „Чикагски демократ“, но датата му беше заличена.

— Не е мой — каза Челинджър. — Трябва да е бил на Мейпъл Хуайт.

Лорд Джон разглеждаше с любопитство едно голямо папратовидно дърво, което засенчваше лагера.

— Ей, гледайте! — възкликна той. — Мисля, че е предназначено за пътеуказател.

Към стъблото беше прикована треска от твърдо дърво, която сочеше на запад.

— Положително е така — каза Челинджър. — Какво друго може да бъде? Нашият предшественик е разбрал, че му предстои опасен път и е оставил този знак, за да знаят накъде е тръгнал, ако се наложи да го търсят. Може би по-нататък ще попаднем и на други следи.

Той се оказа прав, но тези следи бяха странни и неочаквани. Непосредствено под скалата имаше голяма площ, обрасла с висок бамбук, като онзи, който бяхме прекосили в началото на пътуването си. Много от стъблата достигаха височина двадесет фута, а върховете им бяха здрави и остри като на страхотни копия. Когато минавахме край гъсталака, нещо бяло проблесна в него и привлече погледа ми. Надникнах между стъблата и открих там оголен череп. До него беше и целият скелет, но черепът се беше отделил и лежеше с няколко фута по-близо до края на гъсталака.

С няколко удара на индианските мачете ние разчистихме мястото и успяхме да научим подробностите на тази стара трагедия. От дрехите бяха останали само дрипи, но върху костите на краката имаше остатъци от ботуши и по тях можеше да се съди, че мъртвият е бил европеец. Между костите лежах златен часовник от нюйоркската фирма „Хъдзън“ и автоматична писалка с верижка. Имаше също една сребърна табакера с гравирани на капака надпис: „Дж. К. от А. Е. С.“ Състоянието на метала показваше, че катастрофата не е станала много отдавна.

— Кой може да е той? — попита лорд Джон. — Клетникът! Всичките му кости са натрошени.

— И през строшените му ребра расте бамбук — забеляза Съмърли. — Наистина той расте бързо, но все пак изглежда невероятно стъблата да са израсли на височина двадесет фута, докато скелетът е лежал тук.

— Що се отнася до самоличността на човека — каза професор Челинджър, — по това нямам никакви съмнения. Докато вървах покрай реката, преди да ви настигна в хациендата, аз проучих

внимателно историята на Мейпъл Хуайт. В Пара не знаеха нищо. За щастие една от рисунките в неговия скицник ми помогна да открия следите му. На нея беше показано как той обядва с някакъв духовник в Росарио. Аз успях да открия този духовник. Той прояви голяма любов към споровете и страшно се разсърди, когато взех да му доказвам разрушителната роля на съвременната наука по отношение на неговата вяра, но все пак сведенията, които получих от него, бяха полезни. Мейпъл Хуайт е минал през Росарио преди четири години или две години, преди да видя трупа му. Той не е бил сам, а със своя приятел, американеца Джеймз Колвър, който останал в лодката и не се срещнал с духовника. Така че можем да бъдем сигурни, че пред нас са тленните останки на същия този Джеймз Колвър.

— Можем да бъдем сигурни и за обстоятелствата, при които е загинал — каза лорд Джон. — Той е паднал от скалите или е бил хвърлен оттам и се е набучил на бамбука. Как иначе би могъл да се довлече дотук с натрошените си кости? А и стъблата, които стърчат толкова високо над главите ни, не биха могли да пораснат толкова бързо и да пронижат тялото му.

Ние стояхме мълчаливо край тези жалки останки и мислехме за това, което каза лорд Джон Рокстън. Извитата горна част на скалата се надвесваше над бамбуковия гъсталак. Несъмнено той е паднал отгоре. Но дали е паднал? Било ли е това нещастен случай? Или... Тази непозната земя вече започна да буди у нас зловещи и страшни предположения.

Ние продължихме да се движим мълчаливо покрай каменната стена, равна и непрекъсната като безкрайните антарктически ледове, които съм виждал на картина, прострени от хоризонт до хоризонт и извисени високо над мачтите на изследователския кораб. Вървахме пет мили, без да видим нито пукнатина, нито процеп. Но изведнъж се натъкнахме на нещо, което изпълни сърцата ни с надежда. В една вдлъбнатина на скалата, където дъждът не можеше да проникне, имаше небрежно начертана тебеширена стрелка, която сочеше на запад.

— Отново Мейпъл Хуайт — каза професор Челинджър. — Този човек, изглежда, е предчувствувал, че скоро след него ще минат достойни хора.

— Значи той е носел със себе си тебешир?

— Между вещите, които намерих в неговата раница, имаше кутия с цветни тебешери. Спомням си, че от белия беше останало само едно малко парче.

— Това е наистина убедително доказателство — заяви Съмърли. — Ние можем само да последваме неговите указания и да продължим на запад.

След като изминахме още пет мили, отново видяхме бяла стрелка върху скалите. На това място в повърхността на канарата за първи път се появи тясна цепнатина. В нея имаше още една стрелка, която сочеше навътре, а връхът ѝ беше малко закривен нагоре.

Колко величествено изглеждаше това място! Стените бяха гигантски, а ивицата синьо небе — толкова тясна и така засенчена от двойната дантела на зеленината, че до дъното проникваше само разсеяна, мътна светлина. Отдавна не бяхме яли нищо, а скалистият и неравен път ни изтощи докрай. Но нетърпението ни тикаше напред. Все пак наредихме на индианците да приготвят лагера, а през това време ние четиримата заедно с двамата метиси навлязохме в тясното гърло.

В началото ширината му беше около четиридесет фута, но то ставаше все по-тясно и скоро гладките му стръмни стени сключиха пред нас остър ъгъл. Изглежда, нашият предшественик е имал предвид нещо друго. Върнахме се назад — гърлото не бе по-дълго от четвърт миля, и зоркият поглед на лорд Джон внезапно откри онова, което търсехме. Високо над главите ни, сред черните сенки, се очертаваше кръг от още по-гъст мрак. Това можеше да бъде само вход на пещера.

На това място в подножието на скалата се търкаляха купища камъни и човек можеше лесно да се покатери по тях. Когато се изкачихме, и последните ни съмнения се разсеяха. Това беше наистина отвор в скалата и на стената му открихме нова стрелка. Значи Мейпъл Хуайт и злополучният му спътник са се изкачили оттук.

Бяхме толкова развълнувани, че дори не мислехме да се връщаме в лагера. Незабавно започнахме да оглеждаме пещерата. В раницата на лорд Джон имаше електрически фенер, който трябваше да ни осветява пътя. Лордът вървеше, като хвърляше малко ясно кръгче жълта светлина пред себе си, а ние един след друг го следвахме по петите. Гладките стени и покритият с кръгли камъни под на пещерата свидетелствуваше, че тя е била пробита от вода. Човек можеше да

влезе в нея само ако се наведе. Първите петдесет ярда тя навлизаше почти направо в скалата, а после започна да се издига под ъгъл 45°. Скоро наклонът стана още по-голям и ние започнахме да се катерим с ръце и крака по пръснатия, сипещ се чакъл. Внезапно лорд Рокстън възкликна:

— Запушено е!

Ние се стълпихме зад него и в жълтата светлина на фенера видяхме куп базалтови парчета, който се издигаше до тавана.

— Срутваме!

Измъкнахме няколко камъка. Напразно! Постигнахме само това, че някои от по-едрите парчета се разклатиха и имаше опасност да се търкулнат по наклона и да ни смажат. Ясно беше, че преодоляването на това препятствие не беше по силите ни. Пътят, по който се е изкачил Мейпъл Хуайт, вече не съществуваше. Бяхме така угнетени, че без да продумахме, се обърнахме и опипом тръгнахме през тъмния тунел обратно към лагера.

Преди да напуснем гърлото обаче, се случи нещо, с което са свързани последвалите събития. Малката ни група се бе събрала на дъното на пропастта, на около четиридесет фута под входа на пещерата, когато една огромна канара внезапно се търколи отгоре и профуча край нас с огромна сила. Оцеляхме по чудо. Самите ние не разбрахме откъде дойде скалата, но нашите слуги-метиси, които все още бяха при входа на пещерата, казаха, че тя е прелетяла покрай тях и следователно трябва да се е откъртила от върха. Ние погледнахме нагоре, но в зелената джунгла, която покриваше върха на канарата, цареше покой. И все пак не можеше да има съмнение, че камъкът е бил предназначен за нас. Значи на платото имаше хора, при това хора, които ни мислеха злото.

Побързахме да излезем от гърлото и да размислим как можеше да се отрази това събитие върху нашите планове. Положението ни и без това беше доста трудно, но ако към пречките, които ни създаваше природата, се прибавеше и съзнателната съпротива на човека, то щеше да стане съвсем безнадеждно. И все пак, докато тази красива дантела от зеленина бе само на няколкостотин фута над нас, ние не бихме могли и да помислим за връщане в Лондон, преди да сме научили какво се крие зад нея.

Като обсъдихме положението, решихме, че ще бъде най-разумно да продължим обиколката на платото с надеждата да открием друго място, откъдето да се изкачим на върха. Скалната верига, която беше станала значително по-ниска, вече продължаваше не на запад, а на север и ако приемехме, че изминатият път е дъга от окръжност, тогава цялата окръжност не би могла да бъде много голяма. Така че в най-лошия случай след няколко дни щяхме да се върнем обратно в изходната точка.

През този ден ние извървахме общо около двадесет и две мили, но те не ни донесоха нещо ново. Трябва да ви кажа, че според нашия anerоиден барометър след постоянното ни изкачване, откакто напуснахме канутата, ние сме се издигнали на не по-малко от три хиляди фута над морското равнище. С това се обяснява и значителната промяна в температурата и растителността. Избавихме се от някои от онези ужасни насекоми, които са проклетие за тропическите пътешествия. Още се срещат няколко вида палми и много папратовидни, но амазонските дървета изчезнаха напълно. Приятно беше да видиш повета, пасифлората и бегонията. Тук, сред тези неприветливи стени, те ми напомняха за родния край. Точно такава червена бегония расте в саксията под прозореца на една вила в Стрийтън — но това са лични спомени.

Тази вечер — говоря още за първия ден от нашата обиколка на платото — с нас се случи нещо, след което никой вече не се съмняваше, че чудесата са съвсем близо до нас.

Четейки тези редове, вие, скъпи господин Макардъл, вероятно за първи път ще почувствувате, че редакцията не ме изпрати тук напразно и че тя ще разполага с един прекрасен материал, когато професорът разреши да го използваме. Самият аз не ще се осмеля да публикувам тези бележки, ако не успея да донеса в Англия веществени доказателства, защото иначе ще ме нарекат журналиста Мюнхаузен. Не се съмнявам, че и вие сте на същото мнение и не бихте пожелали да заложите върху това приключение целия авторитет на „Газет“, преди да можем да посрещнем вълната от критики и скептицизъм, която тези статии неизбежно ще предизвикат. Затова този чуден случай, който би могъл да осигури такова сензационно заглавие в добрия стар вестник, ще трябва да полежи в редакторското чекмедже и да почака реда си.

А всичко свърши за миг и остави следа само в съзнанието ни.

Ето какво се случи. Лорд Джон беше застрелял един ахути — малко животно от рода на свинята. Половината дадохме на индианците, а другата печяхме за себе си. С настъпването на здрача въздухът тук става хладен и ние се бяхме примъкнали близо до огъня. Нощта беше безлунна, но имаше звезди и равнината наоколо се виждаше. Изведнъж от тъмнината, от нощния мрак, излетя нещо, което свистеше като аероплан. За миг две твърди крила ни покриха като балдахин и аз зърнах дълга змийска шия, свирепо, хищно червено око и голям тракащ клюн, в който за мое учудване блестяха голям брой бели зъби. След една секунда съществото беше вече изчезнало заедно с нашата вечеря. Огромна черна сянка, широка двадесет фута, се издигна към небето, за миг чудовищните крила затулиха звездите и после се скриха зад скалата, под която се бяхме разположили. Ние седяхме поразени край огъня и мълчахме, като героите на Вергилий, когато са били нападнати от харпиите. Съмърли заговори пръв.

— Професор Челинджър — каза той с тържествен глас, разтреперан от вълнение. — Дълга ви извинение. Аз не бях прав и ви моля, сър, да забравите миналото.

Беше добре казано и двамата мъже за първи път си стиснаха ръцете. Ето какво ни донесе нашата първа среща с птеродактила. Струваше си да изгубим една вечеря в името на помиряването на двама мъже като тях.

Но дори и да съществуваха праисторически животни на платото, те не бяха твърде многобройни, защото през следващите три дни не видяхме нищо ново. През това време пресичахме голата и неприветлива местност покрай северната и източната стена на платото. Каменистата пустиня отстъпи мястото си на мрачни блата, пълни с диви птици. Тези места са съвършено недостъпни и ако не беше твърдата издатина в самото подножие на скалата, щяхме да се върнем назад. Неведнъж затъвахме до пояс в слузта и тинята на полутропичното блато. Отгоре на всичко това място, изглежда, беше развъдник на хараки, най-отровните и нападателни змии в Южна Америка. Тези ужасни същества ни преследваха, като се гърчеха и скачаха по повърхността на вонящото блато. Спасяваха ни само пушките, които бяха винаги заредени. Никога няма да забравя кошмарната гледка на една падина в тресавището, която приличаше на фуния и бе позеленяла от гниещи лишеи. Това беше истинско гнездо

на тези гадини. Те гъмжаха по склоновете на падината и се хвърляха срещу нас. Харакаката е известна с това, че веднага напада човека. Змиите бяха толкова многобройни, че не бихме могли да ги избием, затова си плюхме на петите и бягахме, докато капнахме от умора. Когато се обръщяхме назад, виждахме главите на нашите ужасни преследвачи, които се издигаха и спущаха сред тръстиката. Винаги ще помня това. На картата, която изготвяме, това блато ще бъде отбелязано като Блато на харакаките.

Скалите от другата страна не бяха вече черни, а шоколадови, растителността им беше по-рядка, а височината им спадна до триста-четиристотин фута, но никъде по тях не намерихме място, удобно за изкачване. Те бяха дори по-недостъпни от предишните. За стръмните им стени можете да съдите по приложената снимка, която направих от каменната пустиня.

— Но нали дъждовната вода се оттича отнякъде? — казах аз, когато обсъждахме положението. — В скалите трябва да има някакви канали.

— Нашият млад приятел понякога показва проблясъци на ум — отвърна професор Челинджър, като ме потупа по рамото.

— Дъждовната вода трябва да отиде някъде — повторих аз.

— Трезва мисъл. Лошото е само, че ние се убедихме с очите си, че по скалите няма никакви водосточни канали.

— Къде отива тя тогава? — настоявах аз.

— Можем спокойно да приемем, че щом не идва навън, тече навътре.

— Тогава в центъра на платото има езеро.

— Мисля, че е така.

— И по всяка вероятност езерото се е образувало на мястото на стар кратер — заяви Съмърли. — Цялата формация е силно вулканична. Но както и да е, предполагам, че повърхността на платото е наклонена навътре и в центъра има значителна водна площ, която по някакъв подземен канал се изтича в блатото на харакаките.

— Или пък нивото се поддържа от изпаренията — забеляза Челинджър и двамата учени мъже навлязоха в един от обичайните си научни спорове, които за нас, непосветените, бяха по-неразбираеми от китайски.

На шестия ден ние завършихме обиколката си около скалите и се озовахме отново в първия лагер край уединената островърха канара. Бяхме в мрачно настроение, защото внимателното проучване ни убеди, че и най-енергичният човек не би могъл отникъде да се изкачи на скалата. Мястото, което сочеха тебеширените знаци на Мейпъл Хуайт и което той, изглежда, бе избрал, сега беше свършено непристъпно.

Какво да се прави? Продоволствените ни припаси, допълвани от лова, бяха достатъчни, но нали щеше да дойде ден, когато щеше да се наложи да ги зареждаме отново? След два месеца трябваше да започнат дъждовете, които ще ни пометат от нашия лагер. Скалата беше по-здрава от мрамор и нямаше да ни стигнат нито времето, нито силите да прокараме пътека на такава височина. Затова не е чудно, че през цялата вечер се гледахме мрачно и без много приказки се пъгнахме под одеялата. Спомням си, че последното, което видях, преди да заспя, беше Челинджър, приклеknал като гигантска жаба край огъня и подпрял с длани огромната си глава. Той очевидно бе потънал толкова дълбоко в мислите си, че изобщо не обърна внимание на моето пожелание за лека нощ.

Но сутринта Челинджър беше съвсем друг човек — цял сияеше от задоволство и удовлетворение. Когато се събрахме на закуска, той застана пред нас и ни погледна с престорена скромност, сякаш искаше да каже: „Зная, че заслужавам всичките ви похвали, но ви моля да ми спестите неудобството да ги изслушам“. Брадата му настръхна ликуващо, той изпъчи гърди и пъгна ръката си между копчетата на якето. Във въображението си той може би се виждаше застанал така върху някой от празните пиедестали на Трафалгар скуеър, украсил лондонските улици с още едно плашило.

— Еврика! — извика Челинджър и зъбите му блеснаха през брадата. — Господа, можете да ме поздравите. Всички можем да се поздравим. Въпросът е решен.

— Вие сте намерили път към върха?

— Осмелявам се да мисля, че го намерих.

— Къде е той?

Вместо отговор той посочи островърхата канара вдясно от нас. Лицата ни се издължиха, поне моето. От Челинджър знаехме, че тя е достъпна за изкачване, но между нея и платото зееше страхотна бездна.

— Не можем да се прехвърлим — възкликнах аз.

— Поне можем да стигнем до върха — каза той. — А там ще видим, може би моята изобретателност още не е изчерпана.

След закуска развързахме денка, в който нашият водач държеше алпинистките си принадлежности, и извадихме от него сто и петдесет фута много здраво и леко въже, катерачески котки, скоби и други средства. Лорд Джон беше опитен алпинист, а и Съмърли беше извършил няколко трудни изкачвания, така че всъщност само аз бях новак; но силата и подвижността ми може би щяха да компенсират липсата на опитност.

Всъщност задачата се оказа не много трудна, макар че имаше моменти, в които косата ми се изправяше. Първата половина от изкачването беше съвсем лека, но нагоре канарата ставаше все по-стръмна и докато минем последните петдесет фута, ние буквално забивахме пръстите на ръцете и краката си във всяка издатинка и цепнатинка на камъка. Нито аз, нито Съмърли бихме могли да се изкачим, ако не беше Челинджър. Той достигна върха първи (ловкостта на този тежък човек е учудваща) и върза въжето за ствола на голямото дърво, което растеше там. С негова помощ ние скоро се изкатерихме по наръбената скала и се озовахме на малката тревиста площадка, около двадесет и пет фута широка и толкова дълга, която образуваше върха.

Първото, което ме порази, когато си поех отново дъх, беше великолепият изглед към местата, които прекосихме, сякаш под нас лежеше цялата бразилска равнина, простряна чак до синкавата мъгла на далечния хоризонт. На преден план се издигаше полегатият склон, осеян със скали и папратовидни дървета. По-нататък, към центъра, зад седловидния хълм, се виждаше жълтозелената маса на бамбука, през който бяхме минали. После растителността постепенно се сгъстяваше и се вливаше в гигантската гора, която стигаше до хоризонта и продължаваше на не по-малко от две хиляди мили зад него.

Аз все още се опивах от тази вълшебна панорама, когато почувствах върху рамото си тежката ръка на професора.

— Гледайте насам, млади приятелю — каза той. — *Vestigia nulla restorsum*. Никога не се обръщайте назад. Пред очите ви трябва да бъде винаги нашата славна цел.

Извърнах се към платото. То беше на една височина с нашата канара и зеленият бряг на храстите, сред които стърчаха отделни дървета, беше толкова наблизно, че човек трудно можеше да свикне с мисълта за неговата недостъпност. Пропастта беше широка около четиридесет фута, но четиридесет фута или четиридесет мили — за нас беше все едно. Обгърнах с ръка ствола на дървото и се наведох над бездната. Далече под нас се виждаха дребните тъмни фигури на слугите ни, които гледаха нагоре към нас. Стената на канарата беше също така отвесна, както и отсрещната. Зад мен се чу скърцащият глас на професор Съмърли.

— Интересна работа — каза той. Обгърнах се и видях, че той разглежда с голям интерес дървото, за което се бях вкопчал. Тази гладка кора и дребните нарязани листа ми се сториха познати.

— Ха — извиках аз, — та това е бук!

— Точно така — потвърди Съмърли. — Съотечественик в далечна страна.

— Не само съотечественик, любезни господине — каза Челинджър, — но също, ако ми разрешите да продължа вашето сравнение, първокласен съюзник. Този бук ще бъде наш спасител.

— Господи! — извика лорд Джон. — Мост!

— Точно така, приятелю, мост! Снощи аз не на вятъра си блъсках главата цял час, за да намеря изход. Нашият млад приятел навярно си спомня моите думи, че Джордж Едуард Челинджър се чувства най-добре, когато е притиснат до стената. А снощи, съгласете се, бяхме притиснати до стената. Но там, където си подадат ръка волята и интелектът, винаги ще се намери изход. Нужен ни беше мост, който да прехвърлим през пропастта. Ето го и него!

Идеята беше наистина блестяща. Дървото не бе по-ниско от шестдесет фута и ако паднеше в желаната посока, върхът му щеше да опре на отвъдния бряг на пропастта. При изкачването лагерната брадва висеше на рамото на Челинджър. Сега той ми я подаде.

— Нашият млад приятел има здрави мускули — избоботи той. — Мисля, че той ще се справи най-добре. Трябва обаче да ви помоля да не се изкушавате да мислите сам, а да изпълнявате точно онова, което ви се каже.

Под негово ръководство аз направих в дървото такива разрези, че то да падне в нужното направление. Стволът и без това беше силно

наклонен към платото, така че задачата не беше трудна. После се заех сериозно за работа, като се сменях с лорд Джон. След около час се чу силен трясък, дървото се залюля и като рухна с грохот, зарови клоните си в храстите на отвъдната страна. Отсеченият дънер се търколи до самия ръб на нашата площадка и за една страшна секунда всички помислихме, че ще се прекатури през него. Но на няколко инча от ръба той се закрепил и мостът към неизвестното беше прехвърлен.

Всички ние мълчаливо стиснахме ръка на професор Челинджър, който свали сламената си шапка и се поклони дълбоко на всекиго.

— Ще имам честта — каза той — да стъпя пръв в непознатата земя: подходящ сюжет за една бъдеща историческа картина.

Той вече бе приближил до моста, когато лорд Джон го хвана за якето.

— Скъпи приятелю — каза той, — наистина не мога да ви разреша.

— Не можете да ми разрешите ли, сър?! — Челинджър извърна глава, а брадата му щръкна нагоре.

— Когато се касае до науката, сам знаете, аз ви следвам, защото сте учен. Но когато навлезете в моята област, бъдете така добър да ме следвате вие.

— Каква ваша област, сър?

— Всеки от нас има свой занаят. Моят е войнишкият. Доколкото ми е известно, ние се готвим да навлезем в една нова страна, която може би гъмжи от всякакви неприятели. Не мисля, че е особено разумно да се хвърлим в нея със затворени очи.

Доводите бяха толкова убедителни, че не можеха да бъдат пренебрегнати. Челинджър отметна глава и сви тежките си рамене.

— Добре, сър, и какво предлагате вие?

— Кой знае, може в тези храсти да се крие племе от людоеди, които чакат да дойде време за обяд — каза лорд Джон, като гледаше скалите отсреща. — По-добре да поразмислим, преди да попаднем в казана. И така, нека се надяваме, че не ни очаква никаква беда, но все пак да действваме така, като че ли ни очаква. Ние с Малоун ще се спуснем отново долу, ще вземем четирите карабини и ще се върнем заедно с Гомес и другия. Тогава един от нас ще мине оттатък, а другите ще го прикриват с пушките си, докато той се увери, че могат да минат и останалите.

Челинджър седна върху пъна на отсеченото дърво и застана от нетърпение, но ние със Съмърли единодушно подкрепихме лорд Джон, като решихме, че щом работата се отнася до практиката, водачът трябва да бъде той. Сега, когато пред най-стръмната част от канарата висеше въжето, катеренето ставаше по-лесно. След час ние се появихме отново с карабините и едно чифте. Метисите също се качиха и по нареждане на лорд Джон донесоха една торба с продоволствие, за да има запас, в случай че първото ни проучване продължи дълго. Всички имахме патронташи.

— Е, Челинджър, ако още настоявате да бъдете пръв ... — каза лорд Джон, когато всички приготовления бяха извършени.

— Много съм ви задължен за великодушното ви разрешение — гневно отвърна професорът, който не можеше да търпи никаква власт над себе си. — Ще се възползувам от вашата любезност и ще играя този път ролята на пионер.

Като метна брадвата на рамо и възседна ствола, Челинджър заподскача по него и скоро се озова на отсрещната страна. Той се изправи и размахна ръце.

— Най-сетне! — извика той. — Най-сетне!

Аз го гледах с тревога, изтръпнал от някакво неясно очакване. Каква ли страшна участ му готвеше зелената завеса зад него? Но всичко наоколо беше спокойно. Само една чудновата пъстра птица изпърха изпод краката му и се скри между дърветата.

Втори беше Съмърли. Каква учудваща жилавост се крие в неговото хилаво тяло! Той настоя да окачи на гърба си две карабини — за себе си и за Челинджър. След това дойде моят ред. Мъчех се да не поглеждам към страхотната бездна под себе си. Съмърли ми подаде приклада на своята карабина и след миг сграбчих ръката му. Колкото до лорд Джон, той премина вървешком, наистина вървешком, без никаква опора. Този човек има железни нерви.

И така, ето ни и четиримата в приказната страна, в изгубения свят на Мейпъл Хуайт. Настъпи часът на върховното ни тържество. Кой би могъл да предположи, че той ще стане прелюдия към върховното ни бедствие? Нека да ви разкажа с няколко думи как ни сполетя съкрушителният удар.

Бяхме се отдалечили от ръба и бяхме навлезли на около петдесет ярда в гъстия храсталак, когато зад нас изведнъж се разнесе

оглушителен трясък. Инстинктивно се хвърлихме назад. Мостът беше изчезнал!

Като погледнах надолу, видях ниско в подножието на канарата плетеница от клони и натрошено стъбло — остатъците от нашия бук. Дали ръбът на площадката се беше изронил и дървото се беше плъзнало по него? Това бе първата ми мисъл. Но в следващия миг от отвъдната страна на островърхата канара бавно се показва едро мургаво лице, лицето на метиса Гомес. Да, това беше Гомес. Но къде беше неговата скромна усмивка и непроницаемият му израз? Това лице бе изкривено от омраза, а очите му пламтяха с дивата радост на утолената жажда за мъст.

— Лорд Рокстън! — извика той. — Лорд Джон Рокстън!

— Е? — обади се нашият спътник. — Тук съм.

Отвъд пропастта избухна писклив смях.

— Да, там си ти, английско куче, и там ще останеш! Аз чаках, чаках дълго и ето, моят час дойде. Трудно ви беше да се качите, още по-трудно ще ви бъде да слезете. Проклети глупци, всички паднахте в капана.

Бяхме така поразени, че стояхме и гледахме, без да продумахме. В тревата се виждаше един голям откършен клон, който, изглежда, му бе послужил за лост при прекатурването на моста. Лицето се скри, но скоро се показва отново, по-безумно от преди.

— В пещерата ние за малко не те убихме с камък — извика той, — но така е по-добре. Бавната смърт е по-страшна. Костите ти ще се белеят там, горе, и никой няма да узнае къде лежиш, никой няма да дойде да ги прибере. Преди да умреш, си спомни за Лопес, когото преди пет години застреля край Путомайо. Аз съм неговият брат и каквото и да стане, ще умра щастлив, защото съм отмъстил за смъртта му.

Той размахна яростно юмрук и после всичко утихна.

Ако метисът беше изчезнал, след като извърши своето отмъщение, нямаше да му се случи нищо. Но глупавото, неудържимо влечение към драматизма, свойствено на цялата латинска раса, го погуби; Рокстън, човекът, който в три страни си бе спечелил име на бич божи, не позволяваше да му се надсмиват безнаказано. Метисът заслиза по отвъдния склон на канарата, но преди да стъпи на земята, лорд Джон изтича до ръба на платото и намери място, откъдето

нямаше опасност да изпусне от погледа си своята жертва. Ние не видяхме нищо, но чухме изстрела на карабината му, а след това пронизителен вопъл и далечно тупване на паднало тяло. Рокстън се върна при нас с каменно лице.

— Аз съм сляп глупец — каза горчиво той. — Моята глупост погуби всички. Не трябваше да забравям, че тези хора не прощават кръвните обиди, че с тях трябва да бъдем винаги нащрек.

— Ами другият? Гомес не е могъл да прекатури дървото сам.

— Можех да го застрелям, но го пожалих. Може би той не е замесен в тая работа. Въпреки че щях да направя по-добре, ако го бях убил, защото, както казвате и вие, сигурно е помагал.

Сега, когато знаехме мотивите на неговите действия, ние си спомнихме зловещите дела на метиса — постоянното му желание да научи плановете ни, залавянето му пред нашата палатка, когато ни подслушваше, тайните, пълни с омраза погледи, които улавяхме от време на време. Все още обсъждахме последното събитие и се стараехме да свикнем с мисълта за новото ни положение, когато една любопитна сцена в равнината под нас привлече вниманието ни.

Някакъв човек в бели дрехи, очевидно оцелелият метис, тичаше така, сякаш смъртта беше по петите му. Само на няколко ярда след него скачаше огромната, черна като смола фигура на Самбо — нашия предан негър. Видяхме как той се хвърли върху гърба на беглеца и обви с ръце врата му. Те се търкулнаха на земята. След миг Самбо се вдигна, погледна към проснатото пред него тяло и като ни махаше радостно с ръка, се затича към нас. Бялата фигура лежеше неподвижно всред голямата равнина.

Двамата предатели бяха унищожени, но злото, което извършиха, остана след тях. Ние не можехме да се върнем на канарата. Преди бяхме жители на света, сега сме жители на платото. Това са две различни неща и съществуват отделно едно от друго. Равнината, която водеше до канутата, беше пред нас. Отвъд, зад виолетовата мъглявина на хоризонта, се намираше реката, която водеше назад към цивилизацията. Но връзката между нас и тях не съществуваше. Никаква изобретателност не можеше да помогне да хвърлим мост през пропастта, която зееше между нас и нашето минало. Един миг беше променил цялата ни съдба.

И тъкмо сега аз разбрах цената на моите трима другари. Наистина те бяха сериозни и замислени, но спокойствието им бе непоклатимо. Засега не ни оставаше нищо друго, освен да седим търпеливо сред храстите и да чакаме Самбо. Скоро неговото" открито черно лице се появи над скалите и той се изправи над канарата с целия си херкулесовски ръст.

— Какво прави аз сега? — извика той. — Вие казва на мене и аз прави.

Да се отговори на този въпрос не беше толкова лесно. Но едно беше ясно — Самбо представляваше единствената ни надеждна връзка с външния свят. Той не биваше да ни остави в никой случай.

— Не, не! — извика той. — Аз няма да остави вас. Вие винаги намери мене тук. Но не може да държи индианци. Те вече казва много пъти: Курупури живее тук. Те отива в къщи. Вие остави тях на мен, а Самбо не може да държи тях сам.

— Накарай ги да почакаят до утре, Самбо — извиках аз. — Искам да изпратя писмо по тях.

— Добре, сър! Аз обещава, те чакат до утре — каза негърът, — но какво трябва аз да прави за вас сега?

Оказа се, че има доста неща за вършене и нашият верен приятел ги свърши възхитително. Най-напред, по наше указание, развърза въжето от дънера и прехвърли единия му край при нас. То не беше подебело от въже за пране, но беше много здраво и макар че не можехме да го използваме за мост, все пак щеше да ни помогне много, ако се наложеше да се катерим някъде. След това Самбо завърза своя край на въжето за торбата с припасите, които беше донесъл горе, и ние успяхме да ги издърпаме при себе си. Дори да не намерехме нищо друго, щяхме да имаме храна поне за една седмица. Накрая той се спусна и донесе отдолу още две торби, в които имаше сандъче с патрони и много други неща, които ние прехвърлихме с въжето. Беше вечер, когато най-сетне той се спусна долу за последен път, като ни увери, че ще задържи индианците до сутринта.

Ето защо аз прекарах почти цялата си първа нощ на платото в описване на нашите преживелици на светлината на мъждукащия фенер.

Разположихме лагера си на самия край на скалата, след това вечеряхме и уталожихме жаждата си с две бутилки „Аполинарис“,

които намерихме в една от торбите. За нас бе въпрос на живот и смърт да открием вода, но мисля, че днешните приключения бяха достатъчни дори за лорд Джон и никой от нас не изпитваше желание да надникне в неизвестното първи. Решихме да не палим огън и да не вдигаме излишен шум.

Утре, или по-точно днес, защото вече се зазорява, ние за първи път ще рискуваме да се разходим из тази загадъчна земя. Кога ще мога да продължа записките — и дали въобще ще имам тази възможност — не зная. Както виждам, индианците са все още по местата си и не се съмнявам, че скоро верният Самбо ще бъде тук, за да вземе писмото ми. Надявам се, че то ще стигне до вас.

П. П. Колкото повече мисля за нашето положение, толкова по-мрачно ми се струва то. Не виждам никаква надежда за връщане. Ако близо до ръба на платото имаше високо дърво, можехме да спуснем нов мост, но на петдесет ярда оттук няма нищо такова. Дори с общи усилия не бихме могли да пренесем ствол, който би послужил за целта. Въжето пък е толкова късо, че с него не можем да се спуснем. Да, нашето положение е безнадеждно, безнадеждно!

Х. С НАС СЕ СЛУЧИХА ЧУДЕСА

С нас се случиха и продължават да се случват истински чудеса. Всичката хартия, с която разполагам, се състои от пет стари бележника и куп хвърчащи листове. Имам само едно стило, но докато мога да движа ръката си, ще продължавам да описвам нашите преживявания и впечатления. Ние единствени от целия човешки род сме свидетели на тези чудеса и затова е от огромно значение да ги записвам, докато те са още пресни в паметта ми и докато не ни е сполетяла участта, която все по-зловещо надвисва над нас. Дали Самбо ще успее да занесе тези писма до реката, дали самият аз по някакъв вълшебен начин ще ги върна в Лондон, или най-сетне дали този свитък ръкописи ще попадне в ръцете на някой дръзновен изследовател, тръгнал по следите ни с усъвършенствуван моноплан — уверен съм, че във всички случаи това, което пиша, ще се превърне в безсмъртна класическа повест за действителни приключения.

На другата сутрин, след като попаднахме в капана на коварния Гомес, ние навлязохме в новия етап на своите преживелици. Той започна с инцидент, който не ми представи в много добра светлина мястото, в което бяхме попаднали. Когато в зори се вдигнах след краткия сън, съзрях върху собствения си крак нещо много особено. Крачолът ми се беше вдигнал нагоре и беше оголил няколко инча от кожата ми над чорапа. Върху нея лежеше голям червеникав грозд. Учуден, аз се наведох, за да го махна, но за мой ужас той се спуска между пръстите ми и опръска всичко наоколо с кръв. Извиках от погнуса и моят вик доведе двамата професори при мен.

— Интересен екземпляр — каза Съмърли, наведен над крака ми. — Огромен кърлеж, навярно още неклассифициран.

— Ето първите плодове на нашия труд — забеляза Челинджър с боботещия си наставнически глас. — Ще трябва да го наречем *Ixodes Maloni*. Е, млади приятелю, какво значение може да има за вас едно дребно ухапване пред рядкото щастие да видите името си, вписано в

безсмъртните анали на зоологията? За нещастие вие смазахте този прекрасен образец в момента на насищането му.

— Мръсна гадина! — извиках аз.

Професор Челинджър повдигна недоволно големите си вежди и ме потупа успокоително по рамото.

— Трябва да развивате у себе си научен поглед и безпристрастно научно мислене — каза той. — За човек с философски ум като моя кърлежът със своето подобно на ланцет хоботче и с разтегливото си коремче е толкова красиво дело на природата, колкото и паунът или, да речем, Северното сияние. Болно ми е, като ви чувам да говорите за него с такова пренебрежение. Разбира се, с известно усърдие ние ще можем да си набавим нов образец.

— В това не можем да се съмняваме — каза мрачно Съмърли, — защото той току-що се мушна в яката на ризата ви.

Челинджър подскочи и като изрева като бик, започна бясно да съблича якето и ризата си. Ние със Съмърли така се разсмяхме, че даже не можахме да му помогнем. Най-сетне успяхме да разголим този огромен торс (петдесет и четири инча гръдна обиколка според шивашките мерки). Тялото му беше настлано с черни косми. Ние измъкнахме кърлежа, който така се беше заплел в тази джунгла, че не можа да го ухапе. Но храстите край нас гъмжаха от ужасни гадини. Стана ясно, че ще трябва да сменим лагера си.

Но преди всичко трябваше да се уговорим с верния ни негър. Той скоро се появи върху канарата с много кутии какао и сухари и прехвърли всичко това при нас. От припасите, които останаха долу, му беше наредено да си остави толкова, колкото да му стигнат за два месеца. Индианците трябваше да вземат остатъка като възнаграждение за своята служба и като предплата за пренасянето на писмата ни до Амазонка. Няколко часа по-късно ние ги видяхме как поеха на върволица по обратния път през равнината. Всеки носеше вързоп на главата си. Самбо се настани в нашата малка палатка, опъната в подножието на канарата, и остана там, единствена наша връзка с долния свят.

Сега трябваше да обмислим плана на действията си. Напуснахме пълните с кърлежи храсталаци и се пренесохме на една малка поляна, обкръжена от гъста гора. В центъра ѝ имаше няколко плоски каменни блока и превъзходен извор. Привлечени от комфорта и чистотата на

това място, ние седнахме да изготвим първите си планове за завладяването на тази нова страна. В листака се обаждяха птици. Една от тях имаше особен бухащ вик, който чувахме за първи път. Но освен тези звуци не забелязахме никакви други признаци на живот.

Първата ни грижа беше да съставим списък на имуществото си, за да знаем с какво разполагаме. Като се сметне онова, което бяхме взели със себе си отдолу, и онова, което Самбо ни беше прехвърлил с въжето, ние бяхме доста добре запасени. Но тъй като навярно ни обкръжаваха опасности, най-важното за нас беше, че имавме със себе си четири карабини, хиляда и триста патрона, едно чифте и близо сто и петдесет патрона със средни сачми. Що се отнася до продоволствието, то щеше да ни стигне за няколко седмици, тютюнът беше достатъчен, а имаше и няколко научни прибора, между които един голям телескоп и един хубав бинокъл. Събрахме всичко това вкупом на поляната и като първа предпазна мярка наредихме в кръг с диаметър около петнадесет ярда трънливи храсти, които изсякохме с брадвата и ножовете си. Засега това щеше да бъде нашата главна квартира, нашето убежище срещу неприятни изненади и хранилището на нашето имущество. Форт Челинджър — така нарекохме лагера.

Едва към пладне успяхме да осигурим безопасността си, но горещината не беше мъчителна и както температурата, така и растителността на платото говореха за климат, близък до умерения. Сред гъсталака от дървета, който ни обкръжаваше, се виждаха бук, дъб и дори бреза. Едно огромно дърво гингко, което се извисяваше над другите, простираше над нашия форт големите си клони с ветрилообразни листа. Ние продължихме разискванията под неговата сянка. Лорд Джон, който в тези решителни часове бе поел незабелязано командването на експедицията, изложи своето гледище.

— Додето не ни е видял и чул нито един човек или звяр, ние сме в безопасност — каза той. — От часа, в който нашето присъствие бъде открито, ще започнат бедите ни. Засега нищо не показва, че са ни открили. Така че за известно време нашата игра ще бъде да се крием и да разузнаваме предпазливо. Необходимо е да огледаме добре своите съседи, преди да започнем да си ходим на гости.

— Но нали трябва да се придвижваме — осмелих се да забележа аз.

— На всяка цена, синко мой! Ще се придвижваме, но с разум. Никога не бива да се отдалечаваме дотолкова, че да не можем да се върнем в базата си. И преди всичко — да не се стреля, освен ако от това зависи животът ви.

— Но вчера вие стреляхте — каза Съмърли.

— Нямаше как. А и от вътрешността духаше силен вятър. Не ми се вярва звукът да се е разнесъл надалече из платото. Между другото, как ще наричаме това място? Струва ми се, че ние трябва да му дадем име.

Постъпиха няколко предложения, повече или по-малко сполучливи, но последното беше на Челинджър.

— Името може да бъде само едно — заяви той. — Името на пионера, който го е открил. Това е Земята на Мейпъл Хуайт.

И така, то стана Земята на Мейпъл Хуайт. Това е неговото название в онази карта, чието съставяне бе възложено на мен. С него, надявам се, то ще влезе и в бъдещите атласи.

Мирното проникване в Земята на Мейпъл Хуайт беше нашата неотложна задача. Бяхме се уверили с очите си, че тя е населена от неизвестни същества, а рисунката в скицника на Мейпъл Хуайт показваше, че можехме да очакваме и появяването на още по-страшни и по-опасни чудовища. Най-сетне набученият върху бамбука скелет, който не би могъл да се озове там, ако не е бил хвърлен отгоре, подсказваше, че не е изключено да срещнем и хора, при това вражески настроени. Загубили всякаква надежда за спасение, ние знаехме, че отвред ни очакват опасности, и разумът ни караше да подкрепяме всички предпазни мерки, които предлагаше опитът на лорд Джон.

Но нима можехме да спрем на прага на този тайнствен свят, когато тръпнехме от нетърпение да се втурнем напред и да проникнем в самото му сърце?

И така, ние запушихме входа на лагера с няколко трънливи храста и оставихме имуществото си под защитата на този бодлив плет. След това бавно и предпазливо поехме към незнайното, като следвахме руслото на малкия ручей, който извираше на нашата поляна и щеше да ни служи за пътеводна нишка при завръщането. Едва бяхме тръгнали и попаднахме на първите признаци за очакващите ни чудеса. В гъстата гора имаше много непознати за мен дървета, които Съмърли, ботаникът на групата, определи като видове иглолистни и сагови

растения, отдавна измрели в долния свят. След като изминахме няколкостотин ярда през гората, ние навлязохме в район, където потокът се разливаше в голямо блато. Пред нас растеше особен вид висока гъста тръстика, която беше отнесена към хвойните. Свежият вятър люшкаше върховете на пръснатите сред нея папратовидни дървета. Лорд Джон, който вървеше пръв, внезапно спря и вдигна ръка.

— Погледнете! — каза той. — Бога ми, това трябва да е следа от праотеца на всички птици.

В меката кал пред нас бяха отпечатани огромни следи от крайник с три пръста. Те водеха през блатото към гората. Спряхме, за да разгледаме тази чудовищна диря. Ако това е било наистина птица — а какво животно би могло да остави такава следа! — нейният крак е бил толкова по-голям от щраусовия, че височината ѝ би трябвало да е огромна. Лорд Джон се огледа трескаво и пъкна два патрона в карабината за слонове.

— Залагам славата си на шикари^[1] — каза той, — че следата е прясна. Съществото не е минало преди повече от десет минути. Погледнете как водата още сълзи в този по-дълбок отпечатък! За бога! Вижте, следа от малко!

Наистина успоредно с големите следи се виждаха по-малки с приблизително същата форма.

— А какво ще кажете за това? — тържествуващо извика професор Съмърли, като показва някаква следа, която приличаше на отпечатък от гигантска човешка ръка с пет пръста и се появяваше между трипръстите белези.

— Уилдън! — извика ликуващо Челинджър. — Виждал съм ги в Уилдънската глина. Това е същество, което ходи изправено на крака с три пръста и от време на време си помага с една от петопръстните си предни лапи. Не е птица, драги мой Рокстън, не е птица.

— Звяр?

— Не, влечуго, динозавър. Нищо друго не би могло да остави такива следи. Преди около деветдесет години те озадачиха един способен доктор от Съсекс, но кой би могъл да мечтае... да мечтае... да види такова нещо?

Гласът му се снижи до шепот и всички ние замряхме от изумление. Стъпките ни отведоха от блатото към един пояс от храсталаци и дървета. Зад тях имаше голяма поляна, а сред нея пет

необикновено странни същества. Стаени между храстите, ние спокойно ги наблюдавахме.

Както вече казах, те бяха пет, две възрастни и три млади. Ръстът им беше поразителен. Дори малките бяха едри като слонове, а двете големи далеч надвишаваха всички същества, които съм виждал. Черната им лъскава кожа, люспеста като при гущерите, блестеше под лъчите на слънцето. И петте бяха приседнали на огромните си трипръсти задни крака и на широките си мощни опашки, а с малките си петопръстни предни крайници навеждаха клоните, за да опасат листата им. За да ви дам точна представа за тях, ще ви кажа, че те приличаха на чудовищни, високи двадесет фута кенгура, с черни крокодилски кожи.

Не зная колко време стояхме така, омаяни от тази чудна гледка. Силният вятър духаше срещу нас, а и храстите ни прикриваха добре, така че нямаше опасност да ни открият. От време на време малките започваха да лудуват около своите родители, като подскачаха тежко и падаха на земята с глухо тупване. Родителите, изглежда, притежаваха безгранична сила, защото единият от тях, като не можа да стигне листата на върха на едно доста голямо дърво, обви дънера с предните си лапи и го прекърши като фиданка. Тази постъпка свидетелствуваше не само за силно развитите му мускули, но също и за недоразвития му мозък. Защото цялата съкрушителна тежест на дървото се стовари върху чудовището и то заскимтя пронизително. Явно беше, че въпреки размерите му неговата издръжливост има граници. Това произшествие, изглежда, го наведе на мисълта, че местността е опасна, защото животното бавно се упъти към гората, последвано от своята другарка и трите си огромни рожби. Ние видяхме как плочите на техните брони проблясваха между стъблата на дърветата, а главите им се люлееха високо над храсталака. След това изчезнаха от погледите ни.

Погледнах към другарите си. Лорд Джон бе сложил пръст върху спусъка на своята карабина за слонове, а във втренчените му свирепи очи гореше ловджийска страст. Какво не би дал той да можеше да постави една такава глава между двете кръстосани весла върху камината в своята стая в Олбъни! И все пак благоразумието му надви, защото той знаеше, че ние можем да проникнем в тайните на тази непозната земя само ако присъствието ни не бъде открито от нейните обитатели. Двамата професори мълчаливо ликуваха. Във вълнението

си те несъзнателно се бяха хванали за ръце и стояха като деца, които са видели някакво чудо. Бузите на Челинджър се бяха издули от ангелската му усмивка, а сардоничната гримаса на Съмърли се беше сменила с израз на удивление и страхопочитание.

— Nunc dimittis^[2]! — възкликна той най-сетне. — Какво ли ще кажат за това в Англия?

— Драги мой Съмърли, ще ви съобща съвсем поверително какво точно ще кажат в Англия — отвърна Челинджър. — Ще кажат, че вие сте долен лъжец и шарлатанин в науката — същото, което вие и някои други казвахте за мен.

— При наличието на снимки?

— Подправени, Съмърли! Неумело подправени!

— При наличието на образци?

— О, само да ги имаме! Малоун и мръсната му банда от Флийт стрийт ще ни пеят хвалебствия. Запомнете — 28 август е денят, в който видяхме на една поляна в Земята на Мейпъл Хуайт пет живи игуанодонти. Запишете това в своя дневник, млади приятелю, и го изпратете на своя парцалив вестник.

— И после се пригответи да получиш за награда ритника на редакторския ботуш — добави лорд Джон. — От географската ширина на Лондон, млади момко, приятелю мой, всичко изглежда по-иначе. Има много хора, които никога не разказват своите приключения, защото не хранят надежда, че някой ще им повярва. Кой може да се вини за това? След месец-два те ще изглеждат като сън дори за самите нас. Как ги нарекохте вие?

— Игуанодонти — каза Съмърли. — Ще намерите техните отпечатъци навсякъде в хастингските пясъчници в Кент и Съсекс. Южна Англия е гъмжала от тях, когато е имала достатъчно сочна зеленина, за да ги изхрани. После условията са се променили и зверовете са измрели. Но на това място, изглежда, всичко е останало, както преди, и те са оцелели.

— Ако някога се измъкнем оттук живи, няма да се върна без такава глава — заяви лорд Джон. — Господи, ловджиите от африканската компания ще позеленеят като гущери, когато я видят! Не знам какво мислите вие, но на мен ми се струва, че през цялото време вървим по съвсем тънък лед — току-виж, ни сполетяла някаква беда.

Аз изпитвах същото чувство за обкръжаващата ни зловеща тайнственост. В мрака на дърветата непрекъснато ми се привиждаха опасности и когато погледнех към сенчестия им листак, в сърцето ми пропълзяваха неясни страхове. Вярно е, че тези чудовищни създания, които видяхме, бяха тромави, безобидни животни и не можеха да ни причинят неприятност, но дали в този свят на чудесата не бяха оцелели и някои други зверове — яростни, пъргави и страхотни, готови всеки миг да се хвърлят върху нас от своите бърлоги сред скалите или храстите? Моите познания за праисторическия живот са доста бедни, но ясно си спомням една книга, където се говореше за същества, за които нашите лъвове и тигри биха били също такава плячка, каквато са мишките за котката. Дали в горите на Земята на Мейпъл Хуайт нямаше и такива същества?

Било ни писано още тази сутрин — първата сутрин, която прекарахме в непознатата страна — да се убедим, че наистина на всяка крачка ни очакват странни опасности. Това приключение беше отвратително и ми е неприятно дори да си го припомням. Ако поляната на игуанодонтите, както каза лорд Джон, остане в паметта ни като сън, то блатото на птеродактилите навеки ще се запечата в нея като кошмар. Нека да ви разправа как се случи това.

Ние вървахме през гората много бавно, отчасти понеже лорд Джон изпълняваше ролята на разузнавач и не ни разрешаваше да се придвижваме без негово указание, а отчасти и заради нашите професори, които на всяка крачка коленичеха в екстаз пред някое неизвестно досега цвете или насекомо. Навярно бяхме изминали две-три мили по десния бряг на потока, когато стигнахме до голяма поляна. Зад гъстите храсталаци се откриваше лабиринт от скали — тези валчести камъни покриваха цялото плато. Ние бавно си пробивахме път сред храстите, които ни стигаха до пояс, и се насочвахме към скалите, когато изведнъж някъде съвсем наблизо пред нас се чу глухо крякане и свистене, което изпълни въздуха с нестихваща врява. Лорд Джон ни направи знак да спрем и като се сниши, притича към скалите. Видяхме го как надникна над тях, трепна от удивление и сякаш забравил за нас, остана там смаян от откритата се пред очите му гледка. Най-после той ни махна да приближим, но вдигнатата му ръка ни предупреждаваше да бъдем предпазливи. По вида му разбрах, че ни очаква нещо чудесно и същевременно опасно.

Ние пропълзяхме до него и погледнахме над скалите. Пред нас се откри дълбока котловина, навярно един от множеството малки кратери, които бяха пръснати по платото. Тя имаше форма на котле, а на дъното ѝ, на няколкостотин метра от нас, заобиколени с папури, се виждаха вирове от застояла, покрита със зелена пяна вода. Мястото и без това беше дяволско, но неговите обитатели му придаваха изглед на сцена от седмия кръг на Дантевия ад. То гъмжеше от птеродактили. Стотици птеродактили. Навред, додето ни стигаше погледът. Бреговете бяха отрупани с техните малки и с отвратителните майки, които мътеха твърдите си жълтеникави яйца. От тази пъкаща, пляскаща маса гадни влечуги се носеше оглушителна врява и ужасен зловонен дъх на мухъл, от който ни прилошаваше. А над тях, всеки на своя камък, стояха страшните мъжки — едри, сиви и мършави, прилични повече на изсушени мъртви образци, отколкото на истински живи същества. Тяхната неподвижност се нарушаваше само от въртенето на червените им очи и от случайното изтракване на клюновете им, които се захлопваха като капани за плъхове след прелитащи водни кончета. Огромните им ципести крила бяха прибрани така, че те приличаха на гигантски седнали старици, загърнати в гнусни шалове с цвят на паяжина, над които се подаваха свирепите им глави. В дола пред нас лежаха около хиляда такива гадина — големи и малки.

Зарадвани от възможността да се запознаят с живота на една праисторическа ера, нашите професори на драго сърце биха останали тук цял ден. Те ни показаха рибата и мъртвите птици, които се търкаляха сред скалите наоколо и навярно служеха за храна на тези същества. Чух как двамата се поздравяваха взаимно, че са изяснили въпроса, защо костите на тези летящи дракони се срещат в такова голямо количество на известни, строго определени места от рода на Кембриджките пясъчници. Причината се откри сега — те са живеели като пингвините — на стада.

Но накрая Челинджър, увлечен в доказването на нещо, което Съмърли оспорваше, подаде главата си над скалата и едва не причини гибелта на всички ни. Изведнъж най-близкият мъжкар издаде рязък, свистящ крясък, изпляска с коравите си двадесетфутови крила и се вдигна във въздуха. Женските и малките се скупчиха край водата, а часовите излетяха един след друг и се извисиха в небесата. Стотината огромни, отвратителни същества, които пикираха над нас като

ластовици и режеха въздуха с бързи удари на крилата си, представляваха чудесно зрелище. Скоро обаче разбрахме, че не можем да си позволим да му се наслаждаваме много дълго. Отначало птеродактилите образуваха грамаден кръг, сякаш искаха да уточнят колко голяма е опасността. После започнаха да се спущат все по-ниско и стегнаха обръча, докато засвистяха около нас. Сухият плясък на огромните им черни крила изпълваше въздуха с грохот, който ми напомняше Хендънското летище в състезателни дни.

— Бягайте към гората и не се делете! — извика лорд Джон, като хвана карабината си за цевта. — Тия гадове замислят нещо недобро.

Но в този момент кръгът над нас се затвори толкова плътно, че крилата на най-близките птеродактили почти докосваха лицата ни. Ние ги удряхме с прикладите на пушките, но ударите потъваха в нещо меко и не им причиняваха никаква вреда. После от свистящия черен кръг изведнъж изскочи дълъг врат и една хищна човка се прицели в нас. Последваха я други. Съмърли извика и вдигна ръка към окървавеното си лице. Почувствувах в тила си силно клъвване, което ме зашемети. Челинджър падна, наведох се да го вдигна, нещо отново ме удари отзад и аз се проснах върху него. В същия миг чух как изтрещя лорд Джоновата карабина за слонове и като вдигнах очи, видях, че един от птеродактилите се бъхтеше със счупено крило по земята, като съскаше и се давеше с широко отворен клюн и кръвясали изцъклени очи. Той приличаше на дявол от средновековна картина. Изплашени от внезапния звук, другарите му се вдигнаха по-високо и закръжиха над главите ни.

— Хайде — извика лорд Джон, — спасявайте се!

Ние се промъкнахме през храстите, но когато стигнахме до гората, харпиите отново ни догониха. Съмърли беше повален — ние го вдигнахме и го повлякохме между дърветата. Там бяхме в безопасност, защото сред клоните нямаше простор за техните огромни крила. Зле изпокълвани и сразени, ние поехме назад към лагера, а птеродактилите дълго ни следваха. Те кръжаха толкова високо в синьото небе, че изглеждаха не по-големи от гълъби, и явно не ни изпускаха от очи. Най-сетне обаче навлязохме в по-гъста гора. Тогава те се отказаха от преследването и вече не ги видяхме.

— Много интересен и поучителен случай — каза Челинджър, когато спряхме край ручея, за да наплиска отеклото си коляно. — Сега,

Съмърли, ние с вас сме извънредно добре осведомени за поведението на разярения птеродактил. — През това време Съмърли изтриваше кръвта от драскотината на челото си, а аз превързвах раната от неприятното убождане във врата ми. Чудовището беше отпратило рамото на якето на лорд Джон, но кожата бе само одраскана от зъбите му.

— Заслужава да се отбележи — продължи Челинджър, — че нашият млад приятел е бил клъвнат, докато дрехата на лорд Джон е могла да бъде разкъсана само от ухапване. Аз на свой ред бях ударен в главата с крило. Така че ние се запознахме с различните им методи на нападение.

— Още малко и с нас щеше да бъде свършено — каза мрачно лорд Джон. — Не бих могъл да си представя по-гадна смърт от тази — да бъдеш погубен от такива мръсни гадини. Съжалявам, че стрелях, но, бога ми, друг избор няхах.

— Ако не бяхте стреляли — заявих уверено аз, — сега нямаше да сме тук.

— Да се надяваме, че това няма да ни навреди — каза той. — Сигурно в тези гори често се чуват подобни силни трясъци: чупят се клони, падат дървета. Но вярвам, че ще се съгласите с мен; днес имаме достатъчно преживявания и най-добре ще направим, ако идем в лагера и потърсим в аптечката карбол. Кой знае каква отрова могат да имат тези зверове в отвратителните си челюсти.

Но едва ли някой от създаването на света насам е прекарал такъв ден. Непрекъснато ни се готвеха нови изненади. По брега на ручей най-сетне стигнахме до поляната и като видяхме трънливата барикада на нашия лагер, сметнахме, че приключенията ни са свършили. Но излезе, че е още рано да мислим за почивка. Портата на форд Челинджър не беше докосната, стените бяха здрави и все пак някакво странно и могъщо същество го бе посетило в наше отсъствие. То не бе оставило никакви следи по земята и само по увисналия клон на огромното дърво гингко човек можеше да се досети как е дошло и си е отишло. За пакостната му сила достатъчно ясно говореше състоянието на запасите ни. Те бяха пръснати в безредие по поляната, а една месна консерва беше строшена, за да се извади съдържанието ѝ. От един сандък с патрони бяха останали само трески, а до него се търкаляха парчета от медна гилза. В душите ни се засели отново смътен страх и ние огледахме с изплашени очи окръжаващите ни гъсти сенки. Във

всяка от тях можеше да се крие нещо ужасно. Каква радост ни донесе гласът на Самбо в този час! Приближихме до края на платото и го видяхме на върха на отсрещната канара. Седеше и ни се усмихваше.

— Всичко добре, маса Челинджър, всичко добре! — извика той. — Аз стои тук. Вие не се страхува. Винаги намери мен, когато иска.

Честното му черно лице и необятната равнина пред нас, която се стелеше чак до притока на Амазонка, ни припомниха, че сме на тази земя и живеем в двадесетия век, а не сме пренесени от вълшебна сила на някаква сурова, първобитна планета. Колко трудно беше да се проумее, че виолетовата черта на далечния хоризонт е толкова близко до онази велика река, по която се движат огромни параходи и където хората разговарят за дребни жизнени проблеми в същото време, когато, захвърлени сред съществата на една отминала ера, ние можем само да гледаме нататък и да тъгуваме за всичко, което сме оставили там.

От този чуден ден съм запазил още един спомен. С него ще завърша това писмо. Двамата професори, чиито нерви несъмнено бяха изопнати от нараняванията, завързаха ожесточен спор за това, дали нашите нападатели принадлежаха към рода на птеродактилите, или диморфодонтите. Размениха се силни думи. За да не слушам техните кавги, аз се преместих малко встрани, седнах върху дънера на едно паднало дърво и запуших. След малко към мен се приближи лорд Джон.

— Слушай, Малоун — каза той, — помниш ли мястото, където видяхме тези твари?

— Съвсем ясно.

— Нещо като вулканичен кратер, нали?

— Точно така — казах аз.

— Забеляза ли почвата?

— Скали.

— А покрай водата — където е тръстиката?

— Там почвата беше синкава. Приличаше на глина.

— Именно. Вулканично гърло, пълно със глина.

— Та какво от това? — попитах аз.

— Нищо, просто така — отвърна той и пое замислено назад, където още се чуваше дуетът на спорещите мъже на науката — високият рязък тенор на Съмърли и звучният бас на Челинджър.

Навярно щях да забравя думите на лорд Джон, ако не го бях чул през същата тази нощ да си мърмори сам: „Синя глина... глина във вулканично гърло!“ Това бяха последните думи, които чух, преди да потъна в дълбок сън, изтощен от дългия ден.

---

[1] Ловец (англо-индийски). Б. р. ↑

[2] Ныше отпускаеши! (лат.) — Б. пр. (Прочее, това е цитат от Библията. Б. на Виктор от <http://bezmonitor.com>) ↑

XI. АЗ СТАНАХ ГЕРОЙ НА ДЕНЯ

Лорд Джон Рокстън беше прав, когато смяташе, че може би ухапването на ужасните същества, които ни нападнаха, е силно отровно. На сутринта, след първото ни приключение върху платото, както Съмърли, така и аз имахме силни болки и треска, а коляното на Челинджър беше толкова отекло, че той едва ходеше. Поради това ние останахме цял ден в лагера и се стараехме според силите си да помагаме на лорд Джон в издигането и укрепяването на трънливата ограда, която беше единствената ни защита срещу враговете. Спомням си как през този дълъг ден непрекъснато ме преследваше чувството, че ни наблюдават отблизо, макар че нямах представа кой и откъде. Това чувство беше толкова силно, че го споделих с професор Челинджър, но той го отдаде на нервна възбуда, предизвикана от треската. Аз се оглеждах час по час, уверен, че ще видя нещо, но погледът ми срещаше само тъмната плетеница на оградата или тържествуващия пещерен мрак на големите дървета, които сключваха свод над главите ни. И все пак чувството, че съвсем отблизо ни следи зорко някакво недоброжелателно същество, ставаше все по-силно. Спомних си суеверния страх на индианците пред страшния потаен горски дух Курупури и бях готов да повярвам, че с ужасното си присъствие той преследва онези, които нахлуват в неговата най-непристъпна и най-святата обител.

Тази нощ — нашата трета нощ в Земята на Мейпъл Хуайт — ни се случи нещо, което остави тежка следа в душите ни и ни изпълни с благодарност към лорд Джон, който беше хвърлил толкова труд, за да направи нашето убежище неуязвимо. Както спяхме край гаснещия огън, от постелите ни вдигна — не, изхвърли ни — страхотен вой и писък. Не зная с какво бих могъл да сравня тази поразителна врява, която, изглежда, идваше от някакво място на разстояние не повече от петстотин ярда от нашия лагер. Тя бе оглушителна като свирка на локомотив, но докато звукът на свирката е ясен, отчетлив и остър, този беше много по-дълбок и вибрираше от агония и ужас. Ние

притиснахме длани към ушите си, за да не чуваме този подлудяващ зов. Изби ме студена пот и сърцето замря в гърдите ми. Сякаш всички страдалчески вопли на този свят, всички горести, всички изумителни клетви, отправени срещу небесата, бяха събрани в едно в този страхотен агонизиращ вик. А после към неговите високи звънящи звуци се примеси гротескният съпровод на нечий прекъслечен, дълбок, гръден смях, нечие ликуващо ръмжене. Страшният дует продължи три-четири минути без прекъсване. Листакът шумолеше от излитането на подплашени птици. След това всичко утихна също така неочаквано, както беше започнало. Ние дълго мълчахме ужасени. Лорд Джон хвърли наръч съчки в огъня. Червеният отблясък освети напрегнатите лица на моите другари и заигра по листатите клони над нас.

— Какво беше това? — попитах аз шепнешком.

— Сутринта ще научим — отвърна лорд Джон. — Беше съвсем близо до нас, не по-далеч от поляната.

— Ние имаме възможност да подслушаме една праисторическа трагедия, разиграла се на брега на юрска лагуна, когато по-големият дракон е довършвал в тинята сред тръстиките по-малкия си събрат — каза Челинджър с тон, по-сериозен от когато и да било. — Човекът е щастлив, че е дошъл на земята по-късно. В по-ранните времена са вилнеели чудовища, с които никаква негова смелост и изобретателност не биха могли да се справят. С какво биха му помогнали копието, бумерангът или стрелата при сблъскването му със силите, които се развихриха тази нощ? Дори при наличието на съвременната карабина всички предимства биха били на страната на чудовището.

— Мисля, че трябваше да подкрепя моя малък приятел — каза лорд Джон, като гледаше своя „експрес“. — Но зверът сигурно щеше да има по-голям шанс за победа от мен.

Съмърли вдигна ръка.

— Шт! — извика той. — Счу ми се нещо.

Мъртвата тишина бе нарушена от глух равномерен тътен. Това бе ритъм на меки, но тежки лапи — предпазливите стъпки на някакво животно. То бавно заобиколи лагера и спря пред входа. Чувахме свистящото му дишане. Само крехкият плет ни делеше от това нощно страшилище. Ние хванахме карабините си, а лорд Джон измъкна един малък храст от плета, за да направи бойница.

— Бога ми! — прошепна той. — Струва ми се, че го виждам!

Аз се наведох над рамото му и надникнах през отвора. Да, наистина. В гъстата сянка на дървото се виждаше друга, още поплътна. Тази черна, едва забележима, приклекнала фигура беше пълна с дива сила и заплаха. Тя не беше по-висока от кон, но неясните ѝ очертания говореха за огромна маса и мощ. Само един чудовищен организъм можеше да има такова свистящо тежко дишане, равномерно и дълбоко, като изпускането на пара от локомотив. Чудовището се раздвижи и ми се стори, че видях блясъка на две страшни, зеленикави очи. Чу се тревожно шумолене — то запълзя бавно напред.

— Сега ще скочи! — казах аз и вдигнах ударника.

— Не стреляй! Не стреляй! — прошепна лорд Джон. — В такава тиха нощ изстрелът ще се чуе на няколко мили оттук. Пази го като последен коз.

— Ако се прехвърли през плета, с нас е свършено — каза Съмърли и се засмя нервно.

— Не, няма да го пуснем да се прехвърли — отсече лорд Джон, — но пазете куршумите си до края. Може би аз ще се справя с този приятел. Поне ще опитам.

Това беше най-смелата постъпка, която съм виждал. Той се наведе над огъня, издърпа един пламтящ клон и мигновено се плъзна през отвора, който беше направил в оградата. Чудовището се хвърли напред със страхотно ръмжене. Без да се колебае нито минута, лорд Джон го пресрещна с бързи, леки стъпки и тикна пламтящото дърво в муцуната му. За миг пред мен се мярна ужасна маска на гигантска жаба, пълчива прокажена кожа и зинала, олигавена с кръв уста. В следващия момент хрусталаците изпрацяха и страшният ни гост изчезна.

— Бях сигурен, че няма да устои на огъня — каза със смях лорд Джон, като се върна при нас и хвърли клона в огъня.

— Не трябваше да рискувате! — в хор извикахме ние.

— Нямаше друга възможност. Ако чудовището се бе промъкнало сред нас, в бъркотията ние щяхме да се изпозастреляме един друг. Ако пък бяхме стреляли през плета и го бяхме ранили, то нямаше да закъснее да скочи върху ни — да оставим настрана това, че щяхме да се издадем. В крайна сметка мисля, че се измъкнахме леко. Що за звяр беше това?

Нашите учени мъже се спогледаха в недоумение.

— Лично аз не мога да го класифицирам със сигурност — каза Съмърли, като палеше лулата си от огъня.

— Като не желаете да се компрометирате, вие проявявате нужната научна сдържаност — обади се снизходително Челинджър. — Аз самият не бих могъл да кажа нищо повече от общата констатация, че по всяка вероятност тази нощ сме срещнали някакъв вид пещерен динозавър. Както ви казах и преди, аз очаквах, че е възможно на платото да съществува нещо такова.

— Не трябва да забравяме — отбеляза Съмърли, — че много праисторически форми не са достигнали до нас. Не би било разумно да смятаме, че можем да назовем всичко, което срещнем по пътя си.

— Точно така. Може би най-доброто, което можем да направим, е една груба класификация. Утре ще имаме някое ново доказателство, което ще ни помогне да я уточним. А сега засега не ни остава нищо друго, освен да възобновим прекъснатия си сън.

— Но не без часови! — заяви решително лорд Джон. — На такова място не можем да си позволим да рискуваме. За в бъдеще — двучасова смяна за всеки от нас.

— Тогава аз ще взема първата! Тъкмо ще имам време да изпуша лулата си — каза професор Съмърли и от този момент нататък ние нито веднъж не останахме без стража.

На сутринта веднага открихме откъде бе дошла ужасната врява, която ни вдигна накрак през нощта. Игуанодонтската поляна наподобяваше страшна касапница. Като видяхме локвите кръв и огромните късове месо, пръснати навред по зелената трева, помислихме, че тук са били убити много животни. Но когато разгледахме останките по-внимателно, открихме, че всички те принадлежат на едно от ония тромави чудовища, които видяхме предишния ден. Животното е било буквално разкъсано на части от някакво друго същество, може би не по-голямо, но много по-свирепо от него.

Нашите професори седяха и разпалено спореха, като проучваха едно след друго парчетата, по които личаха следи от свирепи зъби и огромни нокти.

— Не трябва да избързваме с нашите изводи — каза професор Челинджър, като държеше върху коляното си огромен къс белезникаво месо. — Признаците щяха да бъдат достатъчни, ако се касаеше за

саблезъбия тигър, чиито следи откриват и сега в изображенията на нашите пещери, но съществото, което видяхме, несъмнено беше по-едро и имаше по-голямо сходство с влечугите. Лично аз бих го обявил за алозавър.

— Или мегалозавър — каза Съмърли.

— Точно така. Който и да е от по-големите хищни динозаври. Сред тях са всички най-ужасни представители на животинския свят, които някога са били проклятие на земята, а днес са гордост за всеки музей.

Челинджър се засмя гръмко на собственото си остроумие. Макар че нямаше особено чувство за хумор, той ревеше от задоволство и след най-плоската шега, стига тя да излизаше от неговата уста.

— Колкото по-малко шумим, толкова по-добре — напомни рязко лорд Джон. — Не знаем какво ни обкръжава. Ако същият този приятел се върне за закуската си и ни завари тук, едва ли ще има на какво да се смеем. Впрочем какъв е този белег върху кожата на игуанодонта?

На тъмната люспеста кожа, някъде над рамото, се виждаше някакъв белег от вещество, подобно на асфалт. Никой от нас не можеше да отгатне неговото значение въпреки забележката на Съмърли, че той преди два дни зърнал нещо подобно върху гърба на едно от малките. Челинджър не каза нищо, но се беше надул така, сякаш можеше да изясни всичко, само да поиска. Най-сетне лорд Джон го попита направо за мнението му.

— Ако ваша милост великодушно ми позволи да си отворя устата, с радост ще споделя мислите си — започна той с пресилен сарказъм. — Не съм свикнал да ми дърпат ушите по начина, който, изглежда, е обичаен за ваша милост. Не знаех, че трябвало да искам вашето разрешение, за да се усмихна на една невинна шега.

Нашият обидчив приятел не благоволит да се успокои, докато не му се извиниха. Най-сетне, когато вълнението му премина, той произнесе дълга реч. Седнал върху едно повалено дърво, Челинджър, както винаги, говореше така, сякаш предаваше най-ценна информация пред аудитория от хиляда души.

— Колкото до белезите — каза той, — склонен съм да се съглася с моя приятел и колега, професор Съмърли, че петната са от асфалт. Тъй като самото плато е силно вулканично, а асфалтът е вещество, което свързваме с подземните сили, аз не се съмнявам, че той

съществува в свободно течно състояние и че е възможно тези животни да са влезли в допир с него. Много по-интересен е въпросът за съществуването на кръвожадното чудовище, което е оставило следите си на тази поляна. Ние знаем, че нашето плато не е много по-голямо от едно средно английско графство. На тази ограничена площ векове са съжителствували различни животински видове, повечето от които са изчезнали в долния свят. Очевидно би трябвало да се очаква, че за такъв продължителен период хищниците, които се размножават безпрепятствено, ще изчерпят хранителните си ресурси и ще бъдат принудени или да изменят своите месоядни навици, или да умрат от глад. Това, както виждаме, не е станало. Следователно трябва да предположим, че природният баланс се охранява от някакъв фактор, който ограничава броя на тези свирепи същества. Един от многото интересни проблеми, който очаква да го разрешим, е въпросът за естеството на този фактор и за неговото действие. Смея да се надявам, че в бъдеще ще имаме възможност да се запознаем по-отблизо с хищните динозаври.

— А аз смея да се надявам, че няма да имаме това нещастие — забелязах аз.

Професорът само повдигна големите си вежди, както прави учителят, когато някой невъзпитан ученик се обади от мястото си.

— Може би професор Съмърли има да направи някаква забележка — каза той и двамата учени се заряха в онази разрежена научна атмосфера, при която единствено може да се обсъжда въпросът, че намалението на раждаемостта било свързано с изчерпването на хранителните ресурси и по този начин се осъществявал балансът в борбата за съществуване.

На сутринта ние съставихме план на малка част от платото, като заобиколихме блатото на птеродактилите и се движехме източно, а не западно от ручея. Нататък също имаше гъсти гори и такова огромно количество храсти, че придвижването ставаше много бавно.

Досега аз ви занимавах само с ужасите на Земята на Мейпъл Хуайт. Но тя имаше и друго лице. Цяла сутрин ние бродихме сред прекрасни цветя — повечето бели или жълти. Както обясниха нашите професори, това били двата първични цвята във флората. На много места земята беше буквално покрита с цветя. Затъвахме до глезени в този вълшебен мек килим, а силният им аромат опияняваше със

сладостта си. Край нас бръмчеше обикновената пчела, която се въди и в Англия. Клоните на много от дърветата, край които минавахме, бяха наведени от плодове. Някои от тях ни бяха познати, а други — не. Като избирахме само ония, които бяха накълвани от птиците, ние се предпазвахме от отровните и разнообразявахме храната си с това вкусно блюдо. В джунглата често попадахме на пътеки, утъпкани от тежките лапи на диви зверове, а в блатистите места открихме безброй чудновати стъпки, между които и много следи на игуанодонти. Веднъж видяхме няколко от тези огромни същества, които пасяха в една горичка, и лорд Джон установи с бинокъла си, че и те са белязани с асфалт, макар и не на същото място като животното, което изследвахме сутринта. Трудно беше да се каже какво би могло да означава всичко това.

Видяхме много малки животни: няколко таралежа, един мравояд с люспеста кожа и едно шарено диво прасе с дълги закривени зъби. Веднъж зърнахме между дърветата далечния гол склон на зелен хълм, по който се движеше с голяма скорост едро сивокафяво животно. То мина толкова бързо, че не можахме да разберем какво е, но ако е било елен, както твърдеше лорд Джон, би трябвало да е голям колкото чудовищните ирландски лосове, чиито вкаменелости изкопавахме и днес в блатата на нашата родина.

След онова загадъчно посещение на нашия лагер ние всеки път се връщахме в него със страх. Този път обаче намерихме всичко на мястото му. Вечерта обсъдихме обстойно положението, в което се намирахме в момента, и плановете си за бъдещето. Ще трябва да опиша това малко по-подробно, понеже то доведе до един нов начин на действие, благодарение на който опознахме Земята на Мейпъл Хуайт по-добре, отколкото ако бяхме я изследвали дълги седмици. Дебатите бяха открити от Съмърли. Той беше раздразнителен през целия ден, но сега, когато лорд Джон заговори за това, какво трябва да правим утре сутрин, професорът кипна.

— Нашата задача днес, утре и когато и да било е една — тросна се той: — да намерим някакъв изход от капана, в който попаднахме. Всички вие мислите само за това, как да навлезем в тази страна. По моему трябва да търсим начин да се измъкнем от нея.

— Изненадан съм, сър — избоботи Челинджър, като гладеше величествената си брада, — че един човек на науката може да се

поддаде на такова низко чувство. Вие се намирате в една земя, която крие за честолюбивия естественик изкушение, по-голямо, отколкото коя да е друга част на света, и предлагате да я напуснем, преди да сме добили нещо повече от най-бегло познание за нея или за обитателите ѝ. Имах по-добро мнение за вас, професор Съмърли.

— Не забравяйте — сърдито отбеляза Съмърли, — че в Лондон аз имам голяма група студенти, които понастоящем съм оставил в ръцете на един съвършено неспособен заместник. Така че моето положение се различава от вашето, професор Челинджър. Доколкото зная, на вас никога не са ви поверявали никаква отговорна образователна работа.

— Съвсем вярно — съгласи се Челинджър. — Винаги съм смятал, че ще бъде светотатство, ако обременя с нещо по-незначително един мозък, способен на най-висша оригинална изследователска дейност. Затова решително обръщам гръб на всякакви предложения за школки длъжности.

— Например? — попита с насмешка Съмърли, но лорд Джон побърза да промени темата.

— Мисля, че за мен би било голям удар — започна той, — ако се върнем в Лондон, преди да науча за това място нещо повече, отколкото зная сега.

— Никога не бих дръзнал да вляза в моята редакция и да погледна стария Макардъл — казах аз. (Надявам се, че ще извините откровеността на този репортаж, нали, сър?) — Той никога не би ми простил, ако пренебрегна един такъв материал. Освен това, доколкото разбирам, не си струва да се говори за това, тъй като, дори и да искаме, не можем да слезем оттук.

— Първичният здрав разум на нашия млад приятел компенсира много от безспорните му умствени недостатъци — отбеляза Челинджър. — Интересите на неговата жалка професия не ни засягат, но както изтъкна той, ние не можем да се спуснем долу, така че да говорим за това, значи да си губим времето.

— Губим си времето, когато се занимаваме с каквото и да било друго — изръмжа Съмърли иззад лулата си. — Не забравяйте, че дойдохме тук със съвършено определена мисия, която ни бе възложена от събранието на Зоологическия институт в Лондон. Тази мисия се състоеше в проверката на истинността на изявленията, които направи

професор Челинджър. Трябва да призная, че сега ние можем да потвърдим тези изявления. Следователно нашата официална задача е изпълнена. Колкото до възможностите за по-детайлно проучване на платото, те са толкова много, че с тях би могла да се справи само голяма, специално оборудвана експедиция. Ако се мъчим да се справим с тази задача сами, няма да постигнем нищо друго освен това, че науката никога няма да получи важния принос, който вече сме й приготвили. Професор Челинджър намери начин да се изкачи на платото, макар че то изглеждаше недостъпно. Сега неговата изобретателност трябва да ни помогне да се върнем в света, от който дойдохме.

Признавам, че когато Съмърли изложи своето гледище, то ми се видя съвсем разумно. Дори Челинджър не остана равнодушен пред съображението, че враговете му няма да бъдат опровергани никога, ако неговите изявления не бъдат потвърдени пред онези, които се бяха усъмнили в тях.

— На пръв поглед слизането е неразрешим проблем — каза той, — но аз не се съмнявам, че интелектът може да го разреши. Готов съм да се съглася с колегата, че понастоящем не е разумно да удължаваме престоя си в Земята на Мейпъл Хуайт и че скоро ще трябва да се заемем с въпроса за завръщането ни. Аз обаче категорично отказвам да напусна тази страна, преди да сме я проучили дори повърхностно и преди да сме в състояние да отнесем оттук някаква карта.

Професор Съмърли изпръхтя от нетърпение.

— Ние я проучвахме цели два дни — възрази той, — но и сега сме толкова вещи в географията на тази местност, колкото бяхме в самото начало. Ясно е, че тя е гъсто залесена от край до край. За да се проникне в нея и да се изучи разположението на отделните области, ще бъдат необходими цели месеци. Ако в центъра ѝ имаше връх, положението щеше да бъде друго. Но, както виждам, там тя се снишава. Колкото по-нататък отиваме, толкова по-малка е надеждата да се открие общ изглед.

И тогава ме осени вдъхновението. Погледът ми неволно се спря върху огромния чепат ствол на дървото гингко, което простираше грамадните си клони над нас. Щом то превъзхожда всички останали дървета по дебелината на стъблото си, навярно ги превъзхожда и по

височината си. Ако ръбът на платото е наистина най-високата му част, тогава защо това могъщо дърво да не бъде наблюдателната кула, от която се вижда цялата страна? Още от времето на палавото си детство в Ирландия винаги съм се катерел по дърветата с храброст и умение. Може би моите спътници бяха по-опитни от мен в катеренето по скалите, но аз бях сигурен, че сред клоните ще бъда най-добрият. Веднъж да стъпя върху най-ниското от гигантските разклонения, само някакво чудо би ми попречило да стигна до върха. Другарите ми приеха моята идея с радост.

— Нашият млад приятел — каза Челинджър, като изду червените ябълки на бузите си — е способен на акробатически упражнения, които биха били невъзможни за човек с по-солиден и по-внушителен вид. Аз одобрявам решението му.

— Бога ми, млади приятелю, та това е откритие! — възкликна лорд Джон, като ме потупа по гърба. — Не мога да разбера как не се сетихме за него по-рано! След около час ще се мръкне, но може би ще успееш да нахвърлиш в бележника си груба скица на местността. Ще поставим трите сандъка с патроните под клона и аз веднага ще те повдигна.

Той стъпи върху сандъците и започна полека да ме повдига. Тогава Челинджър подскочи и така ме тласна с огромната си ръка, че просто ме изстреля в короната на дървото. Аз се вкопчах с две ръце в клона и усърдно задрасках с крака, докато прехвърлих върху него тялото, а след това и колената си. Над главата ми имаше три огромни разклонения като превъзходни стъпала, а над тях започваше плетеница от удобни за изкачване клони. Катерех се с такава скорост, че скоро листакът закри земята под мен. От време на време срещях препятствия. Веднъж се наложи да се катеря около десет фута по един лиан. Но въпреки всичко се придвижвах отлично и боботещият глас на Челинджър сякаш идваше от някаква голяма дълбочина. Дървото обаче беше грамадно и листата над мен се дуплеха все така гъсти. Както пълзях по един клон, натъкнах се на някакъв зелен израстък — вероятно подобен на храст паразит. Надникнах, за да видя какво има зад него, и едва не паднах от дървото от изумление. Само на един-два фута пред себе си видях нечие лице. Съществува, което се вираше в мен, се беше свило зад паразита и надникна иззад него в същия миг, в който и аз направих същото. Лицето беше човешко — или поне далеч

по-човешко от лицето на коя да е маймуна. То беше дълго, възбяло и пъпчиво. Носът беше сплескан, а по издадената долна челюст около брадичката имаше твърда четина. Очите, разположени под гъсти и тежки вежди, бяха свирепи и кръвожадни, а когато устата се отвори, за да изръмжи срещу мен нещо, което прозвуча като проклятие, в нея видях остри закривени кучешки зъби. За миг прочетох в злите очи омраза и заплаха. После с бързината на мълния на тяхно място се появи непреодолим страх. Чу се трясък на счупени клони и съществото се гмурна в плетеницата от зеленина под мен. Зърнах едно космато като червеникаво прасе тяло, което изчезна във въртопа от листа и клони.

— Какво става? — извика Рокстън отдолу. — Случи ли се нещо?

— Видяхте ли го? — извиках аз, обвинил клона с ръце, изтръпнал от напрежение.

— Чухме шум, сякаш се подхлъзна. Какво беше това?

Бях толкова потресен от внезапната поява на този странен маймуночовек, че се подвоумих дали да не се спусна долу и да разкажа случката на своите спътници. Но вече се бях покатерил доста високо и ми се струваше унижително да се върна, без да съм изпълнил задачата си докрай.

И така, след дълга пауза, през която се успокоих и набрах смелост, аз продължих изкачването. Веднъж стъпих на гнил клон и няколко секунди висях на ръце, но, общо взето, катеренето мина леко. Постепенно листата край мен оредяха и по вятъра, който ме лъхна, разбрах, че всички останали дървета са под мен. Но тъй като бях решил да не се оглеждам, преди да стигна до самия връх, аз не престанах да драскам нагоре, докато и най-високият клон не се сведе под тежестта ми. Там намерих един удобен чатал и като се закрепих добре, видях под себе си великолепна панорама на чудноватата страна, в която се бяхме озовали.

Слънцето почти докосваше западния хоризонт. Вечерта беше необичайно прозрачна и ясна, така че под мен се виждаше цялото плато. Погледнато от тази височина, то имаше овален контур с дължина около тридесет мили и ширина — двадесет. Общата му форма наподобяваше плитка фуния, чиито стени се спускаха към едно голямо езеро в центъра. Обиколката на това езеро навярно беше десет мили. То беше много красиво под вечерната светлина — зелено,

опасано с гъсти тръстики и прорязано от няколко жълти плитчини, които блестяха като златни в меките лъчи на слънцето. По краищата на тези пясъчни ивици лежаха много дълги черни силуети, по-широки от алигатори и по-дълги от канута. С бинокъла се виждаше ясно, че това са живи същества, но какви точно, не можеше да се каже.

От тази страна на платото, където бяхме ние, към централното езеро се спущаха дълги пет-шест мили гористи склонове с пръснати тук-таме поляни. Току под краката ми се откриваше поляната на игуанодонтите, а по-нататък сред дърветата имаше кръгъл отвор, който показваше, че там се намира блатото на птеродактилите. Но отсрещната страна на платото изглеждаше другояче. Там базалтовите скали, също като ония, които видяхме отвън, образуваха верига, висока около двеста фута, с горист склон в подножието ѝ. В основата на тези червени скали, малко над земята, с бинокъла се виждаха много тъмни дупки. Предположих, че са входи на пещери. В една от тях проблясваше нещо бяло, но не можах да определя какво е то. Седях и чертах карта на местността. Едва когато слънцето залезе и стана толкова тъмно, че вече не можех да различавам подробностите, аз се спуснах при своите спътници, които ме чакаха с нетърпение под голямото дърво. Този път вече станах герой на деня. Сам се сетих за това, сам го направих и сега притежавахме карта, която щеше да ни спести цял месец сляпо лутане в неизвестността. Всички ми стиснаха тържествено ръка. Преди да започне обсъждането на моята карта обаче, трябваше да разправа за срещата ми с маймуночовека в клоните.

— Той е бил там през цялото време — казах аз.

— Откъде знаеш? — попита лорд Джон.

— Постоянно имах чувството, че нечий враждебен поглед ни следи. Аз ви споменах за това, професор Челинджър.

— Нашият млад приятел наистина каза нещо такова. Той всъщност единствен между нас е надарен с келтски темперамент и на това се дължи неговата повишена чувствителност към такива неща.

— Цялата теория на телепатията... — започна Съмърли, като пълнеше лулата си.

— Е твърде обширна, за да я разискваме сега — прекъсна го Челинджър решително. — Кажете — добави той с вид на епископ, който говори в неделното училище, — не сте ли забелязали случайно дали въпросното същество може да прехвърли палеца си върху дланта?

— Не.

— Имаше ли опашка?

— Не.

— Можеше ли да се хваща с краката си?

— Ако не можеше, едва ли би успяло да се гмурне толкова бързо между клоните.

— В Южна Америка има, ако неми изменя паметта, около тридесет и шест вида маймуни. Нали така, професор Съмърли? Човекоподобните маймуни обаче липсват. Но очевидно в тази страна те съществуват. Местната им разновидност не спада към косматото семейство на горилите, което се среща само в Африка и в Далечния изток. (Като гледах професора, едва се сдържах да не вметна, че съм срещнал първия им братовчед в Кенсингтън.) Това е тип с окосмено лице и бяла кожа. Вторият белег показва, че те прекарват дните си в гъстия листак на дърветата. Въпросът, на който трябва да отговорим, е дали са по-близки до маймуната, или до човека. Във втория случай е много вероятно да се доближават до онова, което непосветените наричат „липсващо звено“. Разрешаването на този проблем е наша неотложна задача.

— Нищо подобно — възрази рязко Съмърли. — Сега, когато благодарение на ума и усилията на господин Малоун (не мога да не цитирам тези думи)¹ се снабдихме с карта, наша едничка и единствено неотложна задача е да се измъкнем от това ужасно място здрави и читави.

— Благата на цивилизацията не ви дават мира — изръмжа Челинджър.

— Дългът към цивилизацията, сър! Наша задача е да запишем онова, което видяхме, и да оставим по-нататъшните изследвания на други. Преди господин Малоун да приготви картата, вие всички бяхте съгласни с това.

— Е, добре — каза Челинджър, — вярно е, че ще бъда по-спокоен, когато се уверя, че резултатите от експедицията ни са стигнали до нашите приятели. Засега нямам представа как ще се спуснем оттук. Но моят изобретателен ум никога не е срещал проблем, с който да не може да се справи. Обещавам ви, че утре ще насоча вниманието си към въпроса за слизането.

И така, разговорът беше отложен. Но тази вечер на светлината на огъня и свещта беше изработена първата карта на Изгубения свят. Всички подробности, които набелязах грубо, когато бях на своята наблюдателна кула, сега намериха съответните си места. Моливът на Челинджър увисна над голямото бяло петно, което означаваше езерото.

— Как да го наречем? — попита той.

— Защо не използвате случая да увековечите собственото си име? — каза Съмърли с обичайната си хапливост.

— Надявам се, сър, че моето име ще се ползува с други, по-заслужени почести пред потомството — отвърна сурово Челинджър. — Всеки невежа може да остави безценното си име на поколенията, като им натрапи някоя планина или река. На мен такъв паметник не ми е нужен.

Жлъчно усмихнат, Съмърли вече се готвеше за нова атака, но лорд Джон побърза да се намеси.

— Име на това езеро, млади приятелю, трябва да дадеш ти — каза той. — Ти го видя пръв и, бога ми, ти имаш най-голямо право, ако решиш да напишеш върху него „Езеро Малоун“.

— Разбира се, нека нашият млад приятел да му даде име — подкрепи го Челинджър.

— Тогава — казах аз, като се изчервих — нека да се нарича езеро Глейдис.

— Не смятате ли, че названието Централно езеро би дало по-ясна представа за местоположението му? — подхвърли Съмърли.

— Предпочитам да се нарича езеро Глейдис.

Челинджър ме погледна съчувствено и поклати голямата си глава с ирония и укор.

— Момчетата са си момчета — каза той. — Нека бъде езеро Глейдис.

XII. В ГОРАТА БЕШЕ СТРАШНО

Както казах, а може и да не съм казал — напоследък паметта ми устройва лоши шеги, — аз пламнах от гордост, когато трима такива мъже, каквито са моите другари, ми благодариха, че съм спасил положението или поне много съм помогнал за излизането ни от него. Тъй като бях младокът на групата не само на години, но и по опит, характер, знания и по всичко, което е нужно за един човек, още отначало останах в сянка. А сега започвах да добивам свое собствено място. Тази мисъл ме сгриваше. Уви, тя беше гордост, която предшества падението! Още същата нощ тази искра на самодоволство, тази пораснала самоувереност щеше да ме доведе до най-страшното събитие в живота ми, завършило със сътресение, при мисълта за което сърцето ми се свива.

Ето как стана това: бях прекомерно възбуден от приключението на дървото и ми се струваше, че не ще мога да заспя. На пост бдеше Съмърли. Чудатата му ъглеста фигура се беше сгърбила над малкия ни огън, карабината лежеше върху колената му, а острата козя брадичка се поклащаше при всяко клюмване на уморената му глава. Лорд Джон спеше безшумно, завит с южноамериканското си одеяло, а Челинджър хъркаше така, че цялата гора ечеше. Пълната луна сияеше ярко, въздухът беше свеж и студен. Каква нощ за разходка! И тогава изведнъж ми хрумна: „Защо не?“ Ако се измъкна тихо, ако успея да стигна до централното езеро, ако преди закуската се върна с някои сведения за това място — нямаше ли в такъв случай да ме считат за още по-достоеен съратник? И освен това, ако Съмърли удържи победа и ако се намери някакъв начин за оттегляне, ние ще се върнем в Лондон, след като сме разгадали централната тайна на платото, до която съм проникнал само аз, единствен в целия свят. Помислих си за Глейдис, която казваше: „Навред край нас има подвизи“. Сякаш отново чух нейните думи. Помислих си също за Макардъл. Какъв материал за три колони на вестника! Каква основа за кариера! В следващата голяма война бих могъл да се надявам на кореспондентско място. Грабнах

една пушка — джобовете ми бяха пълни с патрони — и като разтворих трънливите храсти, които запречваха входа на нашата ограда, бързо се шмугнах навън. Последното, което видях, беше задрямалият Съмърли. Този безполезен часови продължаваше да клюма пред тлеещия огън като странна, навита кукла.

Не бях изминал и сто ярда и вече дълбоко се разкаях за необмислената си постъпка. Навярно съм казвал и преди в тази хроника, че твърде силното ми въображение ми пречи да бъда истински храбър, но че винаги много се страхувам да не ме помислят за страхлив. Тъкмо тази сила ме тикаше сега напред. Просто не бих могъл да се промъкна обратно в лагера, без да съм свършил нещо. Дори ако другарите ми не бяха забелязали моето отсъствие, дори ако не узнаеха никога за слабостта ми, в душата ми и тогава би останал един непоносим срам. И все пак аз изтръпнах при мисълта за положението, в което се озовах, и в този момент бих дал всичко, за да се отърва с достойнство от цялата тая работа.

В гората беше страшно. Дърветата растяха така нагъсто, а листакът им се простираше толкова нашироко, че лунната светлина не можеше да проникне през него. Само тук-таме високите клони се сплитаха в сложен филигран върху звездното небе. Когато очите ми попривикнаха с мрака, открих, че тъмнината на леса е неравномерна — между мерзелеещите се дървета имаше гарвановочерни сенки, като входи на пещери. Като минавах покрай тях, отдръпвах се ужасен. Спомних си отчаяния вой на изтерзания игуанодонт — този страшен вик, който беше отекнал из горите. Спомних си и онази подпухнала, пъпчива, окървавена муцуна, която зърнах на светлината на лорд Джоновия факел. Дори сега аз се намирах в ловното поле на това безименно и ужасно чудовище. То можеше да скочи отгоре ми всеки миг. Спрях и като извадих един патрон от джоба си, отворих магазина на пушката. Сърцето ми се сви още щом докоснах лоста. Бях взел не карабината, а чифтето със сачмите!

В мен отново се надигна желанието да се върна. Това, разбира се, беше превъзходно оправдание за неуспеха ми — оправдание, за което на мое място всеки друг би си помислил по-сериозно. Но глупавата гордост отново се опълчи срещу самата тази дума. Аз не можех, не трябваше да претърпя неуспех. В края на краищата пред опасностите,

които можех да срещна, карабината ми навярно би била толкова безполезна, колкото и чифтето. Ако се върнех в лагера, за да сменя оръжието си, едва ли бих могъл да вляза и изляза отново, без да ме забележат. Щяха да започнат обяснения и моето начинание вече нямаше да бъде изцяло мое. След кратко колебание аз събрах смелост и продължих нататък с ненужната пушка под мишница.

Мракът в гората беше заплашителен, но още по-страшно беше бялото, спокойно сияние на луната върху откритата поляна на игуанодонтите. Скрит в храстите, аз погледнах към нея. Никое от големите животни не се виждаше. Може би трагедията, сполетяла едно от тях, ги беше прогонила от техните пасбища. В неясната сребриста нощ нищо не издаваше присъствието на живо същество. Това ми даде смелост и като я прекосих бързо, отново навлязох в джунглата. Продължих да вървя покрай ручея, който използвах за водач. Той беше приветлив спътник. Бълбукаше и ромолеше като милия стар поток в Западна Англия, където в детството си нощем ловях пъстърва. Следвайки течението, трябваше да стигна до езерото, а по обратния път можех да се върна в лагера. В гъстия храсталак често изгубвах ручея от погледа си, но винаги го чувах как звънти и се плиска край мен.

Колкото по-ниско се спусках по склона, толкова по-редки ставаха горите. На тяхно място идваха храсти, между които тук-там се стърчаха високи дървета. Така че можех да се движа бързо и да виждам, без да ме виждат. Когато минавах край блатото на птеродактилите, един от тях — беше поне двадесет фута от край до край — се вдигна някъде наблизо със сухо, рязко хлопане на криле и се извиси във въздуха. Лунната светлина блестеше ярко през ципестите му крила и на фона на бялото тропическо сияние той приличаше на хвърчащ скелет. Свих се ниско сред храстите, защото знаех от опит, че с един-единствен вик това същество можеше да доведе над главата ми стотина от своите ненавистни другари. Едва след като кацна отново, аз се осмелих да продължа крадешком пътешествието си.

Нощта беше необичайно тиха, но както вървах, долових пред себе си някакъв глух боботещ звук, някакъв продължителен тътен. Той постепенно се усилваше, докато накрая започнах да го чувам съвсем близко до мен. Когато спирах, звукът беше неизменен, което показваше, че идва от неподвижен източник. Сякаш вреше някакъв

голям чайник, някакво огромно гърне. Скоро открих източника — в центъра на една малка поляна имаше езеро или по-скоро вир, не по-голям от басейна на фонтана на Трафалгар скуеър, който беше пълен с някакво черно, смолисто вещество, а по повърхността му се издигаха големи мехури от избликващ газ. Въздухът над него трептеше от горещина, а почвата наоколо беше толкова нажежена, че не можех да сложа ръката си върху нея. Очевидно голямото вулканично изригване, което е издигнало това чудновато плато, още не бе изразходвало всичките си сили. Досега бях видял многобройни почернели скали и хълмчета от лава, обвити от пищна растителност, но този асфалтов вир в джунглата беше първото доказателство за действително съществуваща подземна активност в склоновете на древния кратер. Нямах време да го проуча по-основно, защото трябваше да бързам да се върна в лагера до сутринта.

Това беше страшна разходка, която ще помня винаги, докато ми служи паметта. Когато излизах на големите, осветени от луната поляни, аз се промъквах сред сенките по краищата им. В джунглата продължавах да пълзя, като спирах често с разтуптяно сърце, когато чуех трясъка на клони, които се скършваха под краката на някое диво животно. От време на време пред мен изникваха големи сенки, които след миг изчезваха — големи мълчаливи сенки, които се плъзгаха върху меки стъпала. Колко пъти спирах с намерение да се върна. Но гордостта ми винаги надвиваше страха и ме тикаше отново напред към целта. Най-сетне (часовникът ми показваше един часа) сред пролуките на джунглата видях блясък на вода и десет минути по-късно бях сред тръстиката при Централното езеро. Бях страшно ожаднял, легнах и дълго пих от неговата прясна и студена вода. На това място имаше широка пътека, по която личаха много животински следи. Очевидно това беше едно от местата за водопой. Близко до брега стърчеше огромен блок от изстинала лава. Аз се изкачих и легнах върху него. Навред пред мен се откри превъзходен изглед.

Още първото, което забелязах, ме смая. Когато описвах видяното от върха на голямото дърво, казах, че на отсрещната скала имаше много тъмни петна, които наподобяваха входи на пещери. Сега, когато погледнах към същите скали в мрака, видях навред по тях ясно очертани дискове от червена светлина като илюминатори на пътнически кораб. За момент предположих, че са отблясъци от лавата

на някакво вулканично изригване, но това беше неправдоподобно. Ако имаше вулканична дейност, тя би била долу, в ямата, а не високо сред скалите. Но какво беше това? Изглеждаше невероятно и все пак сигурно беше така. Тези червени петна бяха отражения на огньове, запалени вътре в пещерите — огньове, които са били запалени от човешка ръка. Значи на платото имаше хора. Какви славни резултати дава моята експедиция! Новина, която наистина можехме да занесем в Лондон.

Дълго лежах и наблюдавах тези червени трепкащи светлини. Навярно от тях ме делиха десет мили, но дори на такова разстояние се виждаше как блещукат огньовете и как потъмняват, когато някой мине пред тях. Какво не бих дал да можех да пропълзя до пещерите и да надникна вътре, за да разкажа след това на другарите си нещо за вида и характера на племето, което живее на такова необикновено място. В момента не биваше да напуснем платото, преди да научим нещо по-определено по този въпрос.

Езеро Глейдис — моето езеро — лежеше пред мен като къс живак, а в центъра му ярко сияеше отразената луна. То беше плитко, защото на много места над водата се виждаха пясъчни ивици. Навсякъде по спокойната повърхност можех да забележа признаци на живот: ту просто кръгове и леки вълнички, ту блясъка на голяма сребриста риба във въздуха, ту облия черен гръб на някое минаващо чудовище. Веднъж върху една жълта ивица съзрях същество, подобно на огромен лебед, с тромаво тяло и дълга гъвкава шия. То се тътреше по брега, а след това се гмурна в езерото и известно време виждах над водата извитата му шия и мятащата се глава. После животното се потопи и вече не се показа.

Но скоро аз откъснах поглед от тези далечни гледки, защото вниманието ми бе привлечено от нещо, което ставаше в самите ми крака. Две същества, подобни на големи броненосци, се бяха спуснали до водопоя и бяха легнали на брега. Докато лочеха, техните дълги гъвкави езици изскачаха и се скриваха като червени ленти. Един огромен елен с клонести рога, великолепно животно с царствена походка, се появи със самката си и двете си еленчета и започна да пие редом с броненосците. Никъде другаде в света не съществуват такива елени — лосът и американският елен едва ли биха стигнали до рамото му. Изведнъж той изпръхтя тревожно и изчезна със семейството си

сред тръстиките. Броненосците също се втурнаха да търсят укритие. По пътеката слизаше едно невероятно чудовище.

За миг се запитах къде съм могъл да видя тази тромава фигура, този заоблен гръб с триъгълни шипове, тази чудновата птича глава, отпусната ниско до земята. После се сетих. Това беше стегозавърът, който Мейпъл Хуайт бе увековечил в скицника си и който бе привлякъл вниманието на Челинджър! Ето го на! Може би това е същият екземпляр, който е срещнал американският художник. Земята се тресеше под грамадната му тежест, а шумът, с който поглъщаше водата, отекваше в тихата нощ. В продължение на пет минути той бе така близо до моята скала, че ако протегнех ръка, можех да докосна ужасния люлеещ се гребен върху гърба му. После чудовището се обърна и бавно се изгуби сред камъните.

Погледнах часовника си. Часът беше два и половина — крайно време да поемам обратно. Не беше трудно да намеря пътя, защото на идване бях вървял все по десния бряг на ручея, а той се вливаше в Централното езеро на един хвърлей място от камъка, върху който лежах. И тъй, тръгнах с повишено настроение, защото чувствавах, че съм свършил добра работа и че нося на другарите си цял куп новини. На първо място, разбира се, бяха огнените пещери и сигурните белези, че в тях живеят някакви пещерни хора. Но освен това можех да разказвам за Централното езеро по собствени наблюдения. Можех да твърдя, че то е пълно със странни същества и че съм видял няколко сухоземни форми на праисторически живот, които не бяхме срещали преди. Вървах и си мислех, че малко хора са прекарвали по-чудновата и по-плодотворна за науката нощ. Катерех се нагоре по склона, като прехвърлях тези мисли в главата си, и навярно вече бях изминал половината от пътя, когато един страшен шум зад мен ме върна към собственото ми положение. Беше нещо средно между хъркане и ръмжене, ниско, глухо и извънредно заплашително. Очевидно наблизко имаше някакво чудновато същество, което не се виждаше. Аз ускорих хода си. Бях извървял около половин миля, когато звукът изведнъж се повтори, пак зад мен, но по-силен и по-заплашителен от преди. Сърцето ми застина в гърдите, когато осъзнах, че зверът, какъвто и да бъде той, изглежда, ме преследваше. Цял настръхнах при тази мисъл. Нека тези чудовища се разкъсват помежду си — такава е странната борба за съществуване, но фактът, че те можеха да нападнат

превъзхождащия ги съвременен човек, съзнателно да го преследват и гонят, беше изумително страшен. Отново си спомних осветената от факела на лорд Джон кървава муцуна, която приличаше на някакво ужасно видение от най-дълбоките кръгове на Дантевия ад. Стоях с тръпнещи колена и трескаво се взирах в озарената от луната пътека, по която бях минал. Всичко беше спокойно като в сън. Виждаха се само сребристи поляни и черни храсти. После в тишината отново се разнесе заплашителният нисък и гърлест грак. Този път той беше далеч по-силен и по-близък. Вече не можеше да има съмнение. Някакво същество беше по следите ми и все повече се приближаваше до мен.

Стоях като вцепенен и продължавах да се взирам към местността, която бях прекосил. Тогава изведнъж го видях. Храстите зад поляната, през която току-що бях минал, се раздвижиха. От тях се отдели и изскочи в ярката лунна светлина голяма тъмна сянка. Казах „изскочи“ съзнателно, защото животното се движеше като кенгуру — подскачаше, изправено на мощните си задни крака, а предните беше свило пред себе си. То беше огромно. По размер и по сила приличаше на изправен слон, но независимо от масата му неговите движения бяха извънредно пъргави. В първия миг, като го видях, помислих, че е игуанодонт, за който знаех, че не е опасен, но колкото и да бях невеж, скоро разбрах, че това е съвсем друго същество. Вместо нежната еленова глава на големия трипръст листоед този звяр имаше широка, плоска жабешка муцуна като онази, която ни бе обезпокоила в лагера. Свирепият му рев и страшната енергичност, с която ме преследваше, ме убеждаваха, че това е един от големите кръвожадни динозаври, най-ужасните зверове, които са живели на този свят. При скоковете си приблизително на всеки двадесет ярда огромният звяр падаше на предните си лапи и допираше нос до земята. Душеше следите ми. Понякога за миг ги изгубваше, но ги намираше отново и с бързи подскачания препускаше по моя път.

Дори сега, когато си помисля за този кошмар, пот избива по челото ми. Какво можех да сторя? Безползното чифте беше в ръката ми. Какво можеше да ми помогне то? Изгубил всяка надежда, аз се огледах да видя някоя скала или дърво, но в джунглата от храсти, в която се намирах, не се виждаше нищо по-високо от фиданка. Знаех добре, че чудовището, което беше зад гърба ми, би могло да строши обикновено дърво, както се троши тръстика. Единственият ми шанс

беше бягството. Неравната пресечена местност не ми позволяваше да се движа бързо, но като се озърнах отчаяно, открих пред себе си добре очертан утъпкан път. И преди, по време на експедициите, бяхме виждали такива пътеки на различни диви зверове. Ако тръгнах по нея, може би щях да запазя преднината си, защото бягам бързо, а и бях в отлична форма. Хвърлих ненужната пушка и изминах половин миля с такава скорост, каквато не съм постигал нито преди, нито след това. Краката ме боляха, гърдта ми се издуваше, струваше ми се, че гърлото ми ще се пръсне от недостиг на въздух, но страшилището беше зад гърба ми и аз тичах, тичах, тичах... Най-сетне, когато вече почти не можех да се движа, спрях. За миг ми се стори, че съм се отървал. По пътеката зад мен беше спокойно. Но изведнъж зверът се появи отново. Той мачкаше и трошеше всичко по пътя си. Трополеше с гигантските си стъпала, а чудовищните му дробове дишаха тежко. Беше съвсем по петите ми. Аз бях загубен.

Какъв идиот съм бил да се бавя толкова време, преди да побягна! Дотогава зверът ме преследваше, като душеше следите ми, и затова се движеше бавно. Но когато се втурнах да бягам, той ме е видял и от този момент насам ме е преследвал направо. Пътеката му е показвала къде съм отишъл. Сега, когато излезе иззад завоя, той се носеше с големи скокове. Луната блестеше върху огромните му изпъкнали очи, върху грамадните зъби в отворената му уста и върху лъскавите нокти на късите му силни предни крака. Аз извиках от ужас и като се обърнах, се втурнах диво надолу по пътеката. Дълбокото, задъхано дишане на чудовището се чуваше все по-силно зад мене. Тежките му стъпки ме настигаха. Всеки миг очаквах да ме сграбчи отзад. И тогава внезапно се разнесе трясък и аз полетях в пространството, а след това настъпи пълен мрак и покой.

Когато дойдох на себе си — това според мен е станало след не повече от пет минути, — усетих ужасна и силна миризма. Протегнах ръка и в мрака напипах нещо, подобно на огромен къс месо. Другата ми ръка хвана една голяма кост. Над мен се виждаше кръг от звездното небе, който показваше, че лежа на дъното на дълбока яма. Бавно се изправих на крака и опипах тялото си. Бях схванат и всичко от главата до петите ме болеше. Но крайниците ми се движеха и ставите се сгъваха. Когато възстанових в объркания си мозък обстоятелствата на своето падане, аз погледнах ужасен нагоре, като очаквах да видя онази

страшна глава, очертана върху бледнеещото небе. Но от чудовището нямаше и следа. Не се чуваше никакъв шум. Тръгнах с бавни стъпки, като опипвах всичко около себе си, за да разбера какво е това странно място, в което се сгромолясах толкова навреме.

Както казах, това беше яма със стръмни стени и равно, широко около двадесет фута дъно, отрупано с големи късове месо, повечето от тях в последен стадий на разложение. Въздухът беше отровен и ужасен. След като ходих и се спъвах в тези купчини разложена плът, внезапно се натъкнах на нещо твърдо и открих, че в центъра на трапа беше здраво забит един изправен стълб. Той бе толкова висок, че с ръка не можех да стигна върха му и, изглежда, бе покрит с мазнина.

Изведнъж си спомних, че в джоба си имам кутия с восъчни клечки. Запалих една от тях и най-сетне получих някаква представа за мястото, където бях паднал. Не можеше да има две мнения за неговото естество. Това бе капан, направен от човешка ръка. Колът в центъра, дълъг около девет фута, беше изострен на горния край и беше почернял от засъхналата кръв на животните, които са се набучвали на него. Пръснатите наоколо останки бяха част от жертвите, които са били насичани, за да се освободи колът за следващия звяр. Спомних си за изявлението на Челинджър, че върху платото не могли да съществуват хора, защото с жалките си оръжия те нямало да устоят срещу населяващите го чудовища. Но сега стана ясно, че туземците са открили начин. В своите пещери с тесни входи те намираха убежище, в което огромните влечуги не можеха да проникнат, а ето че бяха и достатъчно умни, за да направят по пътеките на животните капани, покрити с клони, и така да унищожават враговете си независимо от цялата им сила и подвижност. Човекът винаги надвива.

За един пъргав мъж не беше трудно да се изкачи по наклонената Стена на ямата. Но аз дълго се колебах, преди да се бутна отново в лапите на ужасното чудовище, което за малко не ме унищожи. Как можех да знам дали то не се спотайва в най-близкия храсталак в очакване на моето появяване? Скоро обаче си спомних един разговор между Челинджър и Съмърли за привичките на големите влечуги и това ми вдъхна смелост. И двамата бяха на мнение, че тези чудовища всъщност нямат разум, че в миниатюрните им черепни кухни няма място за мозък и че тяхното изчезване в останалата част на света

сигурно се дължи на собствената им тъпота, поради която не са могли да се приспособят към изменящите се условия.

Ако чудовището лежеше отвън и ме чакаше, тогава то значи е разбрало какво се бе случило с мен, а това на свой ред би свидетелствувало, че е способно да свързва причината и следствието. Естествено, по-вероятно би било за едно безмозъчно същество, движено единствено от неясните си хищни инстинкти, след моето изчезване да се откаже от преследването, да постои известно време в недоумение и после да тръгне да търси друга плячка. Изкатерих се до ръба на ямата и надникнах над него. Звездите гаснеха, небето побледняваше и хладният утринен вятър галеше лицето ми. От моя неприятел нямаше и помен.

Измъкнах се бавно навън и поседях край своето убежище, готов да скоча отново в него, ако се появи някаква опасност. После, окуражен от пълния покой и растящата светлина, събрах цялата си смелост и предпазливо поех назад по пътя, по който бях дошъл. Не след дълго намерих пушката си и после хванах ручея, който ми служеше за водач. И така, като поглеждах често със страх назад, аз се упътих към лагера.

Ненадейно се случи нещо, което ми напомни за моите спътници. Далече в ясения и тих утринен въздух прозвуча острият, рязък звук на пушечен изстрел. Спрях и се ослушах, но не чух нищо повече. За миг си помислих дали не ги е връхлетяла внезапна опасност. Но след това намерих по-просто и по-вероятно обяснение. Денят вече беше дошъл. Те са сметнали, че съм се загубил в горите, и са дали този изстрел, за да ме насочат към лагера. Вярно е, че бяхме взели строго решение да не стреляме, но ако са предположили, че съм в опасност, те не биха се колебали. Сега трябваше да пристигна колкото може по-скоро и да ги успокоя. Бях уморен и изтощен, така че не можех да се движа много бързо, но най-сетне влязох в района, който познавах. Отляво беше блатото на птеродактилите, а там, отпред — поляната на игуанодонтите. Пресичах последния пояс от дървета, който ме отделяше от форт Челинджър. За да успокоя страховете им, нададох весел вик. Сърцето ми се сви пред злокобната тишина. Пред мен се появи плетът такъв, какъвто го оставих, но портата беше отворена. Втурнах се вътре. В студеното утринно осветление пред очите ми се откри страшна гледка. Вещите ни бяха пръснати по земята в пълно

безредие, другарите ми бяха изчезнали и тревата край тлеещата жарава на огъня ни бе почервенияла от една ужасна локва кръв.

Бях така зашеметен, че за известно време почти изгубих разсъдъка си. Спомням си неясно, както човек си спомня тежък сън, че се мятах из горите около празния лагер и виках диво спътниците си. Безмълвните сенки не отговаряха. Ужасната мисъл, че може никога вече да не ги видя, че съм останал съвсем сам в това страшно място и нямам никаква надежда да слеза в долния свят, че навярно ще живея и умра в тази кошмарна страна, ме доведе до отчаяние. Едва сега разбрах колко много бях свикнал да се опирам на другарите си, на спокойната самоувереност на Челинджър и на мъжествената хладнокръвна шеговитост на лорд Рокстън. Без тях аз бях безпомощен и безсилен като дете в тъмна нощ. Не знаех накъде да тръгна и за какво да се захвана най-напред.

След като поседях така объркан, аз се заех да открия какво внезапно нещастие е могло да ги сполети. Цялото безредие в лагера свидетелствуваше, че той е бил нападат. Пушечният изстрел несъмнено бе отбелязал момента на атаката. Тъй като не последва друг изстрел, беше ясно, че всичко е свършило за миг. Карабините още лежах на земята. В магазина на една от тях — лорд Джоновата — имаше празна гилза. Одеята на Челинджър и Съмърли бяха край огъня. Това подсказваше, че по време на събитието те са спали. Сандъците с амунцията и продоволствието бяха пръснати на всички страни. Същото се бе случило с нещастните ни фотоапарати и кутиите с плаките, но нищо от тях не липсваше. От друга страна, всички извадени провизии, а доколкото си спомнях, количеството им бе значително, бяха изчезнали; Значи нападателите са били животни, а не туземци, защото, естествено, последните нямаше да оставят нищо.

Но ако са били животни или едно страхотно животно, какво е станало тогава с моите другари? Кръвожадният звяр несъмнено би ги унищожил и би оставил костите им. Вярно е, че онази ужасна локва кръв говореше за насилие. Някое чудовище, подобно на онова, което ме бе преследвало през нощта, би могло да грабне човек със същата лекота, с която котката грабва мишка. В такъв случай другите биха го последвали. Но ако беше така, те сигурно щяха да вземат карабините си. Колкото повече се мъчех да си обясня тази загадка, толкова по-трудно обърканият ми и уморен мозък намираше правдоподобни

разрешения. Претърсих гората наоколо, но не видях никакви следи, които биха ме довели до някакъв извод. Веднъж се изгубих и само благодарение на късмета си след едночасово лутане намерих отново лагера. Неочаквано ме озари мисъл, която ми донесе малка утеха. Аз не бях свършено сам на света. Долу, в подножието на скалата, чакаше верният Самбо. Ако извикам, той щеше да ме чуе. Отидох на ръба на платото и погледнах отвъд. Наистина той беше в своя малък лагер и се бе изтегнал край огъня, завит с одеялата. Но за мое учудване пред него седеше още един човек. За момент сърцето ми затупа от радост. Помислих, че някой от другарите ми е успял да се спусне долу. Но като погледнах повторно, надеждата ми угасна. Под изгряващото слънце кожата на този човек се червенееше. Той бе индианец. Извиках високо и размахвах носната си кърпа. Самбо вдигна поглед, махна ми с ръка и се закатери по островърхата канара. Не след дълго той стоеше на върха ѝ, съвсем близо до мен, и слушаше с дълбока тревога историята, която му разправях.

— Дявол взел тях сигурно, маса Малоун — каза той. — Вие влезли в дяволска страна, сър, и той вземе всички при него. Вие слуша мен, маса Малоун, и слиза бързо долу, иначе той хваща и вас.

— Как да слеза, Самбо?

— Взима лиани от дървета, маса Малоун. Хвърля тях тук. Аз връзва тях за пън и вие има мост.

— Ние вече мислихме за това. Тук няма лиани, които могат да ни издържат.

— Вие праща хора за въжета, маса Малоун.

— Кого мога да изпратя и къде?

— Праща в индианско село, сър. Много кожено въже в индианско село. Индианец долу под вас, праща него.

— Кой е той?

— Един от наши индианци. Другите били него и му взели заплата. Той връща при нас. Сега съгласен да взима писмо, носи въже, всичко.

Да занесе писмо! Защо не? Може би индианецът би могъл да доведе помощ. Но както и да е, той щеше да съдействува нашият живот да не отиде напразно и сведенията за всичко, което постигнахме за науката, да се озоват в ръцете на приятелите ни в Англия. У себе си вече имах две завършени писма. До вечерта щях да напиша още едно,

което да разкаже най-новите ми преживелици. Индианецът можеше да занесе всичко това на човечеството. Ето защо наредих на Самбо да дойде пак, когато се свечери, и през целия този скръбен, самотен ден седях и записвах собствените си приключения от предната нощ. Надрасках и една бележка, която индианецът трябваше да предаде на първия бял търговец или капитан на параход, когото срещне. В нея получателят се умоляваше да уреди да ни бъдат изпратени въжета, тъй като от това можеше да зависи животът ни. Вечерта аз хвърлих на Самбо тези книжа и кесията си, в която имаше три английски лири. Парите трябваше да бъдат предадени на индианеца с обещание, че ще получи още два пъти по толкова, ако донесе въжетата.

И така, скъпи господин Макардъл, вие вече знаете как е стигнало до вас това съобщение и в случай, че не получите вече никога известие от злополучния си кореспондент, ще разберете какво е станало. Тази нощ съм твърде уморен и потиснат, за да правя планове. Утре трябва да намеря начин да не се отделям за дълго от лагера и все пак да потърся наоколо следи от несретните си приятели.

ХІІІ. ЗРЕЛИЩЕ, КОЕТО НЯМА ДА ЗАБРАВЯ НИКОГА

При залез слънце, преди да се спусне меланхоличната нощ, видях в обширната равнина под мен самотната фигура на индианеца — нашата единствена слаба надежда за спасение. Наблюдавах го, докато изчезна в розовеещите вечерни мъгли, които се издигаха между мен и далечната река.

Когато най-сетне поех към разгроения ни лагер, беше съвсем тъмно. Последното, което видях, преди да тръгна, бе червеният блясък на Самбовия огън. Това беше единственият светлик в широкия свят под мен, който галеше погледа ми също тъй, както присъствието на верния негър галеше помрачената ми душа. И все пак това беше най-щастливият ми миг след сполетелия ме удар. Радваше ме мисълта, че светът ще узнае какво сме направили, че в най-лошия случай имената ни няма да загинат заедно с телата ни, а свързани с резултата на нашия труд, ще достигнат до потомството.

Страшно беше да се спи в този злополучен лагер, но още по-страшно — да се спи в джунглата. Трябваше да се избере едното или другото. Разумът ме предупреждаваше, че трябва да остана на пост, но изтощеното тяло заявяваше, че няма да го бъде. Покатерих се върху един клон на голямото дърво гингко, но по заоблената му повърхност нямаше сигурно място за спане. Достатъчно би било да задрема, за да падна и да си счупя врата. Затова се спуснах долу и взех да мисля как да постъпя. Най-сетне затворих вратата на оградата, запалих три огъня, разположени в триъгълник, и след богата вечеря потънах в дълбок сън. Събуждането ми беше странно и радостно. В ранното утро, когато едва се развиделяваше, нечия ръка се отпусна върху рамото ми. Подскочих настръхнал и протегнах десница към карабината, но в същия миг извиках от радост — в хладния утринен здрач до мен беше коленичил лорд Джон.

Това бе той и все пак, каква промяна бе настъпила в него! Преди лорд Джон беше спокоен, коректен, акуратен в облеклото си. Сега

имаше бледо лице и див поглед, дишаше тежко като човек, който е бягал дълго и бързо. Сухото му лице бе издрано и окървавено, вместо дрехи по тялото му висяха дрипи, а шапката му беше изчезнала. Аз се вирах учуден, но той не ме остави да задавам въпроси. Говореше и непрекъснато опипваше припасите ни.

— Бързо, млади приятелю! Бързо! — викаше той. — Да пестим минутите. Вземи карабините. И двете. Другите две са у мен. Сега — всички патрони. Колкото можеш да събереш. Напълни си джобовете. А сега храна. Пет-шест кутии стигат. Достатъчно! Не приказвай и не разсъждавай. Бързай, иначе сме загубени!

Още сънен, преди да разбера какво значи всичко това, аз вече тичах презглава след него с по една карабина под всяка мишница и с куп различни припаси в ръцете си. Той се провираше през най-гъстия шубрак, додето стигна до голяма група храсти. Нахълта в тях, без да обръща внимание на тръните, и като се хвърли в самата им среда, ме свлече до себе си.

— Така! — задъхано каза лорд Джон. — Мисля, че тук сме в безопасност. Те ще нападнат лагера, това е ясно като ден. Първата им мисъл ще бъде тази, но ще бъдат озадачени.

— Какво става изобщо? — попитах аз, като си поех дъх. — Къде са професорите? И кой ни преследва?

— Маймуночовеците — извика той. — Боже мой, какви зверове! Не говори високо, защото те имат дълги уши. Имат също силни очи, но доколкото мога да съдя, нямат нюх, така че едва ли ще могат да ни подушат. Къде изчезна ти, млади приятелю? Имаше късмет, че не беше тук.

С няколко фрази шепнешком му разказах приключението си.

— Много лошо — каза той, като чу за динозавъра и за ямата. — Мястото не е съвсем подходящо за отдих, а? Но преди тези гадове да се доберат до нас, аз нямах пълна представа за него. Бил съм веднъж в плен при папуасите людоеди, но те са рицари в сравнение с тази сган.

— Как се случи това? — попитах аз.

— Беше рано сутринта. Нашите учени приятели едва се бяха размърдали. Дори не бяха успели да се скарат. Изведнъж започнаха да валят маймуни. Те се изсипаха просто като ябълки. Изглежда, са се събирали през нощта, докато голямото дърво над нас се свело под тежестта им. Застрелях една в корема, но преди да се опомним, те ни

натръшкаха по гръб. Наричам ги маймуни, но те носеха в ръцете си пръти и камъни, бърбореха помежду си, а накрая завързаха ръцете ни с лиани, така че стоят по-високо от всички зверове, които съм виждал по време на странствованията си. Маймуночовеци — това са те. Липсващото звено. И по-добре да си бяха останали липсващо звено. Отнесоха ранения си другар — от него течеше кръв като от прасе. После насядаха около нас и по лицата им беше изписана жажда за убийство. Бяха едри същества — големи колкото човек, но доста по-силни. Под червените валма на веждите сивите им очи приличаха на стъклени. Те просто седяха и ни поглъщаха с поглед. Челинджър не е заек, но и той се уплаши. Успя да скочи на крака и им завика да привършват и да сложат край на тази история. Мисля, че вследствие на бързината, с която се случи всичко, той беше малко не на себе си, защото беснееше и ги псуваше като луд. Ако това беше група от любимите му журналисти, пак не биха получили по-страшни ругатни.

— Е, и какво направиха те?

Аз бях замаян от странната история, която моят спътник нашепваше на ухото ми, докато остриите му очи не преставаха да се стрелкат във всички посоки и ръката му стискаше заредената карабина.

— Мислех, че с нас е свършено. Но работата взе друга насока. Те всички забъбраха в хор. После един от тях застана до Челинджър. Можеш да се смееш, млади приятелю, но честна дума, двамата си приличаха като роднини. Не бих повярвал, ако не го бях видял с очите си. Този стар маймуночовек — той се оказа водачът им — беше нещо като червен Челинджър. Той притежаваше всички красиви черти на нашия приятел, съвсем малко подсилени. Имаше същото късо тяло, широки рамена, изпъкнали гърди, рунтави вежди, поглед, който говори: „Какво искаш пък ти, дявол да те вземе?“, и всичко останало. Когато маймуночовекът застана до Челинджър и сложи лапата си на рамото му, ефектът беше пълен. Съмърли, силно възбуден, се смя до сълзи. Маймуночовеците също се смяха — или поне страшно се разкряха, — а след това ни помъкнаха през гората. До пушките и амунициите не се докоснаха — изглежда, ги смятаха за опасни, — но задигнаха всичката ни открита храна. Ние със Съмърли малко се поизмъчихме по пътя — доказателство за това са кожата и дрехите ми, — защото те ни прекараха направо през къпините; а техните кожи

са като гъон. Но Челинджър беше добре. Четирима от тях го носеха на рамената си и той пътуваше като римски император. Какво е това?

В далечината се раздаде странно щракане, подобно на звука на кастанети.

— Ето ги, тръгнаха — каза спътникът ми и пхна патрони във втория двуцевен „Експрес“. — Зареди ги всичките, млади момко, приятелю мой. Няма да се дадем живи. Дори не мисли за това! Такъв шум вдигат, когато са развълнувани. Бога ми! Ще има какво да ги развълнува, ако ни предизвикат. „Карабините си сграбчили с ръце вдървени, от умиращи и мъртви обкръжени...“, както е казал един глупак. Чуваш ли ги сега?

— Много отдалеч.

— Тази малка банда няма да постигне нищо, но техните потери навярно са плъзнали из цялата гора. Но аз ти разказвах моите жалби. Скоро те ни докараха в своя град — около хиляда колиби от клони и листа, разположени сред голяма група дървета до ръба на скалата. На три-четири мили оттук. Тези мръсни животни ме опипаха навсякъде и имам чувството, че никога няма да бъда отново чист. Вързаха ни — приятелят, който се зае с мене, връзваше като боцман — и ето че легнахме по гръб под някакво дърво. Над нас стоеше на пост голям звяр с тояга в ръка. Като казвам „ние“, имам предвид Съмърли и себе си. Старият Челинджър седеше в клоните на едно дърво, ядеше ананаси и си живееше като бей. Трябва да кажа, че той успя да ни прехвърли малко плодове и със собствените си ръце разхлаби връзките ни. Ако го беше видял как седи горе на дървото, пирува със своя близък и пее с боботеция си бас: „Звънете, луди звънчета“ (музиката, изглежда, повдигаше настроението им), ти би се посмял хубаво, но на нас, както сам се досещаш, не ни беше много до смях. Те бяха склонни в известни граници да му позволят да прави каквото си поиска, а нас ни държаха доста изкъсо. Утешаваше ни мисълта, че ти си на свобода и съхраняваш архивите.

А сега, млади приятелю, ще ти съобща нещо, което ще те изненада. Ти каза, че си видял следи от хора, огньовете, капани и пр. Ние видяхме самите туземци. Те са нещастни, потиснати хорица и имат достатъчно основание да бъдат такива. Изглежда, човеците владеят едната страна на това плато — ей там, където си видял пещерите, — а маймуночовеците владеят отсамната част и между тях непрекъснато се

води кръвопролитна война. Такова е положението, доколкото можах да го проследя. Вчера маймуночовеците хванаха десетина човека и ги докараха като пленници. Никога през живота си не си чувал такъв брътвеж и такива крясъци. Човеците бяха дребни, червени същества, нахапани и издрани с нокти така, че едва ходеха. Двама от тях маймуночовеците умъртвиха на място. На единия просто откъснаха ръката — съвсем по зверски. Те бяха смели момчета — почти не издадоха вик. Но на нас ни прилоша. Съмърли припадна и дори на Челинджър му се събра много. Струва ми се, че се пръждосаха, а?

Ослушахме се внимателно, но нищо освен гласовете на птиците не нарушаваше дълбокия покой на гората. Лорд Джон продължи разказа си:

— Ти имаш късмет, млади момко, приятелю мой. Като заловиха индианците, те забравиха за теб. Иначе щяха да се върнат в лагера да те пипнат. Това е по-ясно от бял ден. Разбира се, ти беше прав — те още от началото са ни наблюдавали от дървото и са видели много добре, че един от нас липсва. Мислите им обаче бяха заети само от новата плячка; и поради това сутринта те навестих аз, а не стадо маймуни. После преживяхме нещо ужасно. Боже мой! Какъв кошмар! Помниш ли острите бамбукови стъбла долу, където намерихме скелета на американеца? Те са точно под маймунския град, а там е лобната скала за пленниците. Мисля, че ако бяхме потърсили, щяхме да намерим долу купища от скелети. На върха те имат нещо като параден плац и правят всичко с подходяща тържественост. Клетниците трябва да скачат един след друг. Играта се състои в това, да видят дали жертвите ще се пръснат на парчета, или ще се нанижат на бамбука. Изведоха ни, за да гледаме и ние. Цялото племе се нареди до ръба. Четирима индианци скочиха и стъблата ги промушиха, както куките за плетене биха промушили парче масло. Не е чудно, че бамбукът растеше между ребрата на онзи беден янки. Беше ужасно, но имаше нещо страшно интересно. Всички бяхме омаяни, като ги виждахме как скачат, макар да знаехме, че идва и нашият ред да застанем върху трамплина.

Но не стигнаха до нас. Шестима от индианците бяха оставени за днес, доколкото успях да разбера, а ние, изглежда, щяхме да бъдем звездите на представлението. Може би Челинджър щеше да се измъкне, но Съмърли и аз бяхме включени в сметката. Те се разбират

повече със знаци и не е трудно да ги следиш. Реших, че е време да направим пробива. Вече го бях обмислил донякъде и бях уточнил някои неща. Трябваше да свърша всичко сам, понеже, на Съмърли не можех да разчитам, а и Челинджър не беше по-добър. Единствения път, когато двамата се събраха заедно, започнаха да се ругаят, защото не можеха да се споразумеят относно научната класификация на червенокосите дяволи, които ни бяха пленили. Единият твърдеше, че спадат към дриопитеките от Ява, другият — че са питекантропи. Лудост му казвам аз на това — откачени и двамата. Но както споменах, бях обмислил някои неща, които щяха да ми помогнат. Едното беше, че на открито тези зверове бягат по-бавно от човек. Те, разбираш ли, имат къси, криви крака и тежки тела. Дори Челинджър на сто метра би могъл да изпревари с няколко ярда най-добрия от тях, а ние с теб бихме били абсолютни шампиони. Другото беше, че те не са чували за пушка. Сигурно не са разбрали какво се случи със съществото, което застрелях. Да не говорим какво можехме да направим, ако се бяхме добрали до карабините си.

И така, рано тази сутрин аз се измъкнах, с един ритник в корема проснах пазача си на земята и се спуснах към лагера. Там намерих теб и оръжието и ето ни сега тук.

— А професорите! — извиках аз ужасен.

— Просто трябва да се върнем и да ги доведем. Не можех да ги взема със себе си. Челинджър беше на дървото, а Съмърли нямаше да издържи. Оставаше една възможност — да взема пушките и да се опитам да ги освободя. Разбира се, за да отмъстят, те може да ги пречукат веднага. Не смятам, че ще докоснат Челинджър, обаче за Съмърли не отговарям. Но, така или иначе, той е в ръцете им. Затова съм сигурен, че не съм утежнил положението, като офейках. Но честта ни повелява да се върнем и да ги измъкнем или да загинем заедно с тях. Така че можеш да си прочетеш молитвата, млади момко, приятелю мой, защото до вечерта съдбата ни ще се реши.

В тези редове се опитвах да имитирам насечения говор на лорд Рокстън, неговите къси и силни изречения, полушеговития-полубезразсъден тон, с който бяха пропити. Той беше роден за вожд. Опасността го развеселяваше. В такива минути речта му ставаше по-оживена, в студените му очи лумваше огън, а донкихотовските му мустаци щръкваха от радостна възбуда. Той обичаше опасностите,

дълбоко чувствуваше драмата във всяко приключение — това чувство беше още по-дълбоко, тъй като не му се даваше изява — и неизменно смяташе, че всеки риск е вид спорт, жестока игра със съдбата, в която човек залага живота си. Всичко това го правеше чудесен спътник. Ако не бяха опасенията ни за участието на нашите другари, за мен би било истинска радост да се хвърля с такъв човек в такова дело. Вече се бяхме надигнали от скривалището си в храсталака, когато изведнъж усетих, че той ме сграбчва за ръката.

— Боже мой! — прошепна лорд Джон. — Идат!

От мястото, където лежахме, се виждаше един кафяв коридор, засводен със зеленина, който бе образуван от стъблата и клоните на дърветата. По него се движеше върволица от маймуночовеци. Краката им бяха криви, гърбовете — закръглени, ръцете им от време на време докосваха земята, а главите им се въртяха наляво-надясно. Прегърбената стойка ги правеше по-ниски, но аз бих им дал около пет фута. Те имаха дълги ръце и огромни гръдни кошове. Много от тях носеха тояги и в далечината изглеждаха като върволица от силно космати, уродливи хора. За миг ги видях ясно. После се скриха сред храстите.

— Не, сега е още рано — каза лорд Джон, който бе вдигнал карабината си. — Най-добре е да се спотайваме, докато се откажат да ни търсят. Тогава ще видим не можем ли да се върнем до техния град и да ги ударим в сърцето. Нека да им дадем още един час — и да вървим.

Докато чакахме, отворихме една от консервените кутии и закусихме. От предната сутрин насам лорд Рокстън не бе хапнал нищо освен няколко плода и сега ядеше като умиращ от глад.

Най-сетне с издути от патрони джобове и с по една карабина във всяка ръка, ние поехме да изпълним своята освободителна мисия. Преди да напуснем малкото си скривалище сред храсталака, се постаряхме да запомним точното му място и положението му по отношение на форт Челинджър, за да можем при нужда да го намерим отново. Мълчаливо се провирахме през храстите, докато стигнахме до самия ръб на скалата, близо до стария ни лагер. Там спряхме и лорд Джон ме посвети накратко в своите планове.

— Сред гъстите дървета тези свини са по-силни от нас — каза той. — Те ни виждат, а ние не ги виждаме. Но на открито нещата стоят иначе. Там ние се движим по-бързо от тях. Затова по възможност

трябва да се придържаме към откритите места. По ръба на платото големите дървета са по-малко, отколкото във вътрешността. Така че това ще бъде нашият път. Върви бавно, отваряй си очите и дръж карабината готова. И помни — никога, докато имаш поне един патрон, не се оставяй да те пленят. Това е последното, което имам да ти кажа, млади приятелю.

Когато стигнахме до ръба на скалата, аз надникнах и видях нашия черен Самбо. Той седеше на камъните под нас и пушеше. Колко бих искал да го извикам и да му разкажа за нашето положение, но опасността да ни чуят беше твърде голяма. Горите, изглежда, бяха пълни с маймуночовеци — ние често чувахме странния им брътвеж. В такива минути се хвърляхме в най-близкия храсталак, спотайвахме се и чакахме да утихне шумът. Затова се движехме много бавно. Сигурно бяха минали поне два часа, когато предпазливите движения на лорд Джон ми показаха, че трябва да сме близо до целта си. Той ми направи знак да лежа неподвижно, а сам запълзя напред. След миг се върна. Лицето му трепереше от нетърпение.

— Хайде! — каза той. — Хайде бързо! Надявам се, че още не е много късно!

Изтръпнал от възбуда, пропълзях напред и като легнах до него, надникнах през храстите към поляната, която се простираше зад тях.

Това беше зрелище, което не ще забравя до смъртта си — толкова неземно, толкова невероятно, че не зная как да ви накарам да го проумеете. Не зная дали след няколко години самият аз ще повярвам, че съм го видял, ако съм жив да седна пак в едно от креслата в Клуба на диваците и да наблюдавам скучния, непредизвикващ съмнения в своята реалност кей на Темза. Навярно тогава това ще ми изглежда като кошмар, като трескаво бълнуване. И все пак ще го опиша сега, докато е още прясно в паметта ми. Поне един човек, този, който лежеше във влажната трева до мен, ще знае, че не съм излъгал.

Пред нас се откриваше широк простор — на стотици ярда се виждаха само зелени торфове и ниска папрат, която стигаше до самия край на скалата. Около поляната имаше полукръг от дървета, а сред техните клони бяха струпани една върху друга интересни колиби, построени от листа. Най-добре ще ме разберете, ако ви кажа, че те бяха наблъскани като килийки в кошер. По входовете на колибите и по клоните се тълпяха множество маймуночовеци, които, ако се съдеше

по ръста им, бяха женските и младите на племето. Те образуваха фона на картината и гледаха с голям интерес сцената, която ни плени и порази.

На поляната, близо до края на скалата, се бяха скупчили стотина от тези рошави червенокоси същества, много от които бяха огромни на ръст и представляваха ужасна гледка. Всички се подчиняваха на някаква дисциплина, защото никой не се опитваше да наруши редиците, които бяха образували. Пред тях стоеше малка група индианци — дребни, неокосмени червенокожи, чиито тела блестяха като лъснат бронз под силното слънце. До индианците се виждаше един висок, тънък бял мъж, с отпусната глава и кръстосани ръце. Цялата му поза изразяваше ужас и униние. Да, това беше ъгловатата фигура на професор Съмърли.

Около тази унила група пленници имаше няколко маймуночовеци, които ги следяха зорко, така че никакво бягство не бе възможно. А встрани от всички останали, близо до ръба на скалата, стояха двама души, които бяха толкова чудновати, а при други обстоятелства биха били толкова смешни, че не можех да отделя поглед от тях. Единият беше нашият другар професор Челинджър. На раменете му още висяха остатъците от палто, но ризата му беше съвсем разкъсана и голямата брада се сливаше с черната растителност, която покриваше мощните му гърди. Той беше изгубил шапката си и косата му, която беше избуяла през нашите странствувания, хвърчеше на всички страни. Сякаш за един-единствен ден професорът се бе превърнал от най-висш продукт на съвременната цивилизация в най-отчаян южноамерикански дивак. До него стоеше господарят му, кралят на маймуно-човеците. Както бе казал лорд Джон, той беше същински двойник на нашия професор и само цветът му беше червен вместо мургав. Същата къса, широка фигура, същите тежки рамена, същите увиснали напред ръце, същата четинеста брада, сливаща се с косматата гръд. Някаква отчетлива разлика се забелязваше само над веждите, където наклоненото чело и ниският извит череп на маймуночовека рязко контрастираха с широкия лоб и великолепия краниум на европейца. Във всичко останало кралят беше смешна пародия на професора.

Всичко това, което ми отнема толкова много време при описанието, се запечата в главата ми за няколко секунди. След това

трябваше да мислим за съвсем други неща, защото пред нас се развиваха драматични събития. Двама маймуночовеци бяха сграбчили едного от групата индианци и го мъкнеха към ръба на скалата. Кралят вдигна ръка и даде знак. Те хванаха човека за краката и ръцете и три пъти го залюляха с огромна сила назад-напред. После със страхотен замах запратиха нещастника над пропастта. Хвърлиха го с такава сила, че преди да започне да пада, той се изви високо във въздуха. Когато изчезна от погледа, цялото множество с изключение на стражите се втурна напред към ръба на пропастта. Настъпи продължителна тишина, последвана от див, възторжен вик. Те скачаха, махаха във въздуха дългите си космати ръце и виеха от въодушевление. След това се отдръпнаха от ръба, строиха се отново в редица и зачакаха следващата жертва.

Този път беше редът на Съмърли. Двама от пазачите му го хванаха за китките и грубо го повлякоха напред. Неговата тънка фигура и дългите му крайници се мятаха и трепкаха и той приличаше на пиле, което измъкват от курника. Челинджър се бе обърнал към краля и бясно размахваше ръце пред носа му. Той молеше, умоляваше, настояваше за живота на своя другар. Маймуночовекът грубо го отблъсна и поклати глава. Това беше последното съзнателно движение, което той можа да направи на тази земя. Карабината на лорд Джон изтрещя и косматият червенокос крал се просна на земята.

— Стреляй в най-гъстата тълпа! Стреляй, синко, стреляй! — викаше моят спътник.

И в душата на най-обикновения човек се крият неведоми, кървави дълбини. Аз съм чувствителен по природа и много пъти очите ми са се навлажнявали от писъка на ранен заек. И все пак сега кръвожадността ме беше обхванала. Скочил на крака, изпразвах един след друг магазините, отварях и затварях затвора и в същото време виках и крещях от жестоката радост на убийството. С четирите си пушки ние двамата създадохме страшен хаос. Стражите, които държаха Съмърли, бяха повалени, а той се клатушкаше като пиян от изумление и не можеше да проумее, че е свободен. Гъстата тълпа от маймуночовеци бягаше объркано насам-натам, всички се чудеха откъде иде тази буря на смъртта и какво може да означава тя. Махаха ръце, жестикулираха, пицяха и газеха падналите. После с внезапен порив виещата тълпа се втурна да търси убежище по дърветата. Земята

беше осеяна с труповете на убитите. В този момент пленниците останаха сами сред поляната.

Пъргавият ум на Челинджър бе схванал положението. Той сграбчи ръката на слияния Съмърли и се спусна към нас. Двама от стражите се затекоха след тях, но бяха повалени от два куршума на лорд Джон. Ние изскочихме от храстите, за да посрещнем приятелите си, и тикнахме по една заредена карабина в ръцете им. Но силите на Съмърли бяха на изчерпване. Той едва се клатеше. Маймуночовеците вече се съвземаха след паниката. Те прииждаха през храстите и имаше опасност да ни преградят пътя. Ние с Челинджър хванахме Съмърли за лактите и го повлякохме, а лорд Джон прикриваше отстъплението ни с непрекъсната стрелба срещу диваците, които ни се зъбеа от храсталака. Докато изминем миля или повече, бърбрещите зверове бяха все по петите ни. После започнаха да изостават, защото се убедиха в силата ни и изгубиха желание да се срещат с тази безпогрешна карабина. Когато най-сетне стигнахме до лагера, ние се озърнахме и открихме, че сме сами.

И все пак грешехме. Едва затворихме входа на оградата с трънливия храст, стиснахме си ръцете и се хвърлихме задъхани на земята до нашия извор, когато чухме отвън бързи стъпки, а след това — тих, жалостив плач. Лорд Рокстън се втурна нататък с карабина в ръка и бутна вратата. Там лежаха ничком четиримата оцелели индианци. Дребните червенокожи трепереаха от страх пред нас и въпреки това ни молеа за закрила. Един от тях посочи с красноречиви жестикулации към горите наоколо и обясни, че те са пълни с опасности. После се хвърли напред в краката на лорд Джон, обви глезените му с ръце и притисна лицето си към тях.

— За бога! — извика лорд Джон, като подръпваше мустаците си, крайно объркан. — Слушайте, какво, по дяволите, да правим с тези хора? Стани, момчето ми, и махни лицето си от ботушите ми.

Съмърли седеше и тъпчеше тютюн в старата си лула.

— Трябва да ги спасяваме — каза той. — Вие измъкнахте всички ни от устата на смъртта. Честна дума! Добра работа свършихте!

— Възхитителна! — възкликна Челинджър. — Възхитителна! Не само ние като индивиди, но и цялата европейска наука ви дължи много голяма благодарност за това, което направихте. Не ще се поколебая да кажа, че ако ние с професор Съмърли бяхме изчезнали, в съвременната

история на зоологията щеше да остане осезателна празнота. Нашият млад приятел и вие извършихте прекрасно дело.

Той ни озари със своята бащинска усмивка, но европейската наука би била малко учудена, ако можеше да види сега своето любимо чедо, своята голяма надежда. Обрасъл и рошав, с разголена гръд и парцаливи дрехи, той седеше, стиснал между коленете си една от месните консерви, и държеше с две ръце голям къс студено австралийско овнешко месо. Индианецът погледна към него, заскимтя и като се притисна към земята, се вкопча в краката на лорд Джон.

— Не се плаши, милото ми момче — каза лорд Джон и го потупа по главата, покрита със сплъстена коса. — Той се страхува от вида ви, Челинджър. Бога ми, аз не се учудвам. Хайде, момче, той е обикновен човек, като всички останали.

— Така ли смятате, сър! — извика професорът.

— О, да, Челинджър, вие имате късмет, че не сте съвсем обикновен. Ако не приличахте толкова на краля...

— Честна дума, лорд Джон Рокстън, позволявате си твърде много.

— Но това е факт.

— Моля ви, сър, да смените темата. Забележките ви не се отнасят до работата и са неуместни. Въпросът, който трябва да решим сега, е какво да правим с тези индианци. Несъмнено отговорът е — да ги съпроводим до дома им, но ние не знаем къде е този дом.

— Не е трудно да го намерим — намесих се аз. — Те живеят в пещерите отвъд централното езеро.

— Нашият млад приятел знае къде живеят. Струва ми се, че е доста далечко.

— Не по-малко от двадесет мили — отвърнах аз. Съмърли изстена:

— Лично аз не бих могъл да стигна дотам. Още чувам как тия зверове вият по петите ни.

И наистина в този миг от тъмните дълбини на гората до нас долетя далечният брътвеж на маймуночовеците. Индианците отново изхлипаха от страх.

— Трябва да тръгваме, и то бързо! — каза лорд Джон. — Ти, млади приятелю, помагай на Съмърли. Индианците ще носят припасите. Хайде, тръгвайте, преди да са ни видели.

За по-малко от половин час стигнахме до нашето убежище в храсталака и се потулихме. Откъм стария ни лагер през целия ден се чуваха възбудените подвиквания на маймуночовеците, но нито един от тях не се насочи към нас и уморените бегълци, червени и бели, спаха дълго и дълбоко. Самият аз току-що бях задрямал, когато някой ме дръпна за ръкава и видях Челинджър, коленичил до мен.

— Вие водите дневник на тези събития и навярно възнамерявате да го публикувате, господин Малоун — започна той с тържествен тон.

— Аз съм дошъл тук като репортер.

— Именно. Може би сте чули някои твърде идиотски подмятания на лорд Джон Рокстън. Той сякаш намеква, че имало някаква... някаква прилика...

— Да, чух го.

— Излишно е да ви казвам, че разгласяването на тази мисъл ... и въобще всякакви шеги във вашето повествование за това, което се случи ... биха били извънредно обидни за мен.

— Аз ще се придържам стриктно към истината.

— Често забележките на лорд Джон са изцяло плод на неговата фантазия и той е способен да измисли най-нелепи причини за уважението, което низшите раси винаги проявяват към достойнството и характера. Разбирате ли ме?

— Напълно.

— Осланям се на вашата дискретност. — После след дълга пауза, добави: — Кралят на маймуночовеците беше наистина много издигнато същество — забележително красива, интелигентна личност. Не ви ли направи впечатление?

— Да, твърде забележително същество — отговорих аз. И професорът, явно успокоен, отново се нагласи да спи.

XIV. ЕТО КОИ СА ИСТИНСКИТЕ ЗАВОЕВАНИЯ

Бяхме си въобразили, че нашите преследвачи — маймуночовеците — не знаят нищо за скривалището ни в храсталака, но скоро щяхме да открием грешката си. В горите не се чуваше никакъв звук — нито един лист не трепваше в дървесата и навред около нас цареше покой. Но ние трябваше да знаем от опит с каква лукавост и с колко търпение са въоръжени тези същества, когато е нужно да наблюдават и да изчакват подходящия случай. Каквато и да бъде съдбата ми, аз съм съвсем сигурен, че никога през живота си няма да бъда по-близо до смъртта, отколкото през онази сутрин. Но нека да ви разкажа всичко поред.

Събудихме се изтощени от вчерашните силни преживявания и оскъдната храна. Съмърли беше толкова слаб, че трябваше да направи усилие, за да стане, но в този старец имаше някаква упоритост и храброст, които никога не биха признали поражение. Бе свикан съвет и решихме да постоим тук един-два часа, да закусим и после да тръгнем през платото, покрай Централното езеро, към пещерите, където според моите наблюдения живееха индианците. Надявахме се, че можем да разчитаме на добрата дума на онези, които бяхме спасили, за да бъдем посрещнати топло от техните приятели. След това, изпълнили своята мисия и навлезли по-дълбоко в тайните на Земята на Мейпъл Хуайт, ние щяхме да насочим мислите си към жизнения проблем за нашето слизване и завръщане. Дори Челинджър беше готов да признае, че тогава всичко, за което сме дошли, ще бъде извършено и наш дълг ще бъде да занесем на цивилизацията удивителните открития, които сме направили.

Сега можехме по-добре да огледаме индианците, които бяхме избавили. Те бяха дребни хорица, жилести, подвижни и добре сложени. Дългите им черни коси бяха завързани с кожен ремък на сноп зад главите им. Поясите им също бяха кожени. Гладките им добродушни лица имаха правилни черти. Торбичките на ушите им

висяха раздрани и окървавени. Това показваше, че в тях са били втикнати някакви украшения, които поробителите са откъснали. Речта им, макар и неразбираема за нас, течеше свободно. Те се посочваха един друг и произнасяха многократно думата „акала“. Ние разбяхме, че това е името на тяхното племе. От време на време лицата им се изкривяваха от страх и омраза, те размахваха свитите си юмруци към горите наоколо и викаха: „Дода, дода!“ Това, изглежда, беше названието на враговете им.

— Какво ще кажете за тях, Челинджър? — попита лорд Джон. — Едно нещо ми е съвсем ясно: малкото момче с обръснатото теме е главатарят им.

Наистина този индианец рязко се отделяше от другите и те никога не се осмеляваха да се обърнат към него, без да му отдадат по някакъв начин дълбоката си почит. Той изглеждаше най-млад от всички, но беше толкова горд и непокорен, че когато Челинджър постави върху главата му голямата си ръка, подскочи като пришпорен кон и се отдалечи от професора, а в тъмните му очи блесна внезапна мълния. После, като сложи ръка на сърцето си, той промълви няколко пъти с голямо достойнство думата „маретас“. Без да се смути, професорът хвана най-близкия индианец за рамото и започна лекцията си върху него, като че ли той беше нагледно пособие в класна стая.

— Тези хора — каза той със звучния си глас, — независимо от това, дали ще съдим по обема на черепа, по лицевия ъгъл или по някакъв друг критерий, не могат да бъдат отнесени към някои от неразвитите типове. Напротив, ние трябва да ги поставим значително по-високо от много южноамерикански племена, които мога да назова. По никакъв начин не можем да обясним възникването на такава раса на такова място. Но и пропастта, която отделя маймуночовеците от оцелелите върху платото първични зверове, е огромна. Недопустимо е да се мисли, че и те също така биха могли да възникнат тук.

— Тогава откъде, по дяволите, са паднали? — попита лорд Джон.

— Един въпрос, който несъмнено ще бъде предмет на бурни дискусии за всяко научно дружество в Европа и Америка — отговори професорът. — Моето собствено тълкуване, доколкото то е от значение — при тези думи той наду огромната си гръд и се огледа високомерно, — е, че в особените условия на тази страна еволюцията е стигнала до гръбначния стадий, при което старите типове са оцелели и

продължили да живеят съвместно с по-новите. Така ние намираме такива съвременни животни като тапира с неговото значително родословие, големия елен и мравояда, редом с някои видове влечуги от юрски тип. Дотук е ясно. И сега идват маймуночовеците и индианците. Как може да се обясни по научному тяхното присъствие? Според мен то се дължи само на преселване отвън. Възможно е в Южна Америка да е съществувала човекоподобна маймуна, която някога е успяла да стигне до това място и от която са се развили тези същества. Ако външността на някои от тях — тук той продължително ме изглежда — беше придружена със съответната интелигентност, уверен съм, че те биха вдъхвали уважение у всяка сегашна раса. Колкото до индианците, не може да има съмнение, че те са по-скорошни емигранти отдолу. Подгонени от глад или от завоеватели, те са се изкачили на платото. Тук са ги посрещнали свирепи същества, които дотогава са им били непознати. Пришълците са намерили убежище в пещерите, за които разказа нашият млад приятел. Но те несъмнено са били принудени да водят тежка битка с дивите зверове и особено с маймуночовеците, които са ги считали за нашественици и са воювали срещу тях безмилостно, с лукавост, която по-големите зверове не притежават. Затова и броят им, както изглежда, е ограничен. Е, джентълмени, разреших ли загадката правилно, или имате някакви въпроси към мен?

Професор Съмърли беше твърде потиснат и за пръв път не се впусна в спор, макар че в знак на пълно несъгласие енергично заклати глава. Лорд Джон само почеса редките си къдрици и заяви, че не може да участва в борбата, тъй като не е от същата категория. Що се отнася до мен, аз влязох в обичайната си роля на човек, който свежда всичко до съвсем прозаично и практическо ниво, като забелязах, че един от индианците липсва.

— Той отиде да донесе вода — каза лорд Рокстън, — Въръжжихме го с една празна консервена кутия от говеждо.

— Към стария лагер ли? — попитах аз.

— Не, към ручея, ей там, сред дърветата. Не ще да е на повече от 200 ярда оттук. Но той, бедният, сигурно не бърза много.

— Ще ида да го потърся — казах аз и като взех карабината си, тръгнах към ручея, оставяйки приятелите си да се занимават с приготвянето на оскъдната закуска. Може би ще ви се види неразумно, че макар и малко, се отдалечих от надеждното скривалище в гъсталака,

но не забравяйте, че от маймунския град ни деляха много мили, че доколкото знаехме, нашето убежище не бе открито и че независимо от всичко, с карабина в ръце, аз не се боях от тях. Още не познавах тяхното лукавство и силата им.

Някъде пред себе си чувах бълбукането на нашия ручей, но между мен и него имаше плетеница от дървета и храсталак. Проправих си път през нея и тъкмо бях излязъл от зрителното поле на моите спътници, когато под едно от дърветата забелязах нещо червено, сгърбено сред храстите. Когато го приближих, останах поразен — това беше липсващият индианец. Трупът лежеше на една страна с опънати крака, а главата му беше извита в най-неестествено положение, сякаш гледаше през рамото си. Извиках, за да предупредя приятелите си, че нещо не е в ред, и като изтичах, наведох се над тялото. Изглежда, моят ангел-пазител е бил много близко до мен, защото някакъв инстинктивен страх или може би някакво слабо шумолене на листа ме накара да погледна нагоре. От гъстия зелен листак, който висеше ниско над главата ми, бавно се спущаха две дълги мускулести ръце, покрити с червеникави косми. Още миг и техните пръсти щяха да бъдат на моето гърло. Отскочих бързо назад, но тези ръце бяха още по-бързи. Вследствие на внезапния ми скок те не успяха да ме хванат както трябва, но една от тях ме сграбчи за тила, а другата — за лицето. Аз вдигнах ръце, за да запазя гърлото си, и в следния миг огромната лапа се плъзна надолу по лицето и се затвори върху пръстите ми. Полека се отделих от земята и почувствувах страшен натиск, който все повече извиваше главата ми назад, докато напрежението върху вратните ми прешлени стана нетърпимо. Зави ми се свят, но продължавах да дърпам ръката и я изтиках от брадата си. Като погледнах нагоре, видях страхотно лице със студени, неумолими светлосини очи, които гледаха надолу към моите. В тези ужасни очи имаше нещо хипнотично. Не можех да се боря повече. Когато чудовището почувствува, че се отпускам в ръцете му, в двата края на отвратителната му уста блеснаха два бели кучешки зъба, а хватката още повече се стегна върху брадата ми, като я тикаше нагоре и назад. Тънка, опалова мъгла падна пред очите ми, в ушите ми зазвънтяха сребърни звънчета. Чух глухо, далечно изтрещяване на карабина и усетих слабо удара при падането си на земята.

Когато дойдох на себе си, лежах по гръб върху тревата в нашето леговище сред храсталака. Някой беше донесъл водата от ручея и лорд Джон пръскаше с нея главата ми, докато Челинджър и Съмърли ме подпираха със загрижени лица. За миг зърнах нещо човешко зад техните маски на учени. Всъщност бях изгубил съзнание по-скоро от разтърсването, отколкото от някакво нараняване и след половин час независимо от главоболието и схванатия си врат аз се вдигнах и бях готов за всичко.

— Но ти се спаси като по чудо, млади момко, приятелю мой — каза лорд Джон. — Когато чух вика ти и изтичах, главата ти беше наполовина извита и четирите ти крайника се мятаха във въздуха. Помислих си, че вече сме с един по-малко. Във вълнението си не улучих звера, но той те пусна и изчезна като мълния. Боже мой, как бих искал да имам петдесет души с карабини! Щях да изтребя цялата им проклета банда и да оставя тази страна малко по-чиста, отколкото я намерихме.

Стана ясно, че маймуночовеците ни бяха забелязали по някакъв начин и ни наблюдаваха отвсякъде. През деня нямаше какво толкова да се страхуваме от тях, но през нощта беше твърде възможно да ни нападнат, така че колкото по-скоро се отървахме от тяхното съседство, толкова по-добре. От три страни ни обграждаше гора и там ние можехме да попаднем в засада. Но на четвъртата — тази, която се спускаше към езерото — имаше само нисък храсталак с пръснати сред него дървета. Тук-таме се виждаха и поляни. Всъщност това бе пътят, който бях избрал при самостоятелното си пътешествие. Той водеше право към индианските пещери, така че имяхме всички основания да минем по него.

За едно ни беше мъчно — трябваше да напуснем нашия стар лагер. Съжалявахме не толкова за припасите, които оставаха там, колкото за това, че прекъсвахме връзката си със Самбо, нашата връзка с външния свят. Запасът ни от патрони обаче беше добър, а и всичките пушки бяха с нас, така че поне за известно време можехме да се справим сами. Надявахме Се, че скоро ще ни се удаде случай да се върнем и да възстановим контакта си с нашия негър. Той ни обеща да стои предано на мястото си и ние не се съмнявахме, че ще удържи думата си.

Рано следобед потеглихме на път. Младият главатар вървеше начело като водач, но с възмущение отказа да носи какъвто и да е багаж. Зад него двамата оцелели индианци носеха на гръб оскъдното ни имущество. Ние, четиримата бели, вървахме най-отзад със заредени карабини в ръце. Когато тръгнахме, от гъстите тихи гори зад нас внезапно се раздаде силен вой. Маймуночовеците може би тържествуваха по повод на нашето оттегляне или съпровождаха с презрителна насмешка бягството ни. Като се обърнахме, видяхме зад себе си само плътната завеса на дърветата, но този проточен вой свидетелствуваше колко много от нашите неприятели се спотайваха сред тях. По нищо обаче не личеше да ни преследват и скоро излязохме в една по-открита местност извън техните владения.

Аз вървах последен от четиримата. Не можех да не се засмея при вида на тримата ми спътници. Това ли беше блестящият лорд Джон Рокстън, който не много отдавна седеше в Олбъни сред своите персийски килими и картини, в розовото сияние на цветните светлини? А нима това беше внушителният професор, който се надуваше зад тежкото бюро в своя кабинет на Енмор парк? И най-сетне възможно ли беше това да е същата строга и стегната фигура, която се беше изправила пред събранието на Зоологическия институт? Човек едва ли би могъл да срещне по някоя пътечка на Съри трима скитници, които да изглеждат толкова отчаяни и одрипавели. Ние наистина бяхме прекарвали на платото не повече от седмица, но всичките ни запасни дрехи останаха долу, в лагера, а и тази седмица беше сурово време за нас, макар че това се отнася най-малко за мене, защото не се наложи да понасям грубостта на маймуночовеците. И тримата ми приятели си бяха загубили шапките и бяха завързали главите си с носните си кърпи, дрехите им висяха на ивици по тях, а небръснатите им мръсни лица бяха неузнаваеми. Както Съмърли, така и Челинджър силно куцаха, а аз бях още толкова слаб след тазсутрешния удар, че с мъка влачех краката си. Вратът ми беше вдървен от смъртоносната хватка. Ние наистина бяхме жалка група и нашите индианци се обръщаха и ни поглеждаха с учудване и ужас.

Късно следобед стигнахме до брега на езерото. Излязохме от храстите и когато пред очите ни се появи водната шир, нашите тукашни приятели издадоха пронизителен радостен вик и започнаха живо да сочат пред себе си. Гледката наистина беше чудесна. Една

голяма флотилия от канута се плъзгаше по гладката повърхност право към брега, на който стояхме. Когато ги видяхме за първи път, те бяха на няколко мили, но летяха насам с голяма бързина и скоро дойдоха толкова близо, че гребците можеха да различават лицата ни. Изведнъж от тях се откъсна гръмовит възторжен вик, те се надигнаха от седалките и размахаха лудо във въздуха веслата и копията си. После се наведоха отново над греблата и като долетяха до брега, издърпаха лодките върху пясъчния откос и се втурнаха към нас, за да се проснат пред младия вожд с високи приветствени викове. Накрая един от тях, възрастен мъж с огърлица и гривна от едри блестящи стъклени мъниста и с рамене, заметнати с петнистата кехлибарена кожа на някакво красиво животно, изтича напред и топло прегърна младежа, когото бяхме спасили. После погледна към нас и след като зададе няколко въпроса, пристъпи с голямо достойнство и прегърна всички ни поред. По негово нареждане цялото племе легна ничком пред нас в знак на почит. Аз изпитах стеснение и неудобство пред това раболепно поклонение и прочетох същото върху лицата на лорд Джон и Съмърли, но Челинджър цъфна като майска роза.

— Може да са низши типове — каза той, като гладеше брадата си и ги оглеждаше, — но държането им в присъствието на по-висши от тях е добър урок за някои от нашите най-издигнати европейци. Колко учудващо верни са инстинктите на примитивния човек!

Туземците явно бяха тръгнали на война, защото всички носеха копия (дълги бамбукови стъбла с костени върхове), лъкове и стрели, а на хълбоците им бяха окачени някакви тояги и каменни бойни секири. Те хвърляха мрачни, гневни погледи към горите, откъдето бяхме дошли ние, и често повтаряха думата „дода“. Всичко показваше, че това е спасителна команда, тръгнала да избави сина на стария вожд, какъвто се оказа младежът, или да отмъсти за него. Сега цялото племе се съвещаваше, приседнало в кръг. Ние седяхме върху един базалтов блок наблизо и наблюдавахме процедурата. Изказаха се двама-трима воители, след което нашият млад приятел произнесе въодушевена реч с толкова красноречива мимика и жестикулация, че ние я разбрахме от началото до края, сякаш знаехме езика.

— Какъв смисъл има да се връщаме — каза той. — Рано или късно това трябва да се извърши. Вашите другари бяха убити. Какво от това, че аз съм здрав и читав? Другите бяха умъртвени. За никого от

нас няма сигурност! Сега сме се събрали и сме готови. — После той посочи към нас. — Тези чудновати хора са наши приятели. Те са добри воители и мразят маймуно-човеците като нас. Те командуват — тук той вдигна ръка към небесата — гръмотевицата и светкавицата. Кога ще имаме отново такъв случай? Да вървим да умрем сега или да живеем без страх в бъдеще. Ако не направим това, как ще погледнем жените си, когато се върнем?

Малките червенокожи воители взеха думите на оратора присърце и като размахаха грубите си оръжия, изпратиха речта му с одобрителен рев. Стариият вожд пристъпи към нас и ни попита нещо, като сочеше към горите. Лорд Джон му направи знак да почака за отговор и след това се обърна към нас.

— Е, какво смятате да правите? — каза той. — Колкото до мен, аз имам да уреждам сметки с тези маймуни и ако това свърши с изстребването им от лицето на земята, не мисля, че тя ще бъде недоволна. Аз тръгвам с нашите малки червени приятели и възнамерявам да им помогна в битката. Какво ще кажеш, млади приятелю?

— Разбира се, ще дойда.

— А вие, Челинджър?

— Аз, естествено, ще съдействувам.

— А вие, Съмърли?

— Струва ми се, че ние се отдалечаваме много от целта на нашата експедиция, лорд Джон. Уверявам ви, че когато напуснах професорската си катедра в Лондон, аз не си и представях, че правя това, за да възглавявам диваци, които нападат колония от човекоподобни маймуни.

— Наистина ниско паднахме — каза лорд Джон с усмивка. — Но няма какво да се прави: съдба. И така, какво е вашето решение?

— Съмнявам се в необходимостта от тази стъпка — не се предаваше Съмърли, — но ако всички вие тръгнете, нима аз мога да остана?

— Тогава — решено! — каза лорд Джон и като се обърна към вожд, кимна и потупа карабината си. Старецът се ръкува с всички ни поред, а хората му ни приветствуваха с гръмки викове. Вече беше твърде късно, за да се придвижваме, затова индианците се разположиха на бивак. От всички страни забляскаха и задимяха

огньовете им. Няколко души се шмугнаха в джунглата и скоро се върнаха, като караха пред себе си един малък игуанодонт. Както и другите, той имаше асфалтово петно на рамото си и едва когато видяхме, че един от туземците пристъпи напред с вид на собственик и даде съгласието си за заколването на животното, най-сетне разбрахме, че тези едри същества са частна собственост, както стадото добитък у нас, и че знаците, които така ни бяха озадачили, не са нищо повече от белези на притежателите. Безпомощни, тъпи и тревопасни, с големи крайници и миниатюрен мозък, те можеха да бъдат подбирани и карани дори от дете. За няколко минути огромното животно беше накълцано и над десетина лагерни огньове увиснаха дебели резени от неговото месо заедно с големите люспести ганоидни риби, набучени с копия в езерото.

Съмърли беше легнал на пясъка и спеше, но ние, останалите, скитахме по брега и се мъчехме да научим нещо повече за тази чудновата страна. Два пъти намерихме ями със синя глина, каквато вече бяхме видели в блатото на птеродактилите. Това бяха стари вулканични кратери и по неизвестни причини събуждаха у лорд Джон най-жив интерес. Челинджър от своя страна бе привлечен от един бълбукащ и клокочещ кален гейзер, в който някакъв странен газ образуваше на повърхността големи пукащи се мехури. Той пхна в калта кука тръстика и като дете извика от възторг, когато с една запалена клечка успя да предизвика силна експлозия и син пламък на горния ѝ край. Още по-голяма радост му достави това, че след като захлупи края на тръстиката с една кожена торбичка и по този начин я напълни с газ, торбичката излетя във въздуха.

— Възпламеним газ, доста по-лек от атмосферата. Смело бих заявил, че съдържа значителен процент свободен водород. Запасите на Джордж Едуард Челинджър още не са изчерпани, млади приятелю. Тепърва ще ви покажа как един велик ум приспособява цялата природа към нуждите си.

Той се наду от някаква тайна идея, но не продума нищо повече.

На брега не видяхме нищо интересно. Той беше вълшебен, както и водната шир пред нас, обаче числеността ни и шумът, който вдигнахме, бяха пръснали надалеч всички живи същества и ако оставим настрана няколкото птеродактили, които кръжеха високо над главите ни в очакване на леш, всичко край лагера бе спокойно. Но

навътре в розовите води на централното езеро беше другояче. То кипеше и се надигаше от странни животни. Големи аспидочерни гърбове и високи назъбени гръбни перки изскачаха, посребрени от капки, и после се търкулваха отново в дълбините. Далечните пясъчни ивици бяха осеяни с чудновати пълзящи животни, огромни костенурки и страшни гуцери. На една от тези пясъчни ивици бавно се люшкаше към езерото голямо плоско същество, подобно на пулсиращо парче черна мазна кожа. Тук-таме високо над повърхността се подаваха змийски глави. Те бързо пореха водата, като се издигаха и спускаха с грациозни движения на лебедовите си шии, а пред тях се образуваше малка яка от пяна и зад гърба им оставаше дълга кипяща следа. Съмърли и Челинджър, които бяха се присъединили към нас двамата, гледаха мълчаливо и чак когато едно от тези същества изпълзя върху пясъчната ивица и зад дългия му змийски врат се показа тяло, въоръжено с огромни плавници, подобно на бъчва, двамата се впуснаха в своя дует на удивление и възхищение.

— Плезиозавър! Сладководен плезиозавър! — извика Съмърли. — Доживях да видя такова нещо! Ние, скъпи мой Челинджър, сме по-честити от всички зоолози, откак свят светува!

Едва когато падна нощ и огньовете на нашите диви съюзници заблестяха в сенките с червена светлина, успяхме да откъснем нашите двама мъже на науката от магията на на това праисторическо езеро. Даже в тъмнината, легнали на брега, от време на време чувахме пръхтенето и гмуркането на огромните същества, които живееха в него.

В ранни зори лагерът ни беше накрак и час по-късно паметната ни експедиция започна. Често съм мечтал някога да стана военен кореспондент, но и в най-дръзките си мечти не бих могъл да си представя, че ще ми се падне да описвам такова сражение. И така, това е първият ми репортаж от бойното поле.

През нощта от пещерите пристигна подкрепление от нова група туземци, така че при потеглянето навярно сме били четиристотин-петстотин души. Напред бяха изпратени верига разузнавачи, а зад тях по дългия склон на обраслата с храсти местност се изкачваше в стегнати колони цялата армия. Когато приближихме до края на гората, индианците се пръснаха в дълга нестройна фаланга от копиеносци и стрелци. Рокстън и Съмърли заеха позиция на десния фланг, а ние с

Челинджър — на левия. Войнство от каменния век — такива бяха тези, които придружавахме в битката ние, въоръжени с последната дума на оръжейното изкуство от Сейнт-Джеймз стрийт и от Странд.

Неприятелят не ни накара да го чакаме дълго. Дива пронизителна врява се надигна от края на гората и внезапно изскочи отряд маймуночовеци с тояги и камъни. Те се насочиха към центъра на индианската редица. Постъпката им беше храбра, но глупава, защото тези едри кривокраки същества се движеха бавно, докато противниците им бяха пъргави като котки. Зрелището беше ужасно. Свирепите зверове се хвърляха напред със запенени уста и горящи очи, замахваха и никога не улучваха изплъзващите се неприятели, а в тях се забиваха стрела след стрела. Едно голямо същество притича към мен, като ревеше от болка. Десетина копия стърчаха от гръдта и ребрата му. Аз го съжалих и забих един куршум в черепа му, след което то се просна сред цъфтящите алое. Но това бе единственият ми изстрел, защото атаката беше насочена в центъра на редицата, а там индианците я отблъскваха и без наша помощ. Струва ми се, че нито един от маймуночовеците, които изскочиха от гората, не можа да се върне. Но положението стана по-опасно, когато навлязохме между дърветата. В продължение на час или повече се водеше отчаяна борба, в която по едно време едва удържахме. Маймуночовеците изскачаха от храсталака, нахвърляха се с огромни тояги върху индианците и често поваляха трима-четирима от тях, преди да паднат, пронизани от копията. Страхотните им удари разбиваха всичко, върху което се стоварваха. Един от тях разтроши карабината на Съмърли, а следващият щеше да пръсне черепа му, ако пристигналият тъкмо навреме индианец не бе намушкал звера в сърцето. Други маймуночовеци ни замерваха с камъни и клони от дърветата, а сегиз-тогиз и сами скачаха върху нашите редици и се биеха яростно, докато ги повалят. Веднъж съюзниците ни се огънаха под натиска и ако не бяха заработили карабините ни, сигурно щяха да си плюят на петите. Но храбрият им стар вожд ги събра отново и те така придойдоха, че маймуночовеците на свой ред започнаха да отстъпват. Съмърли беше без оръжие, но аз изпразвах магазина си колкото може по-често, а от другия фланг се чуваше непрекъснат пукот на карабините на нашите спътници. Тогава изведнъж настъпи паниката и поражението. Големите същества се пръснаха в храсталака с писък и вой, а нашите съюзници

последваха бягащите си врагове с викове на дивашки възторг. Всички вражди на безбройни поколения, цялата омраза и жестокост на тяхната бедна история, всички спомени за обиди и гонения щяха да бъдат разчистени днес. Най-сетне човекът щеше да възтържествува, а човекът-звяр щеше да бъде поставен завинаги на мястото му. Както и да препускаха бегълците, те бяха твърде бавни, за да се измъкнат от пъргавите диваци, и навред в гъстата гора се чуваха въодушевени викове, звънтяха кордите на лъковете. Маймуночовеците бяха събаряни от скривалищата си в дърветата и с глух шум падаха на земята.

Тръгнах след другите и видях лорд Джон и Съмърли, които идваха при нас.

— Край! — каза лорд Джон. — Мисля, че можем да оставим прочистването на тях. Колкото по-малко видим, толкова по-добре ще спим.

Очите на Челинджър блестяха от жажда за сеч.

— Ние имахме щастието — избоботи той, като се разхождаше наперен като паун — да присъствуваме на една от типичните решителни битки в историята — битки, които са определили съдбата на света. Какво значение има, приятели мои, завладяването на една нация от друга? Никакво. Резултатът е винаги един и същ. Но тези жестоки боеве в зората на вековете, когато пещерните жители са се изправяли срещу тигрите или когато слоновете за първи път са открили, че имат господар — ето кои са били истинските завоевания, истински ценните победи. Благодарение на този каприз на съдбата ние бяхме свидетели на такова едно единоборство и дори помогнахме за неговия изход. Сега на това плато бъдещето ще принадлежи на човека.

Нужно е да притежаваш твърда вяра в крайната цел, за да оправдаеш такива трагични средства. По пътя си през горите ние на всяка крачка откривахме налягали един до друг маймуночовеци, пронизани с копия и стрели. Тук-там имаше малки групи разкъсани индианци. Те показваха мястото, където някой от човекоподобните се бе защищавал отчаяно и бе продал скъпо живота си. Пред нас непрекъснато се носеше вой и рев и по тях ние узнавахме посоката на преследването. Маймуночовеците бяха изтласкани обратно в техния град, там дадоха последен отпор, отново бяха разбити и ние дойдохме тъкмо навреме, за да видим окончателната страхотна сцена. Около

осемдесет или сто мъжки, последните оцелели, бяха подкарани през поляната, която водеше към края на скалата, същата, на която преди два дни извършихме своя подвиг. Когато пристигнахме, индианците ги бяха обкръжили в полукръг от копиеносци и след минута всичко беше свършено. Тридесет-четиридесет умряха на място. Останалите, които пицяха и дращеха, бяха постигнати от същата участ, която дълги времена сполетяваше техните пленници — те бяха хвърлени в пропастта и профучаха надолу, към острия бамбук на шестстотин фута под нас. Стана така, както беше казал Челинджър. Царството на човека в Земята на Мейпъл Хуайт беше осигурено завинаги. Мъжките бяха унищожени, маймунският град — разрушен, женските и малките — откарани в робство, и дългото съперничество, останало от неznайни векове, намери кървавата си развръзка.

За нас тази победа беше много ценна. Можяхме още веднъж да посетим своя лагер и да се доберем до припасите си. Можяхме отново да се свържем и със Самбо, когото изсипалата се от скалата лавина от маймуни беше ужасила.

— Бягайте, маса, бягайте! — викаше той, а очите му щяха да изскочат от орбитите си. — Дяволът непременно хваща вас, ако вие стоите там горе.

— Това е гласът на разума! — убедено каза Съмърли. — Досегашните приключения са ни достатъчни. Те и без това не подходат нито на характера, нито на положението ни. Дръжте на думата си, Челинджър. Отсега нататък вие трябва да посветите силите си на една цел — да се измъкнем от тази ужасна страна и да се завърнем отново в цивилизования свят.

XV. ПРЕД ОЧИТЕ НИ СЕ ИЗВЪРШИХА ВЕЛИКИ ЧУДЕСА

Пиша дневника си ден след ден, но се надявам, че преди да стигна до края, ще мога да кажа, че най-сетне слънцето е просветнало и за нас. Ние сме затворени тук, не знаем как да се измъкнем и това ужасно ни дразни. Въпреки всичко все ми се струва, че може би ще дойде ден, когато ще се радваме, че сме били задържани пряко волята си, за да видим още някои от чудесата на това необикновено място и от съществата, които го обитават.

Победата на индианците и изстребването на маймуночовеците бяха повратна точка в нашата съдба. Оттогава ние станаме всъщност господари на платото, защото туземците ни гледаха със смесено чувство на страх и благодарност, загдето с необичайната си мощ им бяхме помогнали да унищожат вековния си враг. В себе си те може би биха се радвали да видят оттеглянето на тези толкова могъщи и загадъчни хора, но не предлагаха начин, по който да се спуснем в равнините. Преди, доколкото разбирахме знаците им, имало тунел, по който можело да се стигне дотам — същия тунел, чийто изход бяхме видели отдолу. Несъмнено, както маймуночовеците, така и индианците през различни епохи са минали през него, за да се изкачат горе. Същия път са избрали Мейпъл Хуайт и спътниците му. Но предишната година имало ужасно земетресение и горният край на тунела се срутил вътре и изчезнал напълно. Сега индианците само клатеха глави и свиваха рамене, когато изразявахме със знаци желанието си да слезем. Може би не могат, а може би и не искат да ни помогнат да се махнем.

След победното сражение оцелелите маймуночовеци бяха прекарани през платото (воят им беше ужасен) и бяха настанени до индианските пещери, където щяха да живеят отсега нататък — племе от слуги подръка на господарите си. Това бе дива, сурова, примитивна версия на „Евреите във Вавилон“ или „Израилтяните в Египет“. Нощем в гората се чуваше протяжен вопъл, сякаш някакъв първобитен Йезекил оплакваше изгубеното величие и си припомняше отминалата

слава на маймунския град. Дървари и водоносачи — такива щяха да бъдат те отсега нататък.

Два дни след битката вече бяхме прекосили платото със своите съюзници и устроихме лагера си в подножието на техните скали. Те пожелаха да ни приемат при себе си в пещерите, но лорд Джон за нищо на света не искаше да се съгласи. Той си даваше сметка, че ако са коварни по нрав, това би значило да се оставим в ръцете им. Така че ние запазихме независимостта си и като поддържахме най-приятелски отношения с индианците, същевременно държахме оръжието си готово за всеки случай. Често посещавахме пещерите им, които бяха твърде интересни, макар че не можахме да определим дали са дело на човека, или на природата. Те всички бяха издълбани на едно равнище в някаква мека скала, която се намираше между вулканичния базалт на червеникавите канари над тях и твърдия гранит, който образуваше основата им.

Отворите бяха разположени на около осемдесет фута над земята и до тях се стигаше по дълги каменни стълбища, толкова тесни и стръмни, че по тях не можеше да се изкачи голямо животно. Отвътре пещерите бяха топли и сухи. Техните прави коридори навлизаха на различна дълбочина в склона на хълма, а гладките им сиви стени бяха украсени с много превъзходни картини, направени с овъглени пръчки и изобразяващи различните животни на платото. Ако всички живи същества в тази страна бъдат изтребени, бъдещият изследовател ще намери по стените на тези пещери изобилни доказателства за странната фауна — динозаври, игуанодонти и рибо-гущери, които са живели на земята толкова неотдавна.

Откакто научихме, че собствениците на огромните игуанодонти ги отглеждат като питомни стада и ги използват като подвижни складове на месо, ние повярвахме, че дори с примитивните си оръжия човекът е установил своята власт над платото. Скоро щяхме да се убедим, че не е така и че ако той беше там, това ставаше по чуждо благоволение. Трагедията се разигра на третия ден, след като разположихме лагера си до индианските пещери. През този ден Челинджър и Съмърли бяха отишли заедно до езерото, където под тяхно ръководство някои от туземците ловяха с харпуни образци от гигантските гущери. Ние с лорд Джон бяхме останали в лагера, а наоколо по тревистия склон пред пещерите се бяха пръснали

множество индианци, заети с различни занимания. Изведнъж се разнесе остър, тревожен вик. Думата „стоа“ гръмна от стотици гърла. Мъже, жени и деца се втурнаха бясно от всички страни и в дива паника се струпаха по стълбищата и пред входовете на пещерите.

Видяхме, че те ни махат от скалите и ни викат да се качим при тях в убежището им. И двамата грабнахме карабините си и изтичахме навън да видим каква можеше да бъде опасността. Внезапно от близката горичка изскочиха дванадесет-тринадесет индианци, уплашени до смърт, а по петите им се носеха две страхотни същества като чудовището, което беше обезпокоило лагера ни, или като онова, което ме преследваше през моето самостоятелно пътешествие. Те приличаха на ужасни жаби и се движеха със скокове, но имаха невероятна маса — бяха по-големи от най-големия слон. Никога преди не ги бяхме виждали през деня, тъй като те наистина са нощни животни. Денем излизат само когато ги обезпокоят в бърлогите им, както се бе случило сега. Ние стояхме и ги гледахме учудени, защото петнистата им пъпчива кожа сияеше странно, по рибешки, и докато се движеха, слънцето ги озаряваше с преливащите се цветове на дъгата.

Но нямахме много време да ги наблюдаваме, защото за един миг те догониха бегълците и започнаха ужасна сеч сред тях. Чудовищата падаха с цялата си тежест върху всекиго поотделно и след като го смазваха и осакатяваха, продължаваха да подскачат след другите. Окаяните индианци пицяха от ужас, но колкото и да тичаха, бяха безпомощни пред неумолимото упорство и страхотната подвижност на тези гигантски същества. Те загиваха един след друг и оцелелите не бяха повече от пет-шест души, когато моят другар и аз успяхме да им се притечем на помощ. Но от нашата подкрепа нямаше голяма полза и по този начин ние само си навлякохме същата опасност. Намирайки се на около двеста ярда от тях, ние изпразнихме магазините си, като стреляхме куршум след куршум срещу зверовете, но резултатът щеше да бъде същият, ако ги обстрелвахме с хартиени топчета. Тъй като имаха организми на тромави влечуги, те нехаеха за раните, а поради това, че нямаха специален мозъчен център, изворите на живота им бяха пръснати по цялата им гръбначна струна и никакво съвременно оръжие не можеше да ги пресуши. Най-много, което бяхме в състояние да направим, беше да ги забавим, като отвличаме вниманието им с блясъка и пукота на пушките си, за да можем и ние, и

туземците да стигнем до стъпалата, които водеха към безопасността. Но там, където не помагаша коническите експлозивни куршуми на двадесетия век, отровните стрели на туземците, потопени в строфантов сок и накснати в прогнило месо, вършеха добра работа. Тези стрели нямаха голямо значение за самия ловец, защото в това апатично кръвообращение действието им беше бавно и преди да го напуснат силите му, зверът можеше да настигне и умъртви неприятеля си, но сега, когато двете чудовища ни подгониха до самите стълбища, от всички цепнатини в скалите над тях изсвистя вълна от стрели. За един миг те ги покриха като пера. Въпреки това зверовете не показваха никакъв признак на болка, а се запениха от безсилен гняв и задрасиха по стъпалата, които водеха към жертвите им. Изкачваха се тромаво по на няколко ярда и отново се плъзваха на земята. Но най-сетне отровата подеждва. Едното издаде дълбок, тътенещ стон и отпусна на земята огромната си плоска глава, другото заподскача в кръг с пронизителни жалостиви крясъци, а после легна и след няколкоминутна агония също се вцепени и утихна. Индианците плъпнаха с тържествуващ вой навън от пещерите си и обхванати от дива радост, че още два от най-опасните им врагове са убити, подхванаха около труповете им бесния танц на победата. Тази нощ те нарязваха и отнесоха телата не за да ги ядат — отровата все още дейдвуваше, — а за да не причинят някаква епидемия. Но сърцата на влечугите, големи като възглавници, останаха да лежат там. Те биеша бавно и равномерно, леко се издигаха и спадаха в някакъв страшен, самостоятелен живот. Чак на третия ден нервите престанаха да дейдвуват и ужасното движение замря.

Някой ден, когато имам за бюро нещо по-добро от консервена кутия, а инструментите ми са по-подходящи от това малко парченце молив и този последен парцалив бележник, аз ще опиша по-подробно индианците акала, нашия живот сред тях и всички странни неща, които видяхме в удивителната земя на Мейпъл Хуайт. Поне паметта ми никога няма да ми измени. Докато съм жив, всеки час и всяка постъпка от това време ще се възправят у мен така рязко и с такава яснота, с каквато си спомняме първите чудновати случки от детството си. Никакви нови впечатления не биха могли да изличат тези, толкова дълбоко вдълбани са те. Когато дойде време, ще опиша онази чудесна лунна нощ, през която в голямото езеро един млад ихтиозавър — някакво странно същество, между тюлен и риба със защитени с кост

очи от двете страни на муцуната и с още едно око на върха на главата си — се омота в индианската мрежа и докато го измъкнем на брега, едва не обърна кануто ни; същата нощ, в която една зелена водна змия излезе от камъша и отнесе в обятията си кормчията на кануто на Челинджър. Ще разкажа също за голямото бяло същество — ние и досега не знаем дали беше звяр, или влечуго, — което обитаваше едно смърдящо блато източно от езерото и сновеше в нощния мрак със слаб фосфоресциращ блясък. Индианците бяха толкова изплашени от него, че не искаха да го доближават и макар че организирахме две експедиции и го видяхме и двата пъти, не можахме да минем през дълбокото тресавище, в което живееше. Мога да кажа само, че то изглеждаше по-едро от крава и имаше много особена миризма на мускус. Ще разкажа също и за огромната птица, която веднъж гони Челинджър до убежището в скалите — голяма бягаща птица, много по-висока от щраус, с шия на лешояд и с хищна глава, която приличаше на самата смърт. Докато Челинджър се катереше към безопасното място, дивият закривен клюн като с длето с един удар отрязва тока на ботуша му. Този път съвременните оръжия най-сетне надвиха и голямото чудовище, високо дванадесет фута, чието име според задъхания, но въодушевен професор беше фороракос, се строполи под куршума на лорд Рокстън във вихрушка от трепкащи пера и ритаци крайници, през която блестяха две безпощадни жълти очи. Дано доживея да видя този сплескан зъл череп сред трофеите в неговата ниша в Олбъни. Накрая непременно ще разкажа и за токсодонта, това гигантско десетфутово морско свинче с издадени остри зъби, което убихме в утринния здрач, докато пиеше вода на брега на езерото.

За всичко това някога ще пиша по-подробно и след тези толкова напрегнати дни ще обрисувам прелестните летни вечери, когато лежахме като добри приятели сред буйните треви край леса под високото синьо небе и се удивявахме на странните птици, които се носеха над нас, и чудните непознати същества, които използваша от дупките си, за да ни погледнат. Клонките на храстите над нас се огъваха от сочни плодове, а сред треволяка надничаха необикновени, прекрасни цветя. Ще разкажа за дългите лунни нощи, когато лежахме в канутата върху бляскащата повърхност на голямото езеро и наблюдавахме с удивление и ужас огромните кръгове, раздвижени ненадейно от някое фантастично чудовище; или за зеленикавия блясък

на някакво необикновено същество, скрито в мрака на дълбините. Някой ден умът и перото ми ще разработят тези сцени с всичките им подробности.

Но, ще попитате вие, защо ви са тези впечатления и защо се бавите толкова, когато ти и другарите ти би трябвало денонощно да се мъчите да откриете някакъв начин за завръщане в отвъдния свят? Ще ви отговоря — нямаше ни един от нас, който да не работи в тази насока, но трудът ни отиваше напразно. Много скоро разбрахме едно — индианците не желяеха да ни помогнат с нищо. Иначе те ни бяха приятели — човек би казал, едва ли не наши предани роби, — но щом предложехме да ни помогнат да направим дъска и да я пренесем до пропастта, за да я прехвърлим като мост над нея, или поисквахме от тях кожени ремъци или лиани, за да оплетем въжета, които можеха да ни послужат, ние се натъквахме на любезен, но неизменен отказ. Те се усмихваха, примигваха, клатеха глави и дотук свършваше всичко. Дори старият вожд ни посрещна със същия упорит отказ и само Маретас, юношата, когото бяхме спасили, ни гледаше тъжно и ни обясняваше с жестове, че му е мъчно за осуетените ни желания. След коронното им тържество над маймуночовеците те гледаха на нас като на свръхчовеци, които носят победата в тръбите на странни оръжия и вярваха, че докато сме с тях, съдбата им ще бъде добра. Предложиха ни великодушно по една дребна червенокожа жена и по една собствена пещера, ако забравим за своя народ и останем завинаги на платото. Дотук всичко беше мило, колкото и да се различаваше от желанията ни, но ние бяхме дълбоко убедени, че истинските ни планове за слизване трябва да се пазят в тайна, защото имахме основание да се боим, че накрая те можеха да се опитат да ни задържат насила.

Въпреки опасността от динозаврите (която през деня не е голяма, защото, както може би вече съм казал, те са нощни животни) през последните три седмици аз прескочих два пъти до стария ни лагер, за да видя нашия негър, който продължаваше да бди и да стои на стража под скалата. Напрягах до болка очите си с надежда да видя далече из голямата равнина помощта, за която бяхме помолили. Но обширните, осеяни с кактуси земи все още се простираха пусти и голи до далечната линия на тръстиковия храсталак.

— Те сега скоро дойдат, маса Малоун. Не мине една седмица, индианци дойдат пак и носят въже и свалят вас долу. — Такъв бе

веселият вик на нашия превъзходен Самбо.

Когато се връщах след второто посещение, случи ми се нещо необичайно, поради което останах една нощ далече от другарите си. Вървах по пътя, който бях запомнил добре, и бях стигнал на около миля от блатото на птеродактилите, когато видях, че към мен се приближава нещо необикновено. Беше човек, който си беше наднал рамка от извити тръстики така, че целият бе покрит с кафез във формата на камбана. Като се приближих, учудването ми стана още по-голямо — това беше лорд Джон Рокстън. Той ме видя, измъкна се изпод чудноватия си щит и тръгна към мен, като се смееше, но все пак, както ми се стори, беше малко смутен.

— Е, млади момко — каза той, — кой би си помислил, че ще те срещна тук?

— Но какво правите, за бога? — попитах аз.

— Отивам на гости при моите приятели, птеродактилите.

— Защо?

— Интересни зверове, не си ли съгласен? Но необщителни! Имат отвратително грубо държане с непознатите, може би си спомняш. Затова измайсторих това устройство, което не им позволява да прекаляват с любезностите си.

— Но какво търсите в блатото?

Той ме изгледа продължително с изпитателен поглед и аз прочетох на лицето му колебание.

— Не мислиш ли, че може да има и други освен професорите, които искат да знаят нещо? — отвърна той най-сетне. — Изучавам красивите елени. Това ти стига.

— Простете — казах аз.

Доброто му настроение се върна и той се засмя:

— Не се обиждай, млади приятелю. Готвя се да хвана едно малко дяволско пиленце за Челинджър. Това е една от задачите ми. Не, не ми е нужна компанията ти. В този кафез аз съм в безопасност, а ти не си. Довиждане. Като се смрачи, ще се върна в лагера.

Той се обърна и закричи към гората в необикновения си кафез.

Ако поведението на лорд Джон по това време беше странно, още по-странно се държеше Челинджър. Трябва да кажа, че той, изглежда, притежаваше голям чар за индианските жени и винаги носеше кичест палмов клон, с който ги отпъждаше като мухи, когато прекаляваха с

любезността си. С този знак на властта в ръце Челинджър ходеше като оперетен султан, а черната му брада стърчеше напред, стъпалата му се изпъваха на всяка крачка и след него се движеше свита от ококорени индиански моми, облечени в тънките си растителни тъкани. Това е една от най-гротескните картини, която ще отнесе оттук. Колкото до Съмърли, той бе зает само с насекомите и птиците на платото и прекарваше цялото си време (освен онази значителна част, която посвещаваше на хули срещу Челинджър, задето не ни измъквал от бедите ни) в чистене и подреждане на своите образци.

Челинджър имаше навик да излиза сам всяка сутрин и от време на време се връщаше с тържествено-многозначителния вид на човек, който носи върху плещите си цялата тежест на голямо начинание. Един ден, с палмов клон в ръка и с тълпата от обожателки след себе си, той ни поведе към скритата си работилница и ни посвети в тайната на своите планове.

Въпросното място беше малка полянка, разположена сред палмова горичка. Тук се намираше един от онези врящи кални гейзери, които вече описах. Край брега му бяха пръснати множество кожени ремъци, нарязани от игуанодонтска кожа, и голяма сбръчкана ципа, която се оказа изсъхнал одран стомах на един от големите рибо-гушери от езерото. Единият край на тази огромна торба беше зашит, а в другия имаше само малък отвор с мушнати в него бамбукови стъбла, чиито противоположни краища, свързани с конически глинени фунии, събираха газа, бълбукащ под калта на гейзера. Скоро отпуснатият мях започна бавно да се надува и така се задърпа нагоре, че Челинджър завърза въжетата, които го придържаха към дънерите на околните дървета. След половин час балонът стана доста голям и обтегнатите ремъци показваха, че той може да вдигне значителна тежест. Челинджър стоеше усмихнат като радостен баща в присъствието на своето първородно отроче и гладейки брадата си с мълчаливо самодоволство, се любуваше на творението на своя мозък. Първи наруши тишината Съмърли.

— Нали не смятате, че ще се вдигнем с това нещо, Челинджър? — попита той жлъчно.

— Засега, скъпи мой Съмърли, смятам да ви направя такава демонстрация на неговата сила, че сигурен съм, след като я видите, ще му се доверите без всякакви колебания.

— Можете да изхвърлите това от главата си още сега — заяви решително Съмърли. — Нищо на света не би ме накарало да извърша такава лудост. Лорд Джон, вярвам, че вие няма да позволите такова безумие?

— Дяволски изобретателно, ей богу! — каза нашият пер. — Бих искал да видя как работи.

— И ще видите — рече Челинджър. — Няколко дни вече аз напъвам цялата си умствена сила за разрешаването на проблема, как да слезем от тези скали. Единодушни сме в това, че не можем да се спуснем по стената и че няма тунел. Не можем да построим мост, за да се върнем на островърхата канара, от която дойдохме. Какъв друг начин бих могъл да намеря тогава? Преди известно време споменах на нашия млад приятел, че от гейзера се отделя свободен водород. Естествено, последва идеята за балон. Трябва да призная, че бях малко затруднен при намирането на съд, в който да се вмести газът, но наблюдението на огромните вътрешности на тези влечуги ми помогна да реша проблема. Резултатът е пред вас!

Той пхна едната си ръка между копчетата на окъсаната си жилетка, а с другата гордо посочи балона.

По това време мехът се беше вече закръглил добре и силно подръпваше ремъците.

— Слънчасал е! — изсумтя Съмърли.

Лорд Джон обаче беше във възторг от идеята.

— Умно, мило старче, а? — прошепна ми той, а след това добави по-силно към Челинджър: — Ами кошница?

— Кошницата ще бъде следващата ми грижа. Аз вече съм планирал как ще се направи и закачи. Междувременно ще ви покажа само способността на моя апарат да издържи тежестта на всекиго от нас.

— На всички ни, искате да кажете?

— Не, моят план предвижда да се спускаме един по един като с парашут и балонът да се издърпва обратно по начин, който няма да ми бъде трудно да усъвършенствувам. Ако издържи тежестта на един и го спусне безболезнено долу, значи всичко е наред. Сега ще ви покажа възможностите му в тази насока.

Професорът извади голям базалтов къс, издялан така, че да може лесно да се закрепил за него въжето, което донесохме на платото, след

като го бяхме използвали при изкачването си на канарата. То бе по-дълго от сто фута и макар да бе тънко, беше много здраво. Челинджър бе приготвил нещо като кожен гердан, от който висяха много ивици. Този гердан беше поставен над купола на балона, а отдолу висящите ремъци се събираха така, че тежестта на товара да се разпределя върху значителна повърхност. После завързахме базалтовата буца с ремъците и оставихме въжето да виси от края ѝ, след като професорът го омота три пъти около ръката си. — Сега — каза Челинджър, усмихнат от радостни предчувствия — аз ще демонстрирам подемната сила на моя балон — и отрязва с ножа си ремъците, които го придържаха.

Нашата експедиция никога не се е намирала в по-голяма опасност от пълно унищожение. Надутата ципа изхвърча със страшна скорост. За миг Челинджър беше съборен на земята и повлечен след нея. Аз едва успях да обвия с ръце кръста му и сам излетях във въздуха. Лорд Джон със светкавично движение ме хвана за краката, но почувствувах, че той също се отдели от земята заедно със Съмърли. Представих си четирима приключенци, политнали като връзка кренвири над изследваната от тях земя. Но за щастие напрежението, което въжето можеше да издържи, за разлика от подемната сила на тази проклета машина имаше граници. Чу се остро изпращяване и ние се скупчихме върху земята, а въжето се надипли над нас. Когато се изправихме на крака, видяхме високо в бездънното синьо небе еднотъмно петно — базалтовата буца набираше скорост.

— Чудесно! — възкликна невъзмутимият Челинджър, като търкаше контузената си ръка. — Пълна и съвсем задоволителна демонстрация! Не съм се надявал на такъв успех. След седмица, господа, обещавам да приготвя втори балон и можете да разчитате, че първият етап на нашето пътешествие към дома ще бъде сигурен и приятен.

Дотук описвах едно след друго всички предшествуващи събития. Сега завършвам повествованието си в стария лагер, където Самбо ни чака толкова дълго. Всички трудности и опасности, сякаш преживени насън, са останали зад нас на върха на тези огромни червеникави скали, които се извисяват над главите ни. Ние слязохме невредими, макар и по най-неочакван начин, и сега всичко при нас е наред. След шест седмици или два месеца ще бъдем в Лондон и може би това писмо няма да стигне до вас много по-рано от самите нас. Сърцата ни

вече копнеят и душите ни летят към големия роден град, който пази толкова много скъпи за нас неща.

Промяната в нашите съдби стана същата вечер след опасното ни приключение с Челинджървия самоделен балон. Бях казал, че единственият човек, който проявяваше някакво съчувствие към опитите ни да се измъкнем, беше младият вожд, когото бяхме спасили. Само той не желаше да ни задържа в тази необикновена страна против волята ни и ни каза това с красноречивия език на знаците. Тази вечер, като се стъмни, той се спусна до нашия лагер, подаде ми малък свитък от кора на дърво, (не знаейки защо, той винаги беше любезен с мен — може би защото бях най-близко до възрастта му) и след това, като показва тържествено нагоре към редицата от пещери, постави пръст на устните си в знак на тайна и скришом се върна при своите.

Поднесох кората към огъня и всички ние се заехме да я разучим. Тя беше широка около един квадратен фут и на вътрешната ѝ страна имаше странна редица от черти, които възпроизвеждам тук:

Те бяха начертани чистичко с въглен върху бялата повърхност и на пръв поглед ми заприличаха на груба музикална партитура.

— Каквото и да е това, мога да се закълна, че е от значение за нас — заявих аз. — Прочетох го на лицето му, когато ни го даваше.

— Освен ако не сме попаднали на първобитен шегаджия — предположи Съмърли. — Такива хора, струва ми се, могат да се срещнат и сред най-низшите племена.

— Ясно е, че това е някакъв шифър — каза Челинджър.

— Прилича на лабиринт — подхвърли лорд Джон, като проточи врат, за да го погледне. И изведнъж протегна ръка и сграбчи кората. — За бога! — извика той. — Струва ми се, че го разбрах. Момчето отгатна правилно още първия път. Вижте! Колко знака има този лист? Осемнадесет. Помислете и ще видите, че на склона на хълма над нас има осемнадесет пещерни отвора.

— Когато ми го подаде, той посочи към пещерите — казах аз.

— Това обяснява всичко. Пред нас е картата на пещерите. Ето! И осемнадесетте са в една редица. Някои са плитки, други дълбоки, а някои, както сами видяхме, разклонени. Това е карта и тук върху нея има кръстче. Какво значи кръстчето? То е поставено, за да отбележи една от тях, която е много по-дълбока от другите.

— И която излиза отвъд — възкликнах аз.

— Вярвам, че нашият млад приятел прочете загатката — подкрепи ме Челинджър. — Ако пещерата не излиза отвъд, не виждам защо този човек, който има всички основания да ни мисли доброто, трябва да насочва вниманието ни към нея. Но ако тя минава отвъд и излиза на същото ниво от другата страна, ние не бихме имали повече от сто фута спущане.

— Сто фута! — изръмжа Съмърли.

— Нашето въже е по-дълго от сто фута — казах аз. — Разбира се, че ще можем да слезем.

— Ами индианците в пещерата? — възрази Съмърли.

— В никоя от пещерите над нас няма индианци — обясних аз. — Всички те се използват като хамбари и складове. Защо да не се качим още сега и да разучим терена?

На платото има сухи смолисти дървета — вид араукария според нашия ботаник, — които индианците използват за факли. Всички ние взехме по един наръч от техните клонки и тръгнахме по тревясалите стъпала нагоре към пещерата, която бе специално означена на рисунката. Както казах, тя беше празна, ако не се смятат многобройните огромни прилепи, които пляскаха край главите ни при навлизането ни в нея. Тъй като не искахме да привличаме вниманието на индианците, ние се лутахме в мрака и едва след няколко завоя, когато проникнахме доста навътре в пещерата, запалихме факлите си. Тунелът бе красив и сух. Гладките му сиви стени бяха покрити със знаци на туземците, извитият таван образуваше свод над главите ни, а под краката ни се сипеше бял, бляскащ пясък. Обхванати от нетърпение, ние бързо се устремихме напред, но изведнъж спряхме с дълбок стон на горчиво разочарование. Пред нас стоеше отвесна каменна стена, през която не би се провряла дори мишка. Оттук не можеше да се излезе.

Стояхме и гледахме със свити сърца това неочаквано препятствие. Тук не се касаеше за някакво разместване, както в случая с тунела долу. Това беше и си е било винаги un cul-de-sac^[1].

— Нищо, приятели — каза неуморимият Челинджър. — Вие още можете да разчитате на твърдото ми обещание за балона.

Съмърли изстена.

— Възможно ли е да сме сгрешили пещерата? — предположих аз.

— Не, млади приятелю — отвърна лорд Джон, като прекара пръст по картата. Седемнадесетата отдясно и втората отляво. Съвсем сигурно е, че пещерата е същата.

Погледнах знака, който показваше пръстът му, и внезапно извиках от радост.

— Мисля, че открих! След мен! След мен! — С факела в ръка аз забързах назад по обратния път. — Тук — казах аз, като посочих няколко кибритени клечки на земята — запалихме факлите.

— Точно така.

— Но на картата се вижда, че тази пещера е разклонена. В тъмнината ние сме минали покрай разклонението, преди да запалим факлите. На връщане по-дългият клон трябва да се падне отдясно.

Излезе така, както казах. Не бяхме изминали и тридесет ярда, и в стената се появи голям черен отвор. Ние свърнахме в него и се озовахме в един коридор, много по-широк от предишния. Притаили дъх от нетърпение, за кратко време изминахме стотици ярда. И изведнъж пред нас в гъстия мрак на свода блесна тъмночервена светлина. Вгледахме се учудени. Сякаш някакъв огнен сноп прекосяваше коридора и преграждаше пътя ни. Забързахме към него. Оттам не идваше нито звук, нито топлина, нито движение, но все пак голямата огнена завеса светеше пред нас, посребряваше цялата пещера и превръщаше пясъка в стрити скъпоценни камъни. Когато се приближихме, тя доби кръгло очертание.

— Господи — луната! — извика лорд Джон. — Излязохме, момчета! Излязохме!

Наистина това бе пълната луна, която светеше направо в отвърстието на скалите. Отворът беше малък, не по-голям от прозорец, но достатъчен за целта. Когато пъхнахме главите си през него, видяхме, че спускането няма да бъде много трудно и че равният терен не е много далече от нас. Нищо чудно, че отдолу не бяхме забелязали това място, тъй като скалите над нас бяха извити и изкачването оттук би изглеждало толкова невъзможно, колкото да обезсърчи всяко повнимателно проучване. Решихме, че с помощта на въжето ще можем да се спуснем, и след това радостни се върнахме в лагера, за да се приготвим за следващата вечер.

Каквото имаше да правим, трябваше да го направим бързо и скришно, тъй като дори в този последен час индианците можеха да ни

върнат. Имуществото си с изключение на пушките и патроните щяхме да оставим тук. Но Челинджър имаше някакъв тежък багаж, който много искаше да вземе със себе си. Това се отнасяше особено за един пакет, за който не трябва да разказвам и който ни създаде най-много трудности. Денят си отиде бавно и когато се стъмни, ние бяхме готови да тръгнем. С голяма мъка изкачихме нещата си по стъпалата. След това се обърнахме и за последен път огледахме тази чудна земя, която, боя се, скоро ще бъде осквернена и ще стане плячка на ловци и изследователи, но която за всички нас е приказната земя на обаянието и романтиката, земя, където проявихме голямо дръзновение, много страдахме и много научихме — нашата земя, както винаги с обич ще я наричаме. Отляво съседните пещери хвърляха в мрака веселите си червеникави огнени отблясъци. От склона под нас се издигаха гласовете на индианците, които се смееха и пееха. По-нататък започваше дългата извивка на гората, а в средата меко блестеше голямото езеро, гнездо на чудновати чудовища. Даже сега, когато гледахме натам, в тъмнината ясно прозвънтят висок пронизителен вик, зовът на някакво дяволско животно. Това бе гласът на земята на Мейпъл Хуайт, която ни казваше сбогом.

Обърнахме се и хлътнахме в пещерата, която водеше към къщи.

Два часа по-късно ние заедно с нашите денкове и всичко, което притежавахме, бяхме в подножието на скалата. Ако не се смята багажът на Челинджър, не срещнахме никаква трудност. Оставихме всичко там, където слязохме, и тръгнахме веднага към Самбовия лагер. Рано сутринта го приближихме, но за наше учудване намерихме в равнината не един, а десетина огньове. Беше пристигнала спасителната група. Имаше двадесет индианци от крайречните племена с колове, въжета и всичко, което можеше да послужи за прехвърлянето ни през пропастта. Поне утре, когато тръгнем обратно към Амазонка, няма да ни бъде трудно да носим багажа си.

И така, смирен и благодарен на съдбата, аз привършвам тези редове. Пред очите ни се извършиха велики чудеса, а душите ни се възвисиха от изпитанията, през които преминахме. Дълбоко в себе си всеки от нас е по-добър и по-богат. Може би, когато стигнем до Пара, ще спрем, да се приготвим за по-нататъшното пътуване. Ако направим това, настоящото писмо ще ни изпревари с един пощенски кораб. Ако не — то ще стигне в Лондон едновременно с мен. И в двата случая,

скъпи господин Макардъл, надявам се, че много скоро ще ви стисна ръката.

[\[1\]](#) Задънена улица (фр.) Б. р. ↑

XVI. ШЕСТВИЕ! ШЕСТВИЕ!

Бих искал да изкажа на всички приятели в долината на Амазонка нашата благодарност за голямата им доброта и за гостоприемството, което ни оказаха при завръщането ни. Особено признателен съм на сеньор Пеналоса и другите представители на бразилското правителство за специалните условия, които се погрижиха да ни осигурят по пътя, а също и на сеньор Перейра от Пара, благодарение на чиято предвидливост ние намерихме в града всичко онова, което ни беше нужно, за да се появим в приличен вид в цивилизования свят. Измамата е лоша отплата за вежливостта, с която ни посрещнаха нашите домакини и благодетели, но при стеклите се обстоятелства ние наистина нямахме друг избор и с настоящото аз ги предупреждавам, че ако се опитат да тръгнат по следите ни, само ще пропилят времето и парите си. Дори имената бяха изменени в нашите описания и аз съм съвсем сигурен, че и при най-внимателно проучване на хиляди мили от нашата неизвестна земя не ще видите нито едно от тях.

Вълнението, с което ни посрещнаха в ония части на Южна Америка, които трябваше да прекосим, ние сметнахме за чисто местно явление и мога да уверя нашите приятели в Англия, че не сме и предполагали за шума, който само слухът за нашите приключения е предизвикал в цяла Европа. Едва когато „Иберия“ се приближи на петстотин мили от Саутхамптън и телеграфическите послания на вестници и агенции започнаха да ни предлагат огромни суми за кратък отговор относно действителните ни постижения, разбрахме с какво напрегнато внимание са ни следили не само в научния свят, но и сред широката публика. Ние обаче решихме на пресата да не се дава никакво определено изявление, докато не се срещнем с членовете на Зоологическия институт, тъй като съзнавахме ясно, че наш дълг като делегати е да се отчетем първо пред организацията, от която сме били командировани. Затова, макар че заварихме Саутхамптън пълен с журналисти, ние категорично отказахме да съобщим каквото и да било, което естествено доведе до съсредоточаване на общественото

внимание върху срещата, която бе обявена за вечерта на седми ноември. Зоологическата зала, в която някога се бяхме наели с нашата задача, беше сметната за твърде малка за това събиране. То би могло да се проведе само в Куинз хол на Риджънт стрийт. Добре известно е сега, че ако уредниците бяха се опитали да наемат Албърт хол, мястото пак щеше да се окаже твърде недостатъчно.

Голямата среща бе определена за втората вечер след пристигането ни. За първата ние всички несъмнено имахме свои неотложни лични дела, които ни погълнаха. За моите аз още не мога да говоря. Може би след време ще мога да обмисля всичко и даже да говоря за тези неща с по-малко вълнение. В началото на това повествование показах на читателя причината на моите действия. Може би е справедливо да продължа разказа и да покажа също и резултатите. Но все пак навярно щеше да дойде ден, когато това трябваше да се случи. Поне бях подтикнат да взема участие в едно чудесно приключение и не мога да не бъда благодарен на силата, която ме подтикна.

А сега пристъпвам към последния, върховен и напрегнат момент на нашите приключения. Докато се мъчех да измисля как най-добре да го опиша, погледът ми попадна на сутрешния брой на моя вестник от осми ноември с пълното и отлично изложение на моя приятел и колега-репортер Макдона. Какво по-добро мога да направя, освен да препиша неговия разказ — от заглавието до края? Признавам, че вестникът беше разточителен по този въпрос, за да се похвали със собствената си предприемчивост при изпращането на кореспондент, но и описанията на другите големи ежедневници едва ли бяха по-бегли. Та ето какво писа моят приятел Мак в своя репортаж:

Новият свят
Голяма среща в Куинз хол
Шумни сцени
Необикновено произшествие
Какво беше това? Нощна оргия на Риджънт стрийт
(От нашия специален кореспондент)
„Нашумялата среща на Зоологическия институт,
свикана, за да изслуша отчета на Комитета за проучване,

изпратен миналата година в Южна Америка, за да провери изявленията, направени от професор Челинджър, относно съществуването до днес на праисторически живот в този континент, се състоя снощи в голямата Куинз хол и спокойно може да се каже, че тази дата вероятно ще стане празник в историята на науката, защото работата на срещата беше толкова забележителна и сензационна, че нито един от присъстващите не ще я забрави.“ (О, братко списвателю Макдона, какво чудовищно встъпително изречение!) „Теоретично поканите трябваше да бъдат раздадени на ограничен кръг членове и техни приятели, но последното понятие е разтегливо и доста преди осем часа — часа, определен за откриване на срещата — голямата зала беше натъпкана до краен предел. Но в осем без четвърт широката публика, която без никакво основание се чувствуваше обидена, че не е била включена в сметката, щурмува вратите. В продължителното меле бяха контузени няколко души, между които инспекторът Скобъл от поделение Н., чийто крак за нещастие беше счупен. След това неоправдано нахлуване, при което бяха запълнени не само всички пътеки, но дори и мястото, отделено за пресата, бе пресметнато, че пристигането на пътешествениците се очаква от близо пет хиляди души. Когато най-сетне се появиха, те заеха местата си в предния ред на президиума, в който вече седяха всички най-изтъкнати хора на науката не само от страната, но и от Франция и Германия. Швеция бе също представена в лицето на професор Сергиус, знаменития зоолог от университета в Упсала. Влизането на четиримата герои на деня стана сигнал за забележителна демонстрация. Цялата публика се изправи на крака и няколко минути шумно ги приветствува. Зоркият наблюдател обаче би могъл да открие сред аплодисментите някои признаци на разногласие и да разбере, че работата на срещата ще бъде по-скоро оживена, отколкото хармонична. Спокойно може да се пророкува обаче, че никой не можеше да предвиди

необикновения обрат, който тя щеше да вземе в действителност.

За външния вид на четиримата пътешественици не е нужно да се приказва много, тъй като техните снимки от известно време се появяват във всички вестници. Изпитанията, които те, както се говори, са прекарали, не са оставили много следи по тях. Може би брадата на професор Челинджър е по-рунтава, чертите на професор Съмърли — по-аскетични, а фигурата на лорд Джон Рокстън — по-суха. След като напуснаха нашите брегове, и тримата като че ли са помургавели от слънцето, но всички, изглежда, се радват на най-добро здраве. Колкото до нашия собствен представител, добре известния атлет и международен състезател по ръгби Е. Д. Малоун, той, струва ми се, е в отлична форма и когато огледа множеството, по честното му, но невзрачно лице (добре, Мак, почакай, докато ми паднеш насаме!) се разля усмивка на добродушно задоволство.

Когато тишината бе възстановена и публиката зае отново местата си след оваците, които устрои на пътешествениците, към събранието се обърна херцог Дърамски. Той каза, че няма да стои повече от един миг между многолюдното събрание и удоволствието, което ги очаква. Ненужно било той да предугажда какво ще каже професор Съмърли, докладчикът на комитета, но общо достояние било, че тяхната експедиция се е увенчала с небивал успех. (Аплодисменти.) Очевидно епохата на романтиката не била отминала и съществувала обща основа, върху която най-необузданите фантазии на романиста биха могли да съжителствуват с действителните научни изследвания на поборника за истината. Преди да седне, искал само да добави, че се радвал — и всички се радвали, — че тези господа са се върнали здрави и читави от своята трудна и опасна мисия, защото не можело да се отрече, че каквато и да е беда, сполетяла такава експедиция, би причинила почти непоправима загуба за

делото на зоологическата наука. (Бурни аплодисменти, към които се присъедини и професор Челинджър.)

Ставането на професор Съмърли беше знак за нов, небивал изблик на възторг, който се повтори няколко пъти по време на словото му. Тук не даваме пълния текст на словото му, понеже публикуваме подробно описание на цялостните приключения на експедицията като приложение, написано от перото на нашия специален кореспондент. Тъй че някои общи указания ще бъдат достатъчни. След като описа зараждането на идеята за тяхното пътешествие и отдаде дължимото на своя приятел професор Челинджър, извинявайки му се за недоверието, с което са били посрещнати неговите твърдения, сега напълно доказани, той очерта маршрута на експедицията, като премълчаваше внимателно всичко, което би помогнало на публиката да установи мястото на това забележително плато. Спирайки се с общи думи на пътя, който са изминали от главната река до подножието на скалите, той завладя слушателите с описанието на трудностите, които срещнала експедицията при многократните си опити да се изкачи на върха, и накрая разказа как отчаяните им усилия са се увенчали с успех, заплатен с живота на двамата им верни слуги-метиси. (Това изненадващо тълкуване на случая бе предизвикано от старанието на Съмърли по възможност да не засяга никакви спорни въпроси на тази среща.)

След като мислено изведе своята аудитория на скалната верига и поради падането на моста я заточи там, професорът пристъпи към описание на ужасите и прелестите на тази забележителна земя. За личните им приключения той говори малко, но обърна внимание на богатата жътва за науката, която са донесли наблюденията над чудния свят на зверовете, птиците, насекомите и растенията, обитаващи платото.

Там имало изобилие от бръмбари и пеперуди. За няколко седмици били открити четиридесет и шест нови вида от едните и деветдесет и четири от другите. Но,

естествено, интересът на публиката бе насочен към по-едриите животни и особено към ония от тях, за които се мислеше, че отдавна са изчезнали. За тях професорът можел да даде дълъг списък, но не се съмнявал, че той ще бъде чувствително попълнен, когато местността бъде проучена по-внимателно. Той и неговите спътници видели поне десетина същества, повечето отдалече, които не съответствували на нито едно от познатите на днешната наука животни. След време те щели да бъдат класифицирани и изучени както трябва. Той даде за пример змия, чиято хвърлена кожа, тъмнопурпурна на цвят, била дълга петдесет и един фута, спомена за някакво бяло същество, навярно бозайник, което ярко фосфоресцирало в тъмнината, и за голяма черна нощна пеперуда, чието ухапване индианците смятали за силно отровно. Освен тези свършено нови форми на живот платото било много богато на познати праисторически форми, някои от които се отнасят към ранните юрски времена. Между тях професорът отбеляза гигантския гротесков стегозавър, видян веднъж от господин Малоун на водопой край езерото и нарисуван в скицника на авантюриста-американец, който пръв е проникнал в този непознат свят. Той описа също игуанодонта и птеродактила — две от първите чудеса, които са срещнали. После докладчикът развълнува аудиторията с описание на страхотните хищни динозаври, които неведнъж преследвали членове на групата и които били най-ужасните от всички срещнати от тях същества. Оттук мина към огромната свирепа птица фороракос и гигантския лос, който още бродел по платото. Но интересът и възторгът на публиката достигнаха своя връх, когато той обрисова накратко тайнственото централно езеро. Нужно беше да се ощиפש, за да се увериш, че си буден, когато пред тебе този разумен и опитен професор хладнокръвно и спокойно описваше чудовищните триоки рибо-гуцери и огромните водни змии, които обитават омагьосаната водна площ. След това той спомена за индианците и за необикновената колония на

човекоподобните маймуни, които можели да се считат за по-висша степен на развитие на питекантропа от Ява, а следователно и за по-близки от всички познати форми до онова предполагаемо създание — липсващото звено. Накрая сред весело оживление той разказа за остроумното, но твърде опасно въздухоплатателно съоръжение на професор Челинджър и завърши паметното си слово с описание на начина, по който комитетът най-сетне успял да се върне към цивилизацията.

Всички вярваха, че с това заседанието ще свърши и че благодарствено-поздравителната резолюция, предложена от професор Сергиус от университета в Упсала, ще бъде, както се полага, подкрепена и приета, но скоро стана ясно, че не е било съдено събитията да протекат така гладко. През цялата вечер от време на време се забелязваха признаци на опозиция, а сега в средата на залата се изправи доктор Джеймз Илингуърт от Единбург, който попита дали не би трябвало, преди да се приеме резолюцията, да се направи една поправка.

Председателят. Да, сър, ако поправката е необходима.

Доктор Илингуърт. Ваша светлост, поправката е наистина необходима.

Председателят. Тогава да я изслушаме веднага.

Професор Съмърли (скачайки на крака). Мога ли да поясня, ваша светлост, че след нашия спор в «Тримесечен научен журнал» относно действителното естество на Bathybius този човек е мой личен враг?

Председателят. Боя се, че не мога да се впускам в лични въпроси. Продължавайте, доктор Илингуърт.

Част от бележките на доктор Илингуърт не се чуваха достатъчно добре поради усърдната опозиция на приятелите на изследователите. Няколко пъти дори се опитаха да го смъкнат долу, но тъй като бе огромен мъж и притежаваше много мощен глас, той заглуши врявата и успя да завърши речта си. Още когато се изправи, стана ясно, че в залата има голям брой негови приятели и симпатизанти, въпреки че те бяха малцинство в

аудиторията. Позицията на по-голямата част от публиката би могла да се нарече внимателен неутралитет.

Доктор Илингуърт започна изказването си с висока оценка на научната работа на професор Челинджър и професор Съмърли. Той съжалявал много, че в неговите бележки, които били изцяло продиктувани от стремежа му към научната истина, се търси някакво лично предубеждение. Всъщност в основата си неговата позиция била същата като тази, която заел професор Съмърли на предишната среща. На тази предишна среща професор Челинджър изказал някои твърдения, които били подложени на съмнение от неговия колега. Сега този колега сам излизал със същите твърдения и очаквал, че те няма да бъдат оспорени. Основателно ли било това? (Викове: «Да!», «Не!» и продължителна врява, през която в журналистическата ложа се чуваше как професор Челинджър иска позволение от председателя да изхвърли доктор Илингуърт на улицата.) Преди година един човек казал някой неща. Сега четирима казвали други, по-поразителни. Трябвало ли това да реши един въпрос от такова революционно и невероятно естество? Имало пресни примери за пътешественици, които след завръщането си от неизвестни страни разказвали небивалици, приемани с прекалено голяма готовност. Трябвало ли Лондонският зоологически институт да се постави в подобно положение? Той бил съгласен, че членовете на комитета са хора с характер. Но човешката природа била много сложна. Дори професорите могли да бъдат подведени от жаждата за слава. Ние всички приличаме на нощните пеперуди — най-много ни се иска да летим в светлината. Ловците на едър дивеч обичали да бъдат в такова положение, че с приказките си да могат да сложат своите съперници в джоба си, а журналистите не се отвърждали от сензациите дори когато се налагало въображението да прибави някой и друг факт. Всеки член на комитета имал собствена подбуда да раздуе резултатите колкото може. («Позор! Засрамете се!») Той нямал желание

да обижда никого («Но обиждате!», шум в залата). Начинът, по който се потвърждават тези чудновати приказки, наистина не търпял критика. Какво представлявало това потвърждение? Няколко фотографии. Било ли възможно в този век на техниката фотографии да бъдат приемани като доказателства? Освен това разказват ни истории за бягство и спускане с въжета, при което се пренасяли големи образци. Остроумно наистина, но не и убедително. Според някои слухове лорд Джон Рокстън заявявал, че притежава череп на фороракос. Той би желал да види този череп.

Лорд Джон Рокстън. Лъжец ли ме нарича този човек? (Шум.)

Председателят. Тихо! Тихо! Доктор Илингуърт, трябва да ви помоля да привършите своите бележки и да предложите поправката си.

Доктор Илингуърт. Ваша светлост, имах да добавя още нещо, но се подчинявам на вашето ръководство. Предлагам да се благодари на професор Съмърли за неговото интересно слово, но въпросът да се счита за «недоказан» и да се отнесе до по-широк и по възможност по-компетентен комитет за проучване.

Трудно е да се опише объркването, което предизвика тази поправка. Голяма част от аудиторията се обяви възмутено срещу хвърлянето на такова петно върху пътешествениците. Чуха се гръмки викове на несъгласие и възгласи; «Не я приемайте!», «Оттеглете я!», «Изхвърлете го вън!» От друга страна, недоволните — не може да се отрече, че те бяха многобройни — приветствуваха поправката с викове: «Тишина!», «Председателю, това не е честно!». На последните скамейки се завърза бой и студентите по медицина, които се бяха струпали в тази част на залата, щедро си разменяха удари. Пълният хаос бе предотвратен само от присъствието на голям брой дами. Но внезапно настъпи пауза, затишие, а след това — пълна тишина. Професор Челинджър беше на крака. Видът и

държането му са особено внушителни и когато той вдигна ръка, цялата аудитория притихна в очакване.

— Много от присъстващите ще бъдат в състояние да си спомнят — започна професор Челинджър, — че такива глупави и непристойни сцени се случиха и на миналата среща, на която имах възможността да се изкажа. Тогава най-тежките обиди бяха отправени от професор Съмърли и въпреки че сега той е наказан и се разкайва, това не може да се забрави напълно. Тази вечер чух подобни, дори още по-обидни мисли, от човека, който току-що седна, и макар слизането до умственото ниво на този човек да е равносилно на съзнателно самоунижение, ще се опитам да го направя, за да предотвратя онези основателни съмнения, които някои може би крият в душата си. (Смях и шум в залата.) Не е нужно да напомням на тази аудитория, че независимо от това, че тази вечер бе излъчен да говори професор Съмърли като глава на комитета за проучване, все пак истинският начинател на това дело съм аз и неговият успех трябва да се припише главно на мен. Аз заведох тези трима господа до въпросното място и както вече знаете, ги убедих в точността на предишния ми отчет. Ние се надявахме, че след завръщането ни няма да се намери никой, който да е толкова тъп, че да оспорва единодушните ни изводи. Обаче, поучен от досегашния си опит, аз не дойдох без доказателства, достатъчно убедителни за един разумен човек. Както обясни професор Съмърли, нашите фотоапарати бяха повредени от маймуночовеците, когато те ограбиха лагера ни, и повечето от негативите бяха унищожени. (Подигравки, смях! Глас от дъното. «Разправяй ги на шапката ми».) Споменах за маймуночовеците и не мога да не кажа, Че някои звуци, които достигат до ушите ми сега, съвсем живо ми напомнят за срещите ни с тези интересни същества. (Смях.) Въпреки унищожаването на толкова много безценни негативи все пак в нашата сбирка останаха известен брой фотографии, които могат да потвърдят

думите ни и които показват условията за живот на платото. Обвинявате ли ни в подправяне на тези фотографии? (Вик — «Да», и продължителен шум, който завърши с изхвърлянето на няколко души от залата.)

Негативите били предоставени за проверка от експерти. Но какви били другите им доказателства? Естествено, в условията на тяхното бягство било невъзможно да се носи голямо количество багаж; но те пренесли колекцията от пеперуди и бръмбари на професор Съмърли, съдържаща много нови видове. Не било ли достатъчно това доказателство? (Няколко гласа: «Не!») Кой каза «не»?

Доктор Илингуърт (ставайки). На нас ни се струва, че такава колекция би могла да се направи не само на праисторическо плато. (Аплодисменти.)

Професор Челинджър. Безспорно ние ще трябва да се преклоним пред научния ви авторитет, сър, макар че, да си призная, името ви не ми е известно. И така, като оставим настрана както фотографиите, така и ентомологичната колекция, аз стигам до донесената от нас разнообразна точна информация по въпроси, които никога досега не са били осветявани. Например върху семействеността у птеродактилите. (Вик: «Глупости»! Силен шум.) Казвам, върху семействеността у птеродактилите ние можем да хвърлим обилна светлина. За да се убедите, мога да ви извадя от портфейла си снимка на това същество от натура.

Доктор Илингуърт. С никакви снимки няма да ни убедите в нищо.

Професор Челинджър. Може би искате да видите самия оригинал?

Доктор Илингуърт. Разбира се.

Професор Челинджър. И ще го приемете ли като доказателство?

Доктор Илингуърт (смеейки се). Без ни най-малко съмнение.

Точно в този момент настъпи сензацията на вечерта — сензация, толкова драматична, че не би могла да

се сравни с никоя друга в историята на научните събрания. Професор Челинджър даде знак с ръка веднага след което нашият колега господин Е. Д. Малоун стана и се отправи към дъното на подиума. Миг по-късно той се появи отново заедно с един огромен негър, с когото носеха голям квадратен сандък. Той беше явно много тежък. Двамата го изнесоха бавно отпред и го поставиха пред катедрата на професора. Аудиторията бе замряла и всички бяха погълнати от зрелището, което се разигра пред очите им. Професор Челинджър изтегли капака на сандъка, надникна вътре, щракна няколко пъти с пръсти и бе чут от пресата да увещава някого: «Хайде, пили, пили!» След миг някакво ужасно, отвратително същество се появи оттам с драскане и тропот и кацна върху страничната стена на сандъка. Дори неочакваното пропадане на дърамския херцог в оркестъра в този момент не можа да отвлече вкамененото внимание на огромната аудитория. Муцуната на чудовището приличаше на най-странна водосточна тръба, създадена от болното въображение на някой средновековен строител. То изглеждаше зло и страшно, с две малки червени очи, ярки като горящ въглен. В дългата му свирепа уста, която беше полуотворена, имаше два реда зъби като на акула. Рамената му бяха сгърбени и заметнати с нещо, което приличаше на овехтял сив шал: Това бе самият дявол от нашето детство. В аудиторията настъпи хаос — някой пицеше, две дами от първия ред паднаха от столовете си в безсъзнание, а мнозина От президиума последваха председателя в оркестъра. По едно време имаше опасност от обща паника. Професор Челинджър вдигна ръце, за да успокои развълнуваното множество, но движението му подплаши чудовището. Внезапно неговият чудноват шал се разгъна, разпростря се и запърха, превърнат в две твърди крила. Професорът сграбчи краката му, но твърде късно, защото не можа да го удържи. То подскочи от мястото си и закръжи бавно из Куинз хол със сухо пляскане на коравите си десетфутови крила. Помещението се изпълни с гнило зловоние. Виковете на хората в галериите, уплашени от

приближаването на пламтящите очи и смъртоносния клон, съвсем подлудиха съществото. То летеше все по-бързо и в бясното заслепение на уплахата се блъскаше в стените и полилеите. «Прозорецът! За бога, затворете този прозорец!» — изрева професорът от подиума, като танцуваше и гърчеше ръцете си, обзет от опасение. Уви, неговото предупреждение дойде твърде късно! Както се блъскаше и се удряше в стената, като голяма пеперуда в абажур, чудовището попадна в отвора, промъкна отвратителното си туловище през него и изчезна. Професор Челинджър се отпусна върху стола си и покри лицето си с ръце, а аудиторията, след като проумя, че инцидентът е свършил, изпусна дълга и дълбока въздишка на облекчение.

Тогава — о! Как да опиша онова, което се случи тогава, когато въодушевлението на мнозинството и реакцията на малцинството се сляха в една голяма възторжена вълна, която се надигна от дъното на залата и като растеше по пътя си, заля оркестъра, потопи подиума и отнесе върху гребена си четиримата герои? (Браво, Мак!) Ако преди аудиторията не беше докрай справедлива, тя наистина щедро се отплати за това. Всички бяха на крака. Движеха се, викаха, жестикулираха. Многочислена възторжена тълпа окръжи четиримата пътешественици. «Да ги вдигнем! Да ги вдигнем!» — викаха стотици гласове. След миг над множеството изскочиха четири фигури. Те напразно се мъчеха да се освободят. Държаха ги на високите им почетни места. Дори да искаха, трудно биха ги пуснали долу — толкова гъста беше тълпата около тях. «На Риджънт стрийт! На Риджънт стрийт!» — гърмяха гласовете. Множеството се завъртя и бавно потече към вратата, понесло четиримата на плещите си. Вън, на улицата, ставаха необикновени неща. Едно сбирище от поне сто хиляди души стоеше в очакване. Плътната тълпа се бе проточила от гърба на хотел «Лангам» до Оксфордския площад. Приветствен рев посрещна четиримата приключенци, когато те се появиха над главите

на хората под ярките електрически лампи пред залата. «Шествие! Шествие!» — викаха всички. В сбити редици, преграждащи улицата от стена до стена, тълпата премина по Риджънт стрийт, Пел Мел, Сейнт Джеймз стрийт и Пикадили. Целият централен трафик беше спрял. Докладвано бе за много сблъсквания между демонстрантите, от една страна, и полицията и шофьорите на таксите — от друга. Най-сетне едва след полунощ четиримата пътешественици бяха пуснати пред входа на квартирата на лорд Джон Рокстън в Олбъни, а множеството изпя в хор: «Те са весели, добри момчета», и приключи програмата си с: «Боже, пази краля!» Така завърши една от най-забележителните вечери, които помни Лондон през последните десетилетия.“

Така писа моят приятел Макдона и макар и пищно, неговото описание на станалото може да се смята за доста точно. Колкото до главния инцидент, той изненада и обърка аудиторията, но не и нас, както сами се досещате. Читателят ще си спомни срещата ни с лорд Джон Рокстън, когато той бе тръгнал в своя защитен „кринолин“ да донесе на професор Челинджър „дяволското пиле“, както го нарече. Споменах също за трудностите, които ни създаде багажът на професора, когато напускахме платото, и ако бях описал нашето пътуване, навярно щях да кажа доста неща за неприятностите, които срещнахме при задоволяването на апетита на нашия гаден спътник с гнила риба. Ако досега не съм говорил много за това, правих го поради настойчивото искане на професора да не допуснем някой да узнае за неоспоримия аргумент, който носехме, преди да настъпи моментът, когато неговите врагове трябваше да бъдат опровергани.

А сега няколко думи за съдбата на лондонския птеродактил. По този въпрос не може да се каже нищо сигурно. Две изплашени жени са дали показания, че той кацнал на покрива на Куинз хол и останал там няколко часа като демонична статуя. На следния ден вечерните вестници съобщиха, че редникът Майлс от Голдстриймската гвардия, който е караулил пред Малбърийския замък, напуснал поста си без позволение и поради това бил съден от военен съд. Обяснението на

редника Майлс, че хвърлил карабината си и побягнал надолу по Мел, защото, като погледнал нагоре, изведнъж между себе си и луната видял дявола, не било прието от съда и все пак е може би в пряка връзка с въпроса. Мога да добавя само още едно показание — в дневника на холандско-американския океански кораб „Фризланд“ се твърди, че в девет часа на следващото утро, когато Старт Пойнт бил на десет мили зад десния борд, край тях преминало нещо средно между летящ козел и гигантски прилеп, което се движело на югозапад с изумителна скорост. Ако инстинктът му за родния край го е водел по верния път, не може да има съмнение, че последният европейски птеродактил е намерил смъртта си някъде в пустите простори на Атлантика.

А Глейдис — о, моята Глейдис! — Глейдис от тайнственото езеро, което сега ще бъде преименувано на Централно, защото тя никога не ще получи безсмъртие чрез мене. Не съм ли виждал винаги в нейната природа коравосърдечие? Нима дори по времето, когато бях горд, че се подчинявам на нейната повеля, не чувствавах, че не може да бъде истинска онази любов, която е готова да доведе любимия до смъртта или до опасността от нея? Нима в най-съкровените си мисли, които непрекъснато отпъждах, за да се завърнат отново, аз не прониквах зад красотата на лицето ѝ и не откривах ли мержелеещите се на дъното на душата ѝ неразделни сенки на себичността и непостоянството? Дали тя обичаше героичното и величественото само за тяхната благородна същност или за отражението на славата; което можеше да озари и нея, без тя да премине през мъката на пожертвователността? Или тези мисли са безполезната мъдрост, която идва винаги със закъснение? Това бе най-големият удар в живота ми. За момент той ме превърна в циник. Но сега, когато пиша тези редове, вече е минала цяла седмица, през която имахме сериозен разговор с лорд Джон и — е, нещата биха могли да бъдат по-лоши.

Нека да ви разкажа с няколко думи за това. В Саутхемптън не получих нито писмо, нито телеграма и около десет часа същата вечер пристигнах в малката честнътска вила. Бях трескав от тревога. Мъртва ли е тя, или не? Какво стана със сънищата, които ме спохождаха всяка нощ — сънища, в които имаше разтворени обятия, усмихнато лице, похвални думи за човека, който бе рискувал живота си, за да удовлетвори каприза ѝ? Вече бях слязъл от високите върхове и стъпил здраво на земята. И все пак, ако ми бяха дадени задоволителни

обяснения, все още можех да се издигна отново в облаците. Втурнах се по градинската пътека, заудрях по вратата, отвътре чух гласа на Глейдис, изблъсках зяпналата прислужничка и с широка крачка влязох в гостната. Тя седеше на ниско канапе под засенената настолна лампа до пианото. С три скока прекосих стаята и сграбчих ръцете ѝ.

— Глейдис! — извиках аз. — Глейдис!

Тя вдигна учудено глава. В нея имаше някаква неуловима промяна. Изразът на очите ѝ, острият поглед, очертанията на устните ѝ бяха нови за мен. Тя издърпа ръцете си.

— Какво значи това? — попита тя.

— Глейдис! — извиках аз. — Какво се е случило? Не си ли ти моята Глейдис — малката Глейдис Хънгъртън?

— Не — каза тя, — аз съм Глейдис Потс. Да ви представя на моя съпруг.

Колко абсурден е животът! Усетих, че машинално се кланям и стискам ръката на някакъв дребен червенокос човек, свит в дълбокото кресло, което някога бе определено за мен. Ние се покланяхме и глупаво се усмихвахме един на друг.

— Татко ни остави да живеем тук. Строим си самостоятелна къща — забеляза Глейдис.

— Аха! — казах аз.

— Значи в Пара не сте получили писмото ми?

— Не, не съм получавал никакво писмо.

— О, колко жалко! То щеше да изясни всичко.

— И така всичко е ясно.

— Аз разказах на Уилям всичко за вас — продължи тя. — Ние нямаме тайни. Съжалявам много. Но сигурно чувството ви не е било толкова дълбоко, щом можахте да заминете на другия край на света и да ме оставите тук сама. Не се сърдите, нали?

— Не, не, никак. Смятам да си вървя.

— Пийнете нещо разхладително — предложи малкият човек и добави с поверителен тон: — Винаги става така, а? И така трябва да бъде, освен ако имаше многоженство, само че наопаки, нали разбирате?

Той се разсмя като идиот, а аз тръгнах към вратата.

Вече бях почти излязъл, когато, обзет от внезапен див порив, се върнах при щастливия си съперник, който погледна неспокойно към

електрическия бутон.

— Ще ми отговорите ли на един въпрос? — попитах аз.

— Хм, ако е разумен — каза той.

— Какво направихте вие? Заровено съкровище ли намерихте, или открихте полюс, или бяхте корсар, или прелетяхте през Ламанш, или какво? Къде е вашият романтичен чар?

Как го постигнахте?

Той ме гледаше с безпомощен израз на глупавото си, добродушно, изпосталяло лице.

— Не смятате ли, че всичко това е твърде интимно? — продума той.

— Добре, само един въпрос! — извиках аз. — Какъв сте вие? Каква е професията ви?

— Аз съм книговодител в нотариалната кантора на Джонсън и Меривейл на Чансъри лейн 41.

— Лека нощ! — извиках аз и изчезнах в мрака като всички нещастни герои с разбити сърца, а вътре в мен като във врящо гърне бушуваха и мъка, и гняв, и смях.

Още една малка сцена — и свършвам. Снощи всички ние вечеряхме в квартирата на лорд Джон Рокстън, а след това, седнали заедно в приятелско разположение, пушихме и си припомняхме приключенията. Странно беше да видиш в тази променена обстановка старите, добре познати лица и фигури. Тук беше Челинджър с неговата снизходителна усмивка, отпуснати клепачи, дързък поглед, войнствена брада и огромна гръд, която надуваше и пъчеше, когато искаше да наложи мнението си на Съмърли. А самият Съмърли, и той беше тук. Между редките мустаци и сивата козя брадичка стърчеше късата му лула, а измореното му лице, напрегнато от спора, се издаваше напред, за да подложи на съмнение всяко твърдение на Челинджър. Най-сетне тук беше и нашият домакин, с набръчканото си орлово лице и с вечното пламъче на дяволитост и шеговитост дълбоко на дъното на студените му сини, ледникови очи. Такъв е последният спомен за тях, който отнесох със себе си. След вечерята лорд Джон Рокстън имаше да ни каже нещо в своя кабинет — стаята с розовото сияние и безбройните трофеи. От един шкаф той извади стара кутия за пури и я постави на масата пред себе си.

— Може би трябваше да ви кажа за това преди — започна той, — но първо исках да си изясня работата. Безполезно е да се дават надежди, за да се отнемат отново. Но сега ние разполагаме не с надежди, а с факти. Може би си спомняте деня, в който намерихме гъмжилото на птеродактилите в блатото? В релефа на това място имаше нещо, което привлече вниманието ми. Може би е избягнало от вашето, затова ще ви разкажа. Това беше вулканично гърло, пълно със синя глина.

Професорите кимнаха.

— Досега в целия свят познавах само едно вулканично гърло със синя глина. Това беше голямата Кимбърлийска диамантена мина „Де Беерс“. И така, видите ли, диамантите влязоха в главата ми. Скалъпих съоръжение, което да ме предпазва от онези вонещи гадове, и прекарах там един щастлив ден с лопатка в ръка. Ето какво намерих.

Той отвори кутията за пури и като я обърна, изсипа върху масата около двадесет-тридесет необработени камъка с различна големина — от бобено зърно до орех.

— Може би смятате, че е трябвало да ви кажа още тогава. Така щях и да направя, но знаей, че за невнимателния има много капани и че камъните независимо от размера си могат да имат ниска цена, ако не притежават нужния цвят и плътност. Затова ги донесох тук и още първия ден след пристигането си отидох с един от тях в магазина на Спинк и го помолих да го обработи грубо и да го оцени.

Лорд Джон извади от джоба си кутийка за лекарства и изтърси от нея красив, блестящ диамант, един от най-прекрасните камъни, които съм виждал.

— Ето резултата — каза той. — Спинк оценява всичко на минимум двеста хиляди фунта. Разбира се, ще ги делим по равно. Не се опитвайте да ме разубеждавате. Е, Челинджър, какво ще правите с вашите петдесет хиляди?

— Ако наистина поддържате великодушното си намерение — каза професорът, — аз бих създал частен музей. Отдавна мечтая за това.

— А вие, Съмърли?

— Аз бих напуснал преподавателската работа. Така ще имам достатъчно време за окончателното класифициране на кредните вкаменелости.

— А пък аз ще използвам частта си — каза лорд Джон Рокстън — за екипирането на добре подготвена експедиция, за да видя още веднъж милото старо плато. Колкото до теб, млади приятелю, ти, разбира се, ще изхарчиш своите за сватбата си...

— Още не — отвърнах аз с тъжна усмивка. — Мисля, че ако ме вземете, по-скоро бих дошъл с вас.

Лорд Рокстън не каза нищо, но през масата ми бе протегната една мургава ръка.

Източник: <http://bezmonitor.com>

Издание:

Редактор Анна Сталева, Коректор Елена Иванова
Трето издание, Излязла от печат на 13. II. 1980 година.
„Народна младеж“ — издателство на ЦК на ДКМС

Предишно издание:

ИЗГУБЕНИЯТ СВЯТ. 1978. Изд. Отечество, София. Биб.
Фантастика, No.7. Научно-фантастичен роман. Превод: Александър
ШУРБАНОВ [The Lost World, Arthur Conan DOYLE (1912)]. С ил.
Печат: ДП Балкан, София. Формат: 84×108/32. Печатни коли: 12.
Страници: 176. Цена: 0.58 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.